

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ

گویندگی، اجرا و بازیگری

رشته تولید برنامه تلویزیونی

گروه هنر

شاخه فنی و حرفه‌ای

پایه یازدهم دوره دوم متوسطه

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

- نام کتاب:** گویندگی، اجرا و بازیگری - ۲۱۱۵۵۷
- پدیدآورنده:** سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
- مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف:** دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش
- شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف:** گیتا آمیلی، خدیجه بختیاری، محمود مقدس جعفری (اعضای شورای برنامه‌ریزی)
فرهاد فرج نظام (پودمان‌های ۱ تا ۴)، معصومه عزیزمحمدی (پودمان ۵) (اعضای گروه تألیف)
- مدیریت آماده‌سازی هنری:** اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
- شناسه افزوده آماده‌سازی:** خدیجه بختیاری (مدیر هنری) - سمیه نصری (صفحه‌آرا و طراح جلد)
- نشانی سازمان:** تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهیدموسوی)
تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹
- وب‌گاه: www.irtextbook.ir و www.chap.sch.ir
- ناشر:** شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران: تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (دارو پخش) تلفن: ۵ - ۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۱۳۹ - ۳۷۵۱۵
- چاپخانه:** شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»
- سال انتشار و نوبت چاپ:** چاپ پنجم ۱۴۰۰

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز از این سازمان ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

ملت شریف ما اگر در این انقلاب بخواهد پیروز شود باید دست از آستین برآرد و به کار بپردازد. از متن دانشگاه‌ها تا بازارها و کارخانه‌ها و مزارع و باغستان‌ها تا آنجا که خودکفا شود و روی پای خود بایستد.

امام خمینی «قُدَسَ سِرَّةً»

پودمان اول

۱۳	گویندگی چیست؟
۱۴	اصول گویندگی
۱۵	گوینده توانا کیست؟
۱۷	سلامت جسمانی، گام اول گویندگی
۱۹	گویندگی در رادیو
۲۰	تاریخچه رادیو
۲۱	جعبه صدا
۲۲	گویندگان معجزه می کنند
۲۵	فن بیان چیست؟
۲۶	چند تکنیک برای تقویت فن بیان
۲۷	گنجینه واژگان، پشتوانه فن بیان

پودمان دوم

۳۳	تلویزیون
۳۴	جعبه جادو
۳۵	تاریخچه تلویزیون در ایران
۳۷	برنامه سازی در تلویزیون و حرفه های مرتبط با آن
۳۷	مجری کیست؟
۳۹	برنامه های تخصصی، مجریان متخصص
۴۰	ویژگی های مجری تلویزیونی
۴۱	مجری خوب کیست؟
۴۲	ویژگی های ضروری حرفه مجریگری
۴۴	مجری برنامه های سازمانی، مجلس گردانی
۴۷	فرا تر از یک مجری
۴۷	چگونه می توانم یک مجلس گردان موفق باشم؟

پودمان سوم

۵۵	مقدمه
۵۵	تاریخچه دوبلاژ یا صداپیشگی
۵۵	طلوع آنونس در ایران
۵۶	دیلماج‌ها، پیشگام در دوبله فیلم
۵۷	دوبله فیلم در ایران
۵۹	با هنر دوبلاژ آشنا شویم
۶۱	استودیو دوبلاژ

پودمان چهارم

۶۹	رسانه یعنی گزارش
۷۰	گزارش چیست؟
۷۲	گزارشگر کیست؟
۷۳	ویژگی‌های یک گزارشگر حرفه‌ای
۷۶	مقدمات تهیه گزارش
۷۸	رنگین‌کمان گزارش‌ها
۸۰	گزارش‌های رادیویی
۸۲	گزارشگر تلویزیونی کیست؟
۸۴	آنچه گزارشگر باید بداند
۸۴	توصیه‌هایی برای تهیه یک گزارش

پودمان پنجم

۸۹	.....	مقدمه
۹۰	.....	ابزار بازیگری
۹۶	.....	تنفس شکمی یا دیافراگمی
۹۸	.....	مواجهه با متن نمایشی یا فیلم‌نامه
۹۹	.....	تنوع بیانی
۹۹	.....	مراحل کار بازیگری برای تلویزیون
۱۰۴	.....	انواع قاب‌بندی
۱۰۵	.....	انواع نما
۱۰۹	.....	زاویه دید
۱۱۰	.....	بازیگری برای رادیو
۱۱۲	.....	شناخت استودیو
۱۱۳	.....	اتاقک افکت
۱۱۶	.....	تجهیزات اتاق فرمان
۱۱۷	.....	کارگردان
۱۱۸	.....	صدا سازی
۱۱۹	.....	میکروفون
۱۲۰	.....	مالکیت میکروفون
۱۲۰	.....	پرسپکتیو صدا
۱۲۳	.....	تجسم بخشی

شرایط در حال تغییر دنیای کار در مشاغل گوناگون، توسعه فناوری‌ها و تحقق توسعه پایدار، ما را بر آن داشت تا برنامه‌های درسی و محتوای کتاب‌های درسی را در ادامه تغییرات پایه‌های قبلی براساس نیاز کشور و مطابق با رویکرد سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران در نظام جدید آموزشی بازطراحی و تألیف کنیم. مهم‌ترین تغییر در کتاب‌ها، آموزش و ارزشیابی مبتنی بر شایستگی است. شایستگی، توانایی انجام کار واقعی بطور استاندارد و درست تعریف شده است. توانایی شامل دانش، مهارت و نگرش می‌شود. در رشته تحصیلی حرفه ای شما، چهار دسته شایستگی در نظر گرفته شده است:

۱. شایستگی‌های فنی برای جذب در بازار کار مانند توانایی اجرای برنامه‌های رادیو و تلویزیون
۲. شایستگی‌های غیر فنی برای پیشرفت و موفقیت در آینده مانند نوآوری و مصرف بهینه
۳. شایستگی‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات مانند کار با نرم افزارها
۴. شایستگی‌های مربوط به یادگیری مادام‌العمر مانند کسب اطلاعات از منابع دیگر

بر این اساس دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کار دانش مبتنی بر اسناد بالادستی و با مشارکت متخصصان برنامه‌ریزی درسی فنی و حرفه‌ای و خبرگان دنیای کار مجموعه اسناد برنامه درسی رشته‌های شاخه فنی و حرفه‌ای را تدوین نموده‌اند که مرجع اصلی و راهنمای تألیف کتاب‌های درسی هر رشته است.

این کتاب چهارمین کتاب کارگاهی است که ویژه رشته تولید برنامه تلویزیونی تألیف شده است شما در طول دوره سه ساله شش کتاب کارگاهی و با شایستگی‌های متفاوت را آموزش خواهید دید. کسب شایستگی‌های این کتاب برای موفقیت در شغل و حرفه برای آینده بسیار ضروری است. هنرجویان عزیز سعی نمایید؛ تمام شایستگی‌های آموزش داده شده در این کتاب را کسب و در فرآیند ارزشیابی به اثبات رسانید.

کتاب درسی گویندگی، اجرا و بازیگری شامل پنج پودمان است و هر پودمان دارای یک یا چند واحد یادگیری است و هر واحد یادگیری از چند مرحله کاری تشکیل شده است. شما هنرجویان عزیز پس از یادگیری هر پودمان می‌توانید شایستگی‌های مربوط به آن را کسب نمایید. هنرآموز محترم شما برای هر پودمان یک نمره در سامانه ثبت نمرات منظور می‌نماید و نمره قبولی در هر پودمان حداقل ۱۲ می‌باشد.

همچنین علاوه بر کتاب درسی شما امکان استفاده از سایر اجزاء بسته آموزشی که برای شما طراحی و تألیف شده است، وجود دارد. یکی از این اجزای بسته آموزشی کتاب همراه هنرجو می‌باشد که برای انجام فعالیت‌های موجود در کتاب درسی باید استفاده نمایید. کتاب همراه خود را می‌توانید هنگام آزمون و فرایند ارزشیابی نیز همراه داشته باشید. سایر اجزای بسته آموزشی دیگری نیز برای شما در نظر گرفته شده است که با مراجعه به وبگاه رشته خود با نشانی www.tvoccd.medu.ir می‌توانید از عناوین آن مطلع شوید.

فعالیت‌های یادگیری در ارتباط با شایستگی‌های غیرفنی از جمله مدیریت منابع، اخلاق حرفه‌ای، حفاظت از محیط زیست و شایستگی‌های یادگیری مادام‌العمر و فناوری اطلاعات و ارتباطات همراه با شایستگی‌های فنی طراحی و در کتاب درسی و بسته آموزشی ارائه شده است. شما هنرجویان عزیز کوشش نمایید این شایستگی‌ها را در کنار شایستگی‌های فنی آموزش ببینید، تجربه کنید و آنها را در انجام فعالیت‌های یادگیری به کار گیرید.

رعایت نکات ایمنی، بهداشتی و حفاظتی از اصول انجام کار است لذا توصیه‌های هنرآموز محترمتان در خصوص رعایت مواردی که در کتاب آمده است، در انجام کارها جدی بگیرید.

امیدواریم با تلاش و کوشش شما هنرجویان عزیز و هدایت هنرآموزان گرامی، گام‌های مؤثری در جهت سربلندی و استقلال کشور و پیشرفت اجتماعی و اقتصادی و تربیت مؤثر و شایسته جوانان برومند میهن اسلامی برداشته شود.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کار دانش

سخنی با هنرآموزان گرامی

در راستای تحقق اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران و نیازهای متغیر دنیای کار و مشاغل، برنامه درسی رشته تولید برنامه تلویزیونی طراحی و بر اساس آن محتوای آموزشی نیز تألیف گردید. کتاب حاضر از مجموعه کتاب‌های کارگاهی می‌باشد که برای سال یازدهم تدوین و تألیف گردیده است این کتاب دارای ۵ پودمان است که هر پودمان از یک یا چند واحد یادگیری تشکیل شده است. همچنین ارزشیابی مبتنی بر شایستگی از ویژگی‌های این کتاب می‌باشد که در پایان هر پودمان شیوه ارزشیابی آورده شده است. هنرآموزان گرامی می‌بایست برای هر پودمان یک نمره در سامانه ثبت نمرات برای هر هنرجو ثبت کنند. نمره قبولی در هر پودمان حداقل ۱۲ می‌باشد و نمره هر پودمان از دو بخش تشکیل می‌گردد که شامل ارزشیابی پایانی در هر پودمان و ارزشیابی مستمر برای هریک از پودمان‌ها است. از ویژگی‌های دیگر این کتاب طراحی فعالیت‌های یادگیری ساخت یافته در ارتباط با شایستگی‌های فنی و غیرفنی از جمله مدیریت منابع، اخلاق حرفه‌ای و مباحث زیست محیطی است. این کتاب جزئی از بسته آموزشی تدارک دیده شده برای هنرجویان است که لازم است از سایر اجزای بسته آموزشی مانند کتاب همراه هنرجو، نرم افزار و فیلم آموزشی در فرایند یادگیری استفاده شود. کتاب همراه هنرجو در هنگام یادگیری، ارزشیابی و انجام کار واقعی مورد استفاده قرار می‌گیرد. شما می‌توانید برای آشنایی بیشتر با اجزای بسته یادگیری، روش‌های تدریس کتاب، شیوه ارزشیابی مبتنی بر شایستگی، مشکلات رایج در یادگیری محتوای کتاب، بودجه‌بندی زمانی، نکات آموزشی شایستگی‌های غیرفنی، آموزش ایمنی و بهداشت و دریافت راهنما و پاسخ فعالیت‌های یادگیری و تمرین‌ها به کتاب راهنمای هنرآموز این درس مراجعه کنید. کتاب شامل پودمان‌های ذیل است:

پودمان اول: عنوان گویندگی رادیو

پودمان دوم: عنوان مجری گری تلویزیون

پودمان سوم: عنوان صداپیشگی

پودمان چهارم: عنوان گزارشگری

پودمان پنجم: عنوان بازیگری

امید است که با تلاش و کوشش شما همکاران گرامی اهداف پیش بینی شده برای این درس محقق گردد.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش

پودمان ۱

گویندگی رادیو

یکی از تخصص‌های مهم حوزه کاری برنامه‌های رادیو و تلویزیون، گویندگی رادیو است. هنر و فن گویندگی از ابتدای کار رادیو، به عنوان یک مهارت مهم برای انتقال مفاهیم و ایجاد ارتباط با مخاطبین مورد توجه بوده است. هنرجویان رشته تولید برنامه تلویزیونی در این فصل با تکنیک‌های گوناگون در حرفه گویندگی آشنا شده و مهارت آن را فرا می‌گیرند.

واحد یادگیری ۱

گوینده و مجری برنامه رادیویی

برای گویندگی رادیو، هنرجویان چه راه کاری را تجربه می کنند؟

■ هنرجویان در این واحد یادگیری با هنر گویندگی در رادیو آشنا شده و با راهنمایی هنرآموز خود از روش‌های گوناگون استفاده می‌کنند تا بتوانند متن‌های متنوع را بخوانند و نیز تجاربی در طراحی صدا و شیوه اجرای رادیو به دست خواهند آورد.

استاندارد عملکرد

■ اجرای یک برنامه رادیویی بر اساس متن (نمایشی، مسابقه، سرگرمی، خبر، گزارشی و ...) با رعایت تکنیک‌های گفتاری به منظور ایجاد ارتباط و انتقال پیام

گویندگی چیست؟

تصویر ۱

گویندگی هنر و فنی است که طی آن، گوینده با استفاده درست از اندام‌های گفتاری و با لحن مناسب به منظور ایجاد ارتباط و انتقال مفاهیم و با شناخت و درک کامل زبان مادری و ادبیات آن، بتواند زبان نوشتاری را به زبان گفتاری تبدیل کند. به عبارت دیگر گوینده کسی است که با ویژگی‌های تربیتی، خانوادگی، تحصیلی و آموزش‌های اکتسابی بتواند پیام‌ها را با بیانی مناسب و شیوا به شنونده منتقل کند.

شاید کسانی که به لحاظ حرفه‌ای و شغلی ارتباط چندانی با فن بیان و شیوه سخنوری ندارند بر این باور باشند که هنرفن بیان، چه کاربردی برایشان دارد؟ و آیا در طول و مسیر زندگی می‌تواند برای کار و حرفه آن‌ها مؤثر و مفید باشد یا خیر؟ تجربه نشان داده است که در هر حرفه و پیشه‌ای اگر هنر درست سخن گفتن و فن بیان مناسب و زیبا بکار برده شود، می‌توانیم از آن در جهت بهبود کیفیت کار بهره گرفت.

تصویر ۲

اگر یک کاسب و فروشنده، کارمند و یا مدیر

شرکت، راننده تاکسی، معلم و استاد دانشگاه و به طور کلی همه صاحبان مشاغل، آیین سخنوری و چگونه حرف زدن را حتی در سطح اولیه آن بدانند و بیاموزند به طور چشمگیری می‌توانند در کار و حرفه آنان ارتباط مؤثر با افراد و افزایش کارایی و بهره‌وری و نیز جذب مشتری و کسب سود بیشتر در بازار تأثیرات شگرفی ایجاد کند.

در دنیای امروز که عصر ارتباطات نامیده شده است آیین سخنوری و فن بیان از اصول اولیه و محوری مدیریت و بازاریابی است. چراکه درست ادا کردن کلمات یا تلفظ صحیح و رعایت دستور زبان؛ می‌تواند موجب درک صحیح مطلب شود.

همچنان‌که پیش‌تر گفته شد یکی از مشاغل کلیدی در رادیو حرفه گویندگی است. گوینده فردی است که با مهارت‌های اکتسابی و آموزش‌های کلاسیک و کسب تجربه‌های قبلی باید بتواند حاصل کار مجموعه عوامل برنامه‌ساز (محقق، نویسنده، سردبیر، تهیه‌کننده و....) را به طور هنرمندانه‌ای در معرض شنیدن و قضاوت مخاطبین قرار دهد.

گویندگان یا همان مجریان رادیو برای قرار گرفتن در مصدر «گویندگی» علاوه بر داشتن استعدادها و توانمندی‌های ذاتی می‌بایستی آموزشهای تخصصی در این رشته و آزمون‌های آن را با موفقیت پشت سر گذاشته باشند. کسب تجربه‌های مداوم و همکاری متواضعانه با اساتید و پیشکسوتان این رشته می‌تواند دست‌آوردهای چشمگیری برای گویندگان جوان و تازه‌کار رادیو به ارمغان آورد.

عرصه گویندگی در رادیو مجال آزمون و خطا برای گویندگان و مجریان نیست. چرا که اجراهای ناموفق می‌تواند مخاطبین و پیامگیران رادیو را به طور قابل ملاحظه‌ای کاهش داده و چه بسا ارتباط و همراهی آنان با رسانه را هم تحت تاثیر قرار دهد، منتفی نماید. گویندگان حرفه‌ای رادیو ضمن انتقال پیام‌ها به شنوندگان می‌بایستی به طور هنرمندانه‌ای بتوانند در جذب مخاطب‌های جدید گام بردارند. به این درجه از موفقیت در امر گویندگی رسیدن جز با به کارگیری تکنیک‌های علمی و آموزش‌های مستمر میسر نخواهد شد.

برای آنکه یک گوینده رادیو بتواند بدرستی یک متن را بخواند باید چه ویژگی‌هایی در صدا و لحن و صوت او باشد؟

اصول گویندگی

بی‌گمان یکی از نعمت‌های بزرگی که خداوند به بشر ارزانی داشته نعمت بیان است که به وسیله آن می‌تواند مفاهیمی را به دیگری انتقال داده و احساسات و عواطف و خواسته‌هایش را ابراز کند. بیان یا صوت و کاربردهای آن در حرفه گویندگی، از موضوعات مهمی است که گوینده و مجری به مدد یک بیان شیوا، آراسته، فاخر، گوش‌نواز و صحیح سهم بسیار مهمی در انتقال پیام‌های رادیویی به شنوندگان این رسانه دارد.

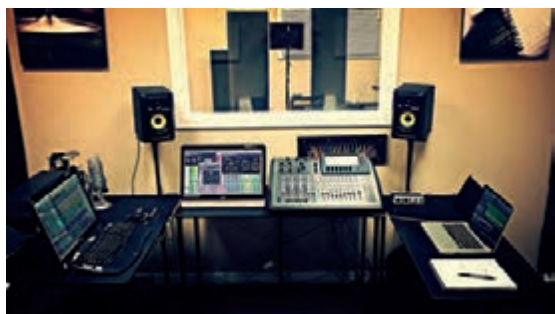
گویندگی یکی از پیچیده‌ترین اشکال زبان‌های گفتاری است که در آن گوینده باید با صدایی سلیس و طبیعی و با رعایت اصول زبان فارسی، مفاهیم را واضح و روشن بیان کند. باید کسی که شیفته حرفه گویندگی است و اشتیاق بسیاری برای قرار گرفتن در این جایگاه دارد، برای دست یافتن به این حرفه، چه مراحل را طی کند؟ آیا علاقمندی به این حرفه کافی است؟ آیا فقط داشتن صدای رسا و لطیف و گوش‌نواز برای گویندگی کافی است؟ برای رسیدن به پاسخ، لازم است ویژگی‌ها و اصول گویندگی را به دقت فرا گرفت و با تکنیک‌ها و ارزش‌های کار گویندگی در رادیو به اختصار آشنا شد.

تصویر ۴

تصویر ۳

تصویر ۶

تصویر ۵

گوینده توانا کیست ؟

اولین گام برای انتخاب حرفه گویندگی در رادیو، داشتن صدای خوب و لطیف است. اما این نعمت الهی، یعنی بهره‌مند بودن از صوت شفاف و زیبا اگرچه لازم است اما شرط کافی نیست. گوینده، شخصی است که علاوه بر صدای خوب، باید دارای دانش و اطلاعات تخصصی و عمومی باشد و ضمن خواندن به مفاهیم مربوط به متن نیز توجه داشته باشد. در عین حال گوینده باید توان تشخیص کافی در بیان و القای مفاهیم و انتخاب ریتم مناسب برای بیان موضوعاتی که در متن برنامه وجود دارد را داشته باشد. تسلط کافی بر ادبیات فارسی و واژه‌هایی که در متن به کار رفته است نیز بسیار مهم است. به همین منظور گوینده باید مدام در صدد کسب اطلاعات و اصطلاحات تازه و جدید باشد و بر دانش خود در این زمینه بیافزاید.

مطالعه مستمر به گوینده کمک می‌کند تا تسلط در گفتارش را افزایش دهد. گویندگانی که متنی را در پشت میکروفون می‌خوانند، در همان لحظات اول نشان می‌دهند که از پشتوانه مطالعه عمیق و گسترده برخوردارند. بر اثر مطالعه، مهارت مفهوم‌پردازی و نوگویی تقویت می‌شود و دایره واژگان گوینده گسترش می‌یابد. گوینده ثروتمند کسی است که از گنجینه واژگان بهره می‌برد.

یک متن از کتاب زبان و ادبیات فارسی انتخاب کرده و آن را چند بار مطالعه کنید و سپس صدای خود را در هنگام خواندن متن ضبط کرده و در یک CD ذخیره نمایید و در کلاس بوسیله رایانه، صدای ضبط شده را برای همکلاسیها پخش کنید. اجازه دهید دوستانتان درباره صدایتان نظراتشان را بگویند. همین تمرین را با صدا و تصویر انجام دهید. به تفاوت واکنش دوستان همکلاسی توجه کنید و نکات مهم آن را یادداشت کنید.

غلط خوانی، لرزش صدا، ترس از خواندن واژه‌های پیچیده و عبارتهای نفیس، نادیده گرفتن کلمات اصلی و شتاب در ادای متن، نشان دهنده ضعف گوینده و محروم بودن او از پشتوانه مطالعاتی است.

بنابراین اگر گفتار گوینده و مجری را سکوی نخست و اصلی تلقی کنیم، زمانی گوینده یا مجری می‌تواند در یک برنامه رادیویی و تلویزیونی سخن بگوید که بخشی از متون گوناگون زبان فارسی را خوانده و سختی مطالعه را بر خود هموار کرده باشد.

از مهمترین خصوصیات یک گوینده رادیو، حساسیت در فهم و تفهیم مطالب است. یعنی هم خوب بفهمد و هم خوب بفهماند. او باید سعی کند که این حرکت را با احساس مناسب و قابل قبول به شنونده انتقال دهد. در واقع نقش عمده و نهایی گوینده این است که با ایجاد انگیزه زمینه شنیدن و گوش دادن و جلب توجه شنونده برای گرفتن این اطلاعات را فراهم کند.

یک گوینده خوب رادیویی در ضمن کار و فعالیت‌های گویندگی‌اش باید به طور پیوسته برای بیان درست، کامل و دقیق عبارات و واژه‌ها و اصطلاحات تمرین کند. چون مخاطبین به عنوان شنوندگان رادیو از گوینده یاد می‌گیرند و اگر او این اصطلاحات را صحیح و درست بیان کند شنوندگان نیز حتماً آن اصطلاحات و تعابیر را درست بیان خواهند کرد. گوینده باید متن را به گونه‌ای بخواند که شنونده خشنود شود. یعنی گوینده و مجری رادیویی دائماً خود را در ارتباط متقابل با شنونده ببیند و این رابطه را حفظ نماید چرا که مخاطبین و پیام‌گیران مهم‌ترین و اصلی‌ترین سرمایه برای رسانه می‌باشند.

در یک جمله می‌توان گفت مهارت در گویندگی؛ آرامش در زندگی، اعتماد به نفس، امید به آینده و ارتباط با دیگران را برای شنوندگان به ارمغان می‌آورد.

ویژگی‌های یک گوینده خوب چیست؟ گوینده چگونه می‌تواند یک ارتباط صمیمانه و پایدار با مخاطبین

برقرار کند؟ یک ارتباط‌گر خوب کیست؟ ارتباط مؤثر چگونه ارتباطی است؟^۱ ارتباط کلامی چیست؟ برای این که گوینده بر رفتار و نگرش مردم اثر بگذارد باید از چه شیوه ارتباطی استفاده کند؟ ویژگی‌های اخلاق حرفه‌ای^۲ چیست؟

سلامت جسمانی، گام اول گویندگی

از دیگر شرایط و ویژگی‌های لازم برای تصدی شغل گویندگی داشتن جسم و فیزیک سالم بدنی است. اگرچه لازم نیست گوینده صد در صد از لحاظ جسمانی قوی باشد ولی اعضایی که کار گویندگی را انجام می‌دهند باید سالم باشند و این از اهمیت زیادی برخوردار است. حرفه گویندگی ایجاب می‌کند تا فرد گوینده دارای حنجره‌ای سالم، صدایی پاک و شفاف و ریه‌هایی طبیعی باشد. فقدان هر یک از این اعضا و یا وجود بیماری در آنها، امکان همکاری فرد با رادیو به عنوان مجری و گوینده را از او سلب می‌کند. شرایط تربیت و آماده‌سازی صدا برای تلفظ کلمات و حروف و نحوه تنفس و دم و بازدم گوینده از مواردی بسیار مهم است.

اصولاً بدون تنفس، صحبت کردن غیرممکن است ولی نکته مهم اینجاست که بیشتر گویندگان نفس کشیدن را خوب انجام می‌دهند ولی باز دم آنها صحیح نمی‌باشد. این در حالی است که برای گوینده رادیویی بازدم صحیح می‌تواند ضامن موفقیت او در اجرای برنامه باشد.

صدای خود را تربیت کنید

گوینده رادیو باید دائماً تمرین کند تا بتواند هوای بیشتری را در سینه فرو برده و بعد به آهستگی بیرون بدهد. تمرین‌های زیر و مداومت در اجرای آنها، گوینده را به نقاط ضعف خود آشنا کرده و او را یاری می‌دهد تا آنها را برطرف کند:

تمرین ۱- دو انگشت خود را در حفره دو طرف گلو قرار داده و آهسته به سمت پایین بکشید و مثل فرماندهان نظامی فرمان بدهید. (عباراتی مثل ایست، بجای خود، خبر دار و از این قبیل) توجه داشته باشید که صدایتان زیاد هم بلند نباشد.

تمرین ۲- خمیازه بکشید و گلو را راحت بگذارید و نفس بکشید. از یک تا بیست بشمارید بدون اینکه صدای نفس خود را بشنوید و تا آنجا که ممکن است اعداد را بالاتر ببرید مثلاً تا شماره سی، چهل و ...

فعالیت
کارگاهی ۱

۱. به کتاب ارتباط مؤثر که در برنامه درسی رشته‌های زمینه خدمات تالیف شده است مراجعه شود.
۲. اخلاق حرفه‌ای خود به عنوان کتاب درسی است که به این موارد بطور مفصل پرداخته است.

نکته

یادآوری می‌شود تمام حروف اعداد بالا باید گفته شود و کاملاً مفهوم باشد. اگر توانستید تا شماره ۵۰ برسید شما دارای صدای خوب و مناسب و سالم برای گویندگی هستید. این تمرین را هرروز ادامه دهید.

فعالیت
کارگاهی ۲

تمرین شماره دو را با بالا بردن و پائین آوردن صدا تکرار کنید. همچنین روی بعضی از اعداد تکیه نموده و گاهی نیز اعداد را برعکس به همان شکل تکرار کنید: ۲۰، ۱۹، ۱۸، ۱۷، .....
یک بیت شعر را انتخاب و آن را قسمت قسمت نموده و بعد از پس و پیش کردن آن، شعر را بخوانید. اگر زمان خواندن قسمت‌های پس و پیش شده از خواندن یک چهارم شعر کامل و درست، بیشتر باشد وضع تنفس شما خوب نیست و باید تمرین کنید تا به اندازه تعیین شده برسد.

پنج حرف اصلی (آ، آه، آه، ای) در زبان فارسی وجود دارد. گوینده بایستی حرف (آپ) و ترکیباتی مثل (اوی)، اووی، (آو) را تمرین کند و دهان را تا آنجا که ممکن است باز کند. این تمرین به غضروف‌هایی که به تارهای صوتی چسبیده است اجازه خواهد داد تا بیشتر تمرین کنند و به این ترتیب اگر نقصی در دستگاه صوتی باشد آشکار خواهد شد.
گوینده رادیویی باید به حروف بی صدا کاملاً توجه کند و آنها را بخوبی ادا نماید. (حروف آخر کلمات بی صدا هستند) اگر دقت کرده باشید بعضی از گویندگان، آخر کلمات را یا می‌جوئند و یا به لغات بعدی می‌چسبانند و یا آن را کاملاً تلفظ نمی‌کنند.

تمرین

حداقل صدا

صحبت کردن عادی گوینده نباید با گویندگی در صدا و سیما تفاوت چندانی داشته باشد. گوینده با صحبت کردن با خودش بایستی حداقل بُرد صدایش را بسنجد (حداقل برد صدا سه متر است)

یکی از اصول کار گویندگی کنترل خروج نَفَس است. گوینده خوب کسی است که بداند حروف مختلف چقدر نفس می‌برد. (حروفی که از جلوی دهان ادا می‌شود مثل س- ف نفس بیشتری می‌خواهد). برای مثال، یک جمله بیست کلمه‌ای انتخاب کنید که ۱۶ حرف س و ف در آن باشد و جمله‌ای به همان اندازه بدون دو حرف س و ف. در موقع بیان متوجه می‌شوید جمله‌ای که دارای حروف س و ف می‌باشد نَفَس بیشتری نیاز دارد.

کنار دیوار صافی بایستید. سر را به دیوار تکیه دهید و سینه را بالا بیاورید و نفس بکشید، (سعی کنید شانه تکان نخورد و دو پهلو هم زیاد باز نشود) در تمام دوران گویندگی این کار را تکرار کنید (راست نشستن برای گوینده زیاد مهم نیست زیرا فقط عضلات بیرونی و درونی موثرند، اما گردن را در موقع گویندگی نباید محکم بگیرید زیرا صدا غیر طبیعی می‌شود) سعی کنید جمله‌ای را که نفس به آن نمی‌رسد با یک نفس بخوانید و هربار لغات را زیاد کنید. البته فراموش نشود که در تمام مراحل همه حروف باید گفته شود.

گویندگی در رادیو

- درباره رادیو و برنامه‌های آن چه نظری دارید؟
- آیا همانگونه که تلویزیون تماشا می‌کنید برنامه‌های آن را می‌بینید و به رادیو هم گوش می‌کنید؟
- در خانواده و اطرافیان شما چه کسانی بیشتر به رادیو گوش می‌دهند؟
- چه نکته‌ای سبب می‌شود استفاده از رادیو کاملاً متفاوت از تلویزیون باشد؟
- در چه مواقعی دسترسی به رادیو از تلویزیون راحت‌تر و ممکن‌تر می‌شود؟

تصویر ۸

تصویر ۷

درباره پرسش‌های بالا در کلاس با یکدیگر گفتگو کنید و نظرات مفید را روی تخته کلاس بنویسید.

فعالیت
کلاسی

درباره شکل‌گیری اولین رادیو در جهان جستجو کرده و در یک صفحه آن را تنظیم نموده و به کلاس بیاورید و برای هنرجویان آن را بخوانید.

تاریخچه رادیو

تصویر ۹

نزدیک به ۸ دهه است که ایرانیان یک رسانه صمیمی و مردمی را در کنار خود دارند. ۷۷ سال است که مردم ایران صبحگاهان با صدای این رسانه از خواب برخاسته‌اند و شبانگاهان نیز با نوای آن به خواب رفته‌اند. برنامه‌های این رسانه گاه چنان برای شنوندگانش جذاب بوده است که اکنون حتی با گذشت زمان، پیر شدن مخاطبین و علی‌رغم تغییرات گسترده در شکل‌گیری رسانه‌های گوناگون در فضاهای مجازی، باز هم یادآوری آن برنامه‌ها و صدای مجریان و گویندگان برای بسیاری خاطره‌انگیز است. «رادیو» نامی آشنا برای ایرانیان است. پیشینه تأسیس رادیو به سال ۱۳۰۳ خورشیدی بازمی‌گردد. در اواخر همان سال مقدمات راه‌اندازی تلگراف بی‌سیم توسط وزارت جنگ وقت فراهم شد و نخستین دکل موج بلند و سپس موج کوتاه نصب گردید.

بهره‌برداری از دکل‌های موج بلند و موج کوتاه مخابراتی در واقع مقدمه‌ای بود برای تأسیس رادیو تهران. پس از طی مراحل اداری و استخدام و به کارگیری نیروهای ماهر در زمینه فرهنگ و هنر و موسیقی و گویندگی و نویسندگی و مهندسی خبره در امور فنی و تجهیزات، بالاخره فعالیت‌های رادیو در ساعت ده بامداد روز ۴ اردیبهشت ماه سال ۱۳۱۹ خورشیدی به طور رسمی آغاز گردید.

در سال ۱۳۳۶ خورشیدی نام رادیو تهران به رادیو ایران تبدیل شد که بعدها فرستنده دومی بنام رادیو تهران در جنب آن نیز مشغول به کار گردید. رادیو تهران در آغاز امر تنها به پخش اخبار و موسیقی می‌پرداخت و تولید دیگری نداشت.

ابتدا گسترش شبکه رادیویی کشور بر عهده وزارت پست و تلگراف و تلفن بود و پس از ادغام رادیو و تلویزیون، این مهم در شمار مسؤولیت‌های سازمان رادیو و تلویزیون ملی ایران درآمد. پس از انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷، نام رادیو تلویزیون ملی ایران به سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران تبدیل شد. ریاست این سازمان را هر پنج سال یک بار مقام معظم رهبری انتخاب می‌کند. بالاترین مقام رادیو، معاون رییس سازمان در حوزه صدا می‌باشد.

جعبه صدا

رادیو در مقایسه با تلویزیون اگرچه مخاطبان کمتری دارد اما محتوای برنامه‌های رادیویی سبب شده است تا شنوندگان ارتباط خوبی با این رسانه برقرار کنند. علیرغم اینکه وسایل ارتباط جمعی متأثر از

تصویر ۱۰

فناوری‌های جدید گسترش یافته است اما هنوز هم رادیو یکی از مهم‌ترین رسانه‌های جمعی به شمار می‌آید و همچنان جایگاه واقعی خود را به عنوان سریع‌ترین رسانه برای انتقال اخبار حفظ کرده است. رادیو رسانه‌ای است که نقش و کارکرد آن با ظهور رسانه‌های جدید تغییر نکرده و حتی روزبه‌روز پیشرفت‌هایی هم داشته است.

دانشمندان علوم ارتباطات بر این باور هستند که هیچ رسانه‌ای نمی‌تواند جایگزین رادیو شود چرا که رادیو در عصر حاضر نیز همچنان یک رسانه پایدار و زنده تلقی می‌شود و در بسیاری از مواقع که نمی‌توانیم به صحنه تلویزیون چشم بدوزیم و در هنگام انجام کارهایی که نیاز به هوشیاری و دقت دارند همچنان می‌توانیم به رادیو گوش کنیم بی آنکه خللی در کار پیش آید. بنابراین کارکرد رادیو چه به شکل سنتی آن و چه امروزه با امواج دیجیتال و از طریق فناوری‌های جدید در گیرنده‌ها مانند گوشیهای هوشمند کارکردی ثابت و پایدار و در دسترس دارد.

تصویر ۱۱

رادیو رسانه‌ای است برای انتقال پیام. هر رسانه‌ای برای انتقال پیام و ایجاد ارتباط با مخاطب ابزار و لوازم خاص خود را دارد. به عنوان مثال، روزنامه که یکی از رسانه‌های مکتوب ما به شمار می‌رود برای انتقال پیام خود به خوانندگان از ابزاری مانند کاغذ، چاپ، حروف، عکس و متن استفاده می‌کند. تلویزیون به عنوان یک رسانه دیداری، از عناصر متحرک بصری و صوتی برای انتقال پیام و محصولاتش بهره می‌گیرد. در این میان «رادیو» در مقام یک رسانه شنیداری، برای ایجاد ارتباط با مخاطبینش فقط می‌تواند از عناصر شنیداری مانند: صدا، موسیقی و افکت (آواهای صوتی) استفاده نماید. صدا در رادیو حرف اول و آخر را می‌زند. صداهای تولید شده رادیویی در دو قالب مختلف به گوش مخاطبینش می‌رسد:

الف) گویندگی

ب) موسیقی و نوا

تصویر ۱۳

تصویر ۱۲

گویندگان و مجریان رادیو وظیفه رساندن پیام‌ها در قالب‌های متنوع خبر، گزارش، نمایش، تبلیغات، تفسیر .... به میلیون‌ها انسان در سراسر جهان را به عهده دارند. همچنان که تصور دیدن یک برنامه تلویزیونی با تصویری ثابت و غیرمتحرک باورپذیر نیست، داشتن رسانه‌ای به نام رادیو بدون حضور «گوینده» هم غیرممکن است.

به وسیله یک فایل صوتی، صداها را در کلاس پخش کنید. سپس صداهایی را که شنیده‌اید به ترتیب در جدول زیر بنویسید.

۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
										صدایی که شنیده‌ام
										تنها صدا بود یا آهنگ یا ..... دیگر همراه بود

آمیختگی رادیو با گوینده از الزامات و ضروریات این رسانه می‌باشد. محصولات رادیویی تماماً از جنس «صوت» است همچنان که تولیدات تلویزیونی از جنس «تصویر» است. گوینده رادیو در راستای وظایف خویش باید پیام‌ها یا همان محصولات صوتی رادیویی را به زیباترین، حرفه‌ای‌ترین و صحیح‌ترین شکل ممکن به مخاطبین انتقال دهد. چنانچه این وظیفه به درستی و آراستگی صورت نگیرد رادیو روزبه‌روز مخاطبین و علاقمندان را از دست می‌دهد و چندان طول نمی‌کشد که به یک «رسانهٔ مرده» تبدیل می‌شود. بنابراین تلاش مدیران رادیو در تمام جهان مصروف این می‌شود که گویندگانی حرفه‌ای، توانا، خوش صدا و باتجربه تربیت کنند تا بتوانند آنان را در برنامه‌های مختلف رادیویی به کار بگیرند. نباید از نظر دور داشت که راز ماندگاری بسیاری از برنامه‌های رادیویی در نحوه گویندگی و اجرا آن‌ها است. پس از گذشت چندین دهه از پخش برخی از برنامه‌ها از رادیوی ایران، شنوندگان ما هنوز خاطرات خوشی از چگونگی گویندگی و اجرای آن برنامه‌ها در ذهن خود دارند.

به یک برنامه رادیو گوش فرا دهید و سپس سعی کنید به کمک یکدیگر جدولی از صداها را که شنیده‌اید، منابع آن‌ها را صداها تهیه کنید.

اگرچه عناصری نظیر محتوای پیام، جذابیت‌های ساختاری و بالاخره رعایت استانداردهای فنی در تولید یک برنامه رادیویی بسیار اهمیت دارد، اما در نهایت این گویندگان و مجریان رادیو هستند که می‌توانند اثربخشی آن برنامه را از منظر شنیداری در نزد مخاطبین و شنوندگان صد چندان کنند.

به این موسیقی و سپس صداها گوش فرادهید و بگویید مربوط به چه برنامه‌ای است؟

ورزشی گزارش برنامه کودک
داستان شب خبر ...

رادیو نیز مانند تلویزیون برنامه‌های خود را در قالب‌ها و گونه‌های مختلف و متنوعی تولید و عرضه می‌کند. این قالب‌ها و گونه‌ها دربرگیرنده ساختارهای متفاوتی هستند. گونه‌های رایج در برنامه‌سازی رادیویی عبارتند از: ورزشی، سیاسی، اقتصادی، تفریحی، فرهنگی، هنری، اجتماعی، آموزشی و دینی. هر یک از این گونه‌ها به مقتضای فضا و محتوای برنامه طبیعتاً گوینده خاص خود را می‌طلبد. به عنوان مثال گوینده (گویندگان) یک برنامه ورزشی علاوه بر دارا بودن شرایط عمومی گویندگی می‌بایستی از تخصص‌ها و توانمندی‌های علمی و دانشی در زمینه ورزش نیز بهره‌مند باشد. بنابراین روشن است که مجری و گوینده یک برنامه فرهنگی و هنری در هنگام اجرای یک برنامه ورزشی قادر نخواهد بود رضایتمندی شنوندگان و علاقمندان به ورزش را جلب نماید.

در اینترنت جست‌وجو کنید و یک برنامه رادیویی را در زمینه ورزش، بصورت فایل صوتی ذخیره کنید و به آن با دقت گوش کنید و سپس سعی کنید بخش‌هایی از آن را خودتان اجرا کنید.

سعی کنید در کلاس و در حضور سایر هنرجویان برنامه ورزشی را که قبلاً تمرین کرده‌اید به صورت یک برنامه رادیویی اجرا کنید.

در اجرای یک متن ورزشی با چه اشکالاتی روبه‌رو می‌شوید؟ چه دانش‌هایی علاوه بر تلفظ صحیح اسامی و تکنیک‌های یک گوینده ورزشی در رادیو باید داشته باشد؟ درباره این پرسش‌ها در کلاس گفت‌وگو کنید.

فن بیان چیست؟

همچنانکه یک شاعر، ادیب و نویسنده باید به زبان و ادبیات تسلط داشته باشد و یا یک بازیگر به زبان بدن و ادبیات نمایشی آگاه باشد، گوینده رادیو نیز بایستی فنون کار خود را به درستی بشناسد. سخن گفتن یک امر غریزی نیست بلکه اکتسابی است. انسان اگر سخن نگوید در طی زمان سخن گفتن را فراموش می‌کند و یا اینکه نمی‌تواند واژگان را به خوبی ادا نماید.

فردی که به حرفه گویندگی اشتغال دارد برای حفظ و ارتقاء موفقیت‌های شغلی‌اش باید فنون گویندگی را به خوبی بیاموزد و ضمن اینکه این فنون را به طور مستمر تجربه می‌نماید، آن‌ها را در زمینه شغلی خود به کار گیرد. یکی از اصول اساسی و مهم حرفه گویندگی، «فن بیان» است.

فن بیان مجموعه‌ای از فنون و مهارت‌های کلامی و غیرکلامی و اصول و تکنیک‌هایی است که در هنگام سخن گفتن از آن‌ها استفاده شده و در نهایت منجر به ایجاد یک بیان عالی می‌شود. این فنون شامل به کار بردن واژه‌های مفید و پرمعنی در هنگام سخن گفتن، سکوت، فراز و فرودهای سخن گفتن، مکث، درنگ‌ها، تأکیدها و نیز داشتن یک صدای خوب است. سرعت مناسب در صحبت کردن، زبان بدن، تلفظ صحیح کلمات، عدم لهجه و مانند آن در زیبایی ارائه کلام نقش اساسی دارند. پس می‌توان گفت که فن بیان علاوه بر اینکه «خوب صحبت کردن» است سخن خوب گفتن را نیز شامل می‌شود.

نکته

اگر می‌خواهید در گویندگی و سخنوری موفق و جذاب باشید، هم سخن خوب بگویید و هم خوب سخن بگویید. برای موفقیت در گزاره اول، باید از مواد و مطالب خوب بهره بگیرید اما برای موفقیت در گزاره دوم، باید از ابزارها، قالب‌ها و روش‌های خوب استفاده کنید. مثلاً به این شعر سعدی توجه کنید:

سعدیا گرچه سخندان و مصالح گوئی   به عمل کار برآید به سخندانی نیست

در این جا سعدی، سخن خود را در قالب شعری زیبا بیان کرده، و با روشی فروتنانه خود را مخاطب قرار داده است، که "انسان باید به گفته خویش عمل نماید"

فعالیت
کارگاهی

از اشعار سعدی و حافظ بیت‌هایی را انتخاب کنید و در کلاس آن‌ها را بخوانید. از هم‌کلاسی‌های خود بخواهید که درباره چگونگی ادای کلمات و خواندن ابیات توسط شما، نظر بدهند.

نکته

فن بیان در حقیقت همان توان سخن گفتن (در هر شرایط و زمان) است. برای اینکه با دوستان خود ارتباط خوبی برقرار کنید، روابط عمومی خوبی داشته باشید، منظور خود را به خوبی به مخاطبانانتان منتقل کنید و همچنین کاری کنید که بقیه از همنشینی و صحبت با شما لذت ببرند باید اصول فن بیان را بیاموزید.

پژوهش

با جست و جو در برنامه های رادیویی و تلویزیونی، نمونه هایی از برنامه ها که در آن مجری «فن بیان» خوبی دارد را انتخاب کنید و دلایل خود را برای انتخاب آن برنامه در کلاس ارائه دهید.

تکنیک ها و تمرینات «فن بیان» این امکان را می دهد که قدرت کلامی افزایش یابد و با چه کسی چگونه صحبت و در هر موقعیتی چگونه گفت و گو شود. با هنر فن بیان هر کسی از صحبت کردن با شما لذت می برد. فن بیان امری فراتر از دانش کاربرد صحیح دستگاه صوتی است. به عبارت دیگر فن بیان یعنی آگاهی از چگونگی کارکرد اندام های تنفسی و گفتاری به منظور پرورش صدا و بیان است.

نکته

هنرجویان و علاقمندان به حرفه گویندگی باید بدانند که فقط صدای خوب داشتن، شرط کافی برای موفقیت در این حرفه نیست، بلکه تربیت کردن صدا و پرورش آن از اصول اساسی حرفه گویندگی است. تکنیک های فن بیان به گویندگان نوپا و تازه کار می آموزد که چگونه از اندام های صوتی و تنفسی خود استفاده کنند تا در جذب مخاطبین و شنوندگان موفق باشند.

چند تکنیک برای تقویت فن بیان

آمادگی داشتن یک ضرورت است. برای تقویت قدرت بیان خود، هر روز صبح را با گرم کردن صدای تان شروع کنید. عضلات صورت تان را بکشید. برنامه های تان را به ترتیب اجرا کنید. یکی از تمرین هایی که برای گرم کردن تارهای صوتی می توانید انجام دهید، ارتعاش لبها با عبور هوا از بین آنهاست. ماهیچه های گردنتان را شل کنید و تمرین های تنفسی تان را انجام دهید. حتی اگر زمانی برای گرم کردن صدایتان صرف نمی کنید، هر روز صبح ۵ دقیقه را به آماده کردن صدای تان اختصاص دهید. این تکنیک برای صدایتان به طور شگفت انگیزی خوب و برای سلامتیتان مفید است. برای تقویت صدا، در

مرحلهٔ نخست باید تنفس دیافراگمی صحیح را فرا گرفت پس از آنکه تنفس دیافراگمی را به خوبی فرا گرفتید نوبت به ایجاد یک صدای بلند و رسا و پرنفوذ می‌رسد. برای این کار، یکی از تمرین‌هایی که باید انجام دهید بلندخوانی است به این صورت که یک کتاب را تا آنجا که می‌توانید با صدای بلند روخوانی کنید. سعی کنید که صدای خود را از دیافراگم خارج کنید. این تمرین را حداقل روزی سه مرتبه و هر مرتبه نیز حداقل ۵ دقیقه انجام دهید.

فعالیت
کارگاهی

یک متن داستانی از کتابهای درسی را انتخاب کنید و یک پاراگراف را که قبلاً هم آن را خوانده‌اید با صدای بلند در کلاس بخوانید و با راهنمایی هنرآموز اشکالات خود را در خواندن متن، برطرف کنید. به خوانش همکلاسی‌های دیگر گوش دهید و دربارهٔ اجرای هریک در کلاس گفت‌وگو کنید. از دیگر تکنیک‌هایی که به شما کمک می‌کند تا بیان خوبی داشته باشید به این موارد می‌توان اشاره کرد:

تلفظ درست و صحیح لغات، استفاده بجا از دستور زبان مانند رعایت مکث‌ها و تأکیدها، حذف تکیه کلام‌هایی که از تاثیرگذاری کلام کم می‌کند (مانند منِ کردن و یا گفتنِ زیاد در زمان صحبت کردن)، رسا و با صلابت حرف زدن، کنترل نَفَس، بدون تنش نبودن بیان، بدون حس و احساس نبودن بیان، بیش از اندازه سریع یا کند صحبت نکردن، لرزش یا خشدار نبودن صدا، رعایت زبان بدن مناسب مانند نوع نگاه و حالت چهره و دیگر اجزای ارتباط غیر کلامی (عموماً در اجرای برنامه‌های تلویزیونی) و ...

فعالیت
کارگاهی

یک متن داستانی را انتخاب کنید نخست از رعایت دستور زبان آن مطمئن شوید. سپس علائم نگارشی آن را جابه‌جا کنید و با رعایت همان قواعد مکث‌ها و تأکیدها و ... بخوانید. از همکلاسی‌های خود بپرسید چقدر معنای متن تغییر کرده است و دربارهٔ آن با هم گفت‌وگو کنید.

گنجینهٔ واژگان، پشتوانهٔ فن بیان

توسعه دادن دامنهٔ واژگان از دیگر مواردی است که در راستای تقویت فن بیان می‌تواند به موفقیت در حرفهٔ گویندگی کمک کند. هیچ فرصتی را برای پر بارتر کردن گنجینهٔ واژگان از دست ندهید.

در هر جا و از هر کس، لغتی مفید و مناسب راجع به موضوعی را می‌شنوید یا می‌بینید یادداشت کنید، تا بعداً بتوانید از آن در مکالمات استفاده کنید. به طور مثال، اگر در یک سخنرانی شرکت کرده‌اید و متوجه می‌شوید که فرد سخنران در بین صحبت‌های خود از جملات و واژه‌های زیبا و کاربردی و پر قدرت در رابطه با موضوعی صحبت می‌کند آن کلمات را تکرار و زمزمه کنید و همچنین آن‌ها را یادداشت کنید تا در آینده در مکالمات و صحبت‌های خود بصورت آگاهانه استفاده نمائید. هر کلمه یا واژه‌ای را که یادداشت می‌کنید به مدت هفت روز و هر روز به مدت ۷ مرتبه آن‌ها را در جملات مختلف به کار ببرید. مثلاً در جایی از کسی می‌شنوید که به جای «خوب است یا بد نیست» می‌گوید «عالی است یا فوق العاده است» یا به جای «خیلی خوب است» می‌توانید بگویید که «جذاب و جالب است».

چنین واژگانی علاوه بر اینکه در آینده ملکه ذهن شما می‌شود بلکه جزیی از شخصیت و فرهنگ شما نیز خواهد شد و به داشتن آنها در گنجینه لغات خود افتخار خواهید کرد.

درباره سرعت صحبت کردن می‌توان تعداد کلماتی را که در دقیقه به کار می‌رود یادداشت کرده، یا یک متن را در عرض یک دقیقه سخنرانی کرد سپس شمارش شود که چند کلمه استفاده شده است. اگر بیشتر از ۱۸۰ یا ۲۰۰ کلمه در دقیقه به کار رود، سرعت صحبت کردن سریع است، چون باید حداکثر بین ۱۵۰ تا ۱۷۰ یا ۱۸۰ کلمه در دقیقه صحبت شود.

برای تلفظ صحیح واژگان می‌توانید از گویندگان صدا و سیما و یا از هر کسی که فکر می‌کنید بیان مناسبی دارد مثل یک سخنران یا یک مجری توانا ایده بگیرید و بیاموزید. به خاطر داشته باشید که «آموختن و الهام گرفتن» با «تقلید کردن» متفاوت است!

برای ایجاد مکث و درنگ در حین صحبت یا سخنرانی، می‌توانید در منتهایتان یک علامت بگذارید (مثلاً علامت ممیز) و در همان جا که مورد نیاز است به صورت عمدی مکث کنید. در هنگام صحبت و مکالمه نیز بر روی بعضی از کلمات تأکید کنید و با این تمرین لحن خود را نیز به گونه‌ای مناسب تقویت نمایید.

اکنون با تمرین هایی که انجام داده اید و با راهنمای هنرآموز خود، یک متن را بصورت اجرای زنده در کلاس ، بخوانید و سعی کنید فنون گویندگی را در آن رعایت کنید.

فعالیت
کارگاهی

ارزشیابی شایستگی گوینده و مجری برنامه رادیویی

شرح کار:

آموزش مهارت گویندگی در برنامه‌های رادیویی و شیوه اجرا بر اساس متن و تکنیک‌های کار بر روی صدا

استاندارد عملکرد:

اجرای یک برنامه رادیویی بر اساس متن (نمایشی، مسابقه، سرگرمی، خبر، گزارشی و ...) با رعایت تکنیک‌های گفتاری به منظور ایجاد ارتباط و انتقال پیام

شاخص‌ها:

- مهارت خواندن متن با درک صحیح مطلب و رعایت زبان معیار
- استفاده از تکنیک‌های تنفسی به منظور پرورش صدا و تلفظ صحیح
- اجرای برنامه زنده رادیویی با پشتوانه فن بیان و مهارت‌های جانبی آن

شرایط انجام کار و ابزار و تجهیزات:

زمان: ۳۰ دقیقه

مکان: استودیوی ضبط رادیو

ابزار و تجهیزات: اتاق فرمان، اتاق ضبط، میکروفن و تجهیزات وابسته

معیار شایستگی:

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	خواندن متن با زبان معیار	۲	
۲	استفاده و ترکیب تکنیک‌های تنفسی و تمرین صدا	۲	
۳	اجرای برنامه زنده رادیویی	۲	
	شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: ارتباط موثر، کار تیمی، سواد اطلاعاتی، ویژگی شخصیتی و اخلاقی، کاربرد فناوری		
	میانگین نمرات		*

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، ۲ می باشد.

پودمان ۲

مجری گری تلویزیون

یکی از مهم‌ترین و کاربردی‌ترین تخصص‌های حوزه کاری: «تولید برنامه تلویزیونی» مجری گری است. مجری برنامه‌های تلویزیونی الزاماتی برای ارتباط با مخاطب از طریق گفتار و حرکات بدن (زبان بدن) دارد. سبک‌ها و شیوه‌های ارتباطی نوین و خلاقانه با مخاطبین از جمله مهارت‌های این حرفه است.

واحد یادگیری ۱

گوینده برنامه تلویزیونی

یک مجری موفق در برنامه‌های صدا و سیما چه مهارت‌هایی را دارد؟

- هنرجویان در این واحد یادگیری ویژگی‌های حرفه‌ی مجری‌گری را تمرین کرده و مهارت اجرای یک برنامه‌ی کوتاه را فراخواهد گرفت.

استاندارد عملکرد

- اجرای یک برنامه زنده با تسلط کامل به صورت پخش زنده، ضبط یا اجرا در صحنه

تلویزیون

تلویزیون یا دورنما، سامانه (سیستم) ارتباطی برای پخش و دریافت تصاویر متحرک و صداها از مسافتی دور است. دستگاه گیرنده در این سامانه را تلویزیون می‌نامند. امروزه در ایران، به مجموعه تولیدکننده و پخش‌کننده برنامه‌های تلویزیونی، «سیما» گفته می‌شود.

تصویر ۱

با جستجو در اینترنت تاریخچه اولین تلویزیون در دنیا و نام چند برنامه تلویزیونی در آن زمان را بیابید و در کلاس معرفی کنید.

فعالیت
گروهی

جعبه جادو

با وجود آنکه چند سالی است به کمک فناوری‌های نوین الکترونیکی دستگاه‌های حجیم و سنگین گیرنده‌های تصویری خانگی یا همان تلویزیون تبدیل به صفحات نازک پلاسما یا LCD و LED شده‌اند با این حال واژه «جعبه جادو» برای نشان دادن قدرت نفوذ این رسانه فراگیر و کاربردی، همچنان مناسب است.

ضخامت تلویزیون‌های جدید و پیشرفته - و اخیراً هوشمند - اگرچه به قطر یک جلد کتاب صد صفحه‌ای کاهش پیدا کرده، اما جایگاه رسانه‌ای آن، نزد مخاطبین و پیام‌گیرانش چندین برابر شده است. نفوذ این جعبه نازک جادویی، در میان مردم چنان گسترده و عمیق است که بینندگانش حاضر هستند حتی وعده‌های مختلف غذایی خود را در مقابل صفحه تلویزیون میل کنند اما برنامه مورد علاقه شان را از دست ندهند.

میل به دیدن تلویزیون به خصوص در میان کودکان و نوجوانان چنان شدت یافته است که کارشناسان رسانه و ارتباطات، متخصصان علوم تغذیه، روان‌شناسان و مشاورین امور تربیتی مؤکداً به والدین هشدار داده و توصیه می‌کنند که زمان تماشای تلویزیون توسط فرزندانشان را به درستی مدیریت کنند و جداً مراقب سلامت جسم و روان آنان باشند.

نکات ایمنی

در گروه‌های ۲ یا سه نفری درباره فایده‌ها و آسیب‌های تلویزیون پژوهش کنید و در کلاس درباره آن با یکدیگر گفتگو کنید.

فعالیت
کارگاهی

جذابیت‌های فراوان این رسانه سبب شده است که با وجود پدید آمدن انواع رسانه‌های تصویری و گسترش یافتن شبکه‌های مجازی، تلویزیون همچنان رسانه‌ای بدون رقیب باقی بماند. علی‌رغم فراگیر شدن گوشی‌های هوشمند و مدرن، بینندگان باز هم ترجیح می‌دهند برنامه‌های متنوع را از طریق گیرنده‌های تلویزیونی خود تماشا کنند تا از طریق صفحه محدود نمایشگر در گوشی‌های هوشمند.

برخی معتقدند که «تلویزیون» به لحاظ ایجاد تنوع بصری و بهره‌گیری هنرمندانه از عناصر رنگ و حرکت و افکت‌های تصویری توانسته است گوی سبقت را از «رادیو» برآید و جایگزین رسانه شنیداری قدیمی گردد. اما این ادعا بیش از اندازه اغراق‌آمیز است چراکه رادیو در مقام یک رسانه اصیل و کلاسیک همچنان جایگاه خود را نزد طرفدارانش حفظ کرده و از اعتبار و ارزش آن کاسته نشده است. هر کدام از این دو رسانه (رادیو و تلویزیون) کارکردهای خاص خود را دارند، بنابراین در راستای ارزش‌گذاری قرار نیست یکی از آنها غالب و دیگری مغلوب معرفی شود.

از اطرافیان بپرسید که کدامیک از رسانه‌های رادیو یا تلویزیون از محبوبیت بیشتری برخوردارند؟ لیستی از مشاغلی که بیشتر با رادیو ارتباط دارند، را بنویسید. به نظر شما چرا برخی از مشاغل مخاطبین اصلی رادیو هستند؟

چه اقشاری از جامعه بیشتر مخاطب رسانه دیداری هستند؟
در کدامیک از اماکن عمومی رسانه دیداری بیشتر کاربرد دارد؟

تاریخچه تلویزیون در ایران

حدود نیم قرن از پیدایش تلویزیون «رسانه دیداری» در ایران می‌گذرد و امروز این جعبه جادویی هم‌چنان یکی از مهم‌ترین و تاثیرگذارترین رسانه‌های ارتباط جمعی در ایران محسوب می‌شود. نخستین

تصویر ۲

فرستنده تلویزیونی تاریخ ایران ساعت پنج بعد از ظهر جمعه یازدهم مهرماه سال ۱۳۳۷ آغاز به کار کرد. مجلس شورای ملی طی مصوبه‌ای اجازه داد یک فرستنده تلویزیونی زیر پوشش وزارت پست و تلگراف و تلفن در تهران ایجاد شود. نخستین فرستنده تلویزیونی ایران ساعت پنج بعد از ظهر جمعه یازدهم مهرماه ۱۳۳۷ اولین برنامه خود را پخش کرد. این فرستنده که «تلویزیون

تصویر ۳

ایران» نامیده می‌شد، ابتدا هر روز از شش بعد از ظهر تا ۱۰ شب برنامه داشت.

تلویزیون ایران به صورت خصوصی اداره می‌شد و متکی به درآمد خود از آگهی‌های تجارتي و تبلیغاتی بود. این سازمان پس از یک سال فعالیت برنامه‌های روزانه خود را در تهران به پنج ساعت افزایش داد و در سال ۱۳۴۰ فرستنده دیگری در آبادان و یک فرستنده تقویتی در اهواز تاسیس کرد.

پس از تصویب طرح ایجاد «تلویزیون ملی ایران»،

یک ایستگاه کوچک به وجود آمد و با امکاناتی ساده پخش برنامه‌های آزمایشی را از سال ۱۳۴۵ آغاز کرد.

با مطالعه در منابع (مکتوب یا اینترنت) درباره ایستگاه‌های پخش برنامه تلویزیونی در آغاز کار در ایران پژوهش کنید و نتایج آن را در کلاس ارائه دهید.

پژوهش

مدتی کمتر از دو سال از تأسیس تلویزیون ملی نمی‌گذشت که در ۱۷ مرداد ۱۳۴۷ نخستین مرکز شهرستانی تلویزیون ملی در ارومیه گشایش یافت و چندی بعد مرکز تلویزیونی بندرعباس راه‌اندازی شد. مراکز تلویزیونی به تدریج یکی بعد از دیگری در شهرهای مختلف شروع به فعالیت کردند. اولین مجری تاریخ تلویزیون ایران مرحوم منوچهر نودری بود. او نخستین کلام تلویزیونی‌اش را با این جمله آغاز کرد: «تصویر من را در جعبه‌ای می‌بینید که اسمش تلویزیون است.» به این ترتیب تلویزیون به میان مردم آمد. ساختمان تولید به عنوان اولین ساختمان رادیو و تلویزیون ملی در اراضی چند هکتاری جام‌جم (خیابان ولی عصر (عج الله) فعلی) ساخته شد.

تلویزیون ملی ایران در سال‌های پس از انقلاب اسلامی با تغییر نام به سازمان «صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران» در قالب دو شبکه برنامه‌های خود را پی گرفت. در سال‌های آغازین پس از انقلاب بیشترین زمان برنامه‌های سیما به مستندهای سیاسی تبلیغاتی و اخبار سراسری اختصاص داشت. امروز پس از گذشت شش دهه از ورود تلویزیون به ایران، بیش از ۵۰ شبکه داخلی و برون‌مرزی تلویزیونی در ایران به تولید و پخش برنامه اشتغال دارند که این تولیدات در تمامی نقاط ایران قابل دریافت می‌باشند.

۱- با بررسی آرشیو صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، درباره موضوع سریال‌هایی را که برای کودکان و نوجوانان در سال‌های اول پس از انقلاب ساخته شده‌اند، لیستی تهیه کنید و به کلاس آورده و درباره آن با هم‌کلاسی‌های خود گفتگو کنید.

۲- با راهنمایی هنرآموز یکی از برنامه‌های تلویزیون را انتخاب و درباره موضوع عنوان برنامه؛ فضا سازی برنامه و ... با هم‌کلاسی‌های خود گفتگو کنید.

برنامه‌سازی در تلویزیون و حرفه‌های مرتبط با آن

تلویزیون یک «رسانه دیداری» است و طبیعتاً برنامه‌هایی را تولید و پخش می‌کند که متحرک و دارای عناصر بصری باشد. کیفیت تولید این برنامه‌ها باید چنان جذاب و دیدنی باشد که تماشاگران با اشتیاق مایل باشند ساعت‌ها در مقابل صفحه نمایشگر تلویزیون بنشینند و از دیدن برنامه‌های مورد علاقه خود لذت ببرند.

مجری کیست؟

ساختار اغلب برنامه‌های سیما اصطلاحاً «مجری محور» هستند. برنامه‌های مجری محور به آن دسته از برنامه‌های تولیدی گفته می‌شود که مجری نقش اساسی و کلیدی در آن ایفا می‌کند و حضورش در برنامه بسیار پررنگ است. در این گونه برنامه‌ها، مجری به عنوان حلقه ارتباطی بین بینندگان و گروه تولید برنامه عمل می‌کند.

در چنین برنامه‌هایی مجری با مهارت تمام ضمن ایجاد ارتباط خلاقانه با بینندگان پیام‌های اصلی برنامه را به تماشاگران انتقال می‌دهد. مجری موفق با تسلط در اجرا و موضوع در حقیقت تضمین کننده موفقیت کامل آن برنامه است. ارتباط مؤثر با مخاطب از ویژگی‌های الزامی برای یک مجری است. چنانچه مجری علاوه بر داشتن توانمندی‌های اجرا، در زمینه موضوع برنامه نیز صاحب نظر و مطلع باشد به او «مجری-کارشناس» می‌گویند.

برخی از افراد مجری برنامه تلویزیونی را صرفاً یک گوینده تلویزیونی غیرمسئول می‌دانند که تنها متنی را از حفظ و یا از روی کاغذ می‌خواند، اما کارشناسان تلویزیونی معتقدند گویندگی فقط یکی از مسؤلیت‌های مهم و تخصصی مجریان است و لذا باید بین این دو شخصیت یعنی مجری و گوینده تفاوت قائل شد.

تصویر ۵

تصویر ۴

تصویر ۷

تصویر ۶

تمرین

- چند برنامه تلویزیونی را که مجریان موفق دارند انتخاب کنید و درباره اجرای آنها در کلاس گفت‌وگو کنید.
- برای یکی از برنامه‌های انتخابی تلویزیون، نقش یک مجری را در کلاس ایفا کنید و نظر هم‌کلاسی‌های دیگر را درباره اجرای خود بشنوید.

همان‌طور که می‌توان بازیگری را یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در صنعت سینما دانست، مجری و شیوه اجرا او نیز یکی از مهم‌ترین عوامل موفقیت در برنامه‌های تلویزیونی است. مجری با شیوه اجرای مناسب خود به عنوان ویتترین یک برنامه عمل می‌کند و در روند جذب مخاطب برای برنامه بسیار مؤثر است. همه مجری‌های تلویزیونی این توانایی را ندارند که به طور پیوسته و برای مدتی طولانی اجرای یک برنامه را بر عهده بگیرند. برای اجرای ثابت یک برنامه، مجری در درجه نخست باید به موضوع برنامه علاقه‌مند باشد و آن را متناسب با روحیات خود ببیند. علاوه بر این، مجری با مطالعه مستمر و افزودن

دانش در زمینه حرفه‌ای و کسب تجربه‌های متنوع در حوزه اجرا می‌تواند ماندگاری خود را در جلوی دوربین تضمین کند. صداقت با مخاطب نیز از عواملی است که نقش مؤثری در اعتماد آنها به برنامه و مجری ایفا می‌کنند.

تلویزیون به عنوان یک رسانه پذیرفته شده در بین مردم، نقش یک مرجع و منبع مطمئن و قابل اعتماد را هم ایفا می‌کند. همچنانکه تماشاگران به اخبار پخش شده از تلویزیون اطمینان دارند و به آن استناد می‌کنند، نگاهشان به مجری‌های تلویزیونی نیز همین گونه است. مجری‌ها در نگاه مردم افرادی هستند که صداقت دارند، از دانش بالایی برخوردار هستند، با زبان معیار^۱ سخن می‌گویند، در ارتباط با موضوع برنامه‌ای که اجرا می‌کنند اطلاعات دقیق و صحیحی دارند و ... بنابراین نقش مجری در اصلاح یا انحراف افکار عمومی بسیار مؤثر و تعیین‌کننده است.

از چند برنامه تلویزیونی قسمتهایی را انتخاب کنید مانند: خبر، برنامه ورزشی، برنامه فرهنگی و مانند آن، سپس آنها را در کلاس به نمایش بگذارید و درباره شیوه‌های اجرای برنامه توسط مجریان گفت‌وگو کنید.

فعالیت
کلاسی

برنامه‌های تخصصی، مجریان متخصص

در سیمای جمهوری اسلامی ایران، تنوع برنامه‌های استودیویی (زنده و ضبط شده) مدیران این رسانه را ضرورتاً به سمت انتخاب مجریان حرفه‌ای و تخصصی هدایت کرده است. تماشاگران سیما چند سالی است که شاهد پخش برنامه‌های روتین روزانه یا هفتگی با مجریان ثابت هستند. اقبال بینندگان به این برنامه‌ها حاکی از رضایت‌مندی آنان از نوع برنامه‌ها و پیام‌های محتوایی آن است. بدون شک نحوه اداره کردن برنامه‌ها توسط مجریان یکی از عوامل مؤثر در میزان افزایش این رضایت‌مندی است. طیف برنامه‌های مجری محور در شبکه‌های مختلف سیما بسیار متنوع است مهم‌ترین برنامه‌های مجری محور که در اینجا می‌توانیم فقط به تنوع موضوعی آنها اشاره کنیم عبارتند از: اخبار، تفسیر، گزارش، میزگرد، ورزشی، اقتصادی، خانواده، آشپزی، مسابقه و سرگرمی، مشاعره، کودک و نوجوان، مناظره، گفتگو محور (تاک شو) و ... که در همه این برنامه‌ها استفاده از مجری به عنوان اداره‌کننده اصلی آن و ایجاد ارتباط با تماشاگران ضرورتی انکارناپذیر است.

۱. گونه‌ای نوشتاری یا گفتاری است که افراد دارای تحصیلات بالا از آن استفاده می‌کنند. (هم در نوشتن و هم در صحبت کردن) این زبان به عنوان الگوی زبان غالب در جامعه پذیرفته شده است. در رسانه‌ها (مطبوعات و صدا و سیما)، سخنرانی‌ها و کتاب‌های درسی مدارس یا در گفت‌وگوها و مصاحبه‌های رسمی از زبان معیار استفاده می‌کنند.

آنچه که مجریان این برنامه‌ها را از یکدیگر متمایز می‌سازد تخصصی بودن موضوع از یک سو و تسلط مجری بر محتوای برنامه از سوی دیگر است. بنابراین مدیریت صحیح رسانه‌ای ایجاب می‌کند که اجرای تلویزیونی برنامه‌هایی با موضوعات تخصصی الزاماً توسط افراد آگاه و مسلط به آن حوزه انجام شود. البته دانش و تسلط موضوعی فقط یکی از شرایط لازم برای مجریان تلویزیونی است و برای درخشیدن در حرفه مجری‌گری ویژگی‌های مختلف دیگری نیاز است که در این بخش از کتاب به آن‌ها پرداخته می‌شود. برخی دیگر از برنامه‌های تولیدی سیما توسط دو مجری اداره می‌شود. این شیوه اجرا صرفاً به منظور ایجاد جذابیت و تنوع بصری در بیننده صورت می‌گیرد. چنین اجراهای دو نفره را غالباً می‌توان در برنامه‌های مسابقه، آشپزی، مناظره، خانواده، مشاعره، اخبار و نظایر آن مشاهده کرد. یکی دیگر از دلایل حضور همزمان دو مجری، طولانی بودن زمان پخش آن برنامه است که با این روش می‌توان امیدوار بود که بیننده تا پایان، برنامه را همراهی خواهد کرد.

متن یک برنامه ورزشی را در ۳ دقیقه تهیه و تنظیم کرده و در گروه‌های ۲ یا ۳ نفره آن را در کلاس اجرا می‌کنید. از هنرجویان دیگر بخواهید که درباره اجرای شما نظر بدهند.

تمرین

ویژگی‌های مجری تلویزیونی

آنچه گویندگی رادیو را از مجری تلویزیون متفاوت می‌کند، تنها شنیداری بودن اجرا است، در حالیکه مجری تلویزیون توانان برای ارتباط با مخاطبین خود استفاده می‌کند. هنرمندی یک گوینده رادیو در این است که با مهارت و تسلط تمام بتواند مخاطب را راضی کند که تا پایان برنامه با او (گوینده) همراه باشد و او را بشنود. اما موفقیت یک مجری تلویزیونی در گرو آن است که با هنرمندی تمام بکوشد تا بیننده و مخاطب هم او را بشنوند و هم ببینند!

اگرچه مجری برنامه‌های تلویزیونی و گوینده برنامه‌های رادیویی ویژگی‌های مشترکی دارند و هر دو آن‌ها برای رسیدن به حرفه مجری‌گری باید استانداردهای معینی را کسب نمایند اما، مجری برنامه‌های تلویزیونی مسؤلیت‌های سخت‌تری برای اداره کردن یک برنامه برعهده دارد. مجری تلویزیون مانند کسی است که در یک اتاق شیشه‌ای و در مقابل میلیون‌ها تماشاگر، با مهارت تمام باید بتواند با مخاطبانش ارتباط صمیمانه برقرار نماید و پیام برنامه را تمام و کمال به آن‌ها انتقال دهد.

اگر در جعبه بسته و نامرئی رادیو، گوینده می‌تواند بدون دغدغه و استرس با ظاهری ساده و بی‌تکلف بر صندلی استودیو تکیه بزند و دستی بر موهایش بکشد و همزمان با شنوندگانش سخن بگوید اما مجری تلویزیون موظف می‌باشد با ظاهری آراسته و زیبا در استودیو حاضر شود و مؤدبانه در صندلی‌اش قرار بگیرد و با میهمان برنامه و مخاطبینش در سراسر کشور گفت‌وگو کند.

نکته

اگر در یک استودیو رادیویی، گوینده یا مجری می‌تواند با موهایی آشفته و چهره‌ای پژمرده در پشت میکروفن بنشیند و پیام (محتوا) برنامه را به مخاطبینش انتقال دهد، اما مجری تلویزیون پیش از آن که بخواهد قدم به درون استودیو یا محل ضبط برنامه بگذارد در حلقه چهره‌پرداز (گریمور) و طراح لباس و صحنه قرار می‌گیرد تا آنها چهره‌ای مرتب و قابل قبول و ظاهری موجه از مجری تلویزیون بسازند.

– به استودیوهای رادیو بروید و اجرای رادیویی گویندگان را از نزدیک ببینید و در صورت داشتن مجوز از آنها عکاسی کنید و در کلاس مشاهدات خود را ارائه کنید.
– با هماهنگی قبلی و کسب مجوز به استودیو ضبط برنامه تلویزیونی بروید و از مجریان برنامه تلویزیونی نیز عکاسی کنید. سپس مشاهدات خود را با دوستان خود در میان بگذارید.

فعالیت
کارگاهی

مجری خوب کیست؟

برای کسانی که دستیابی به حرفه «مجری‌گری» را در سر می‌پروراند و در آرزوی این هستند که به عنوان مجری در یکی از برنامه‌های سیمای جمهوری اسلامی ایران ظاهر شوند، تذکر این نکته ضروری است که فقط زیبا و خوش چهره و خوش بیان بودن برای حرفه مجری‌گری تلویزیونی کافی نیست. چه بسا افرادی که به صرف داشتن این ویژگی‌ها در مقابل دوربین‌های استودیو قرار گرفتند تا برنامه‌ای را اجرا کنند اما فقدان خصوصیات دیگر در آنها سبب شد تا عمر مجری‌گریشان چندان طولانی نباشد و از صحنه اجرا خارج شوند. موفقیت در اجرای برنامه‌های تلویزیونی محصول سال‌ها و ماه‌ها آموزش، مطالعه، کسب تجربه و فروتنی است. چه بسیارند مجریان حرفه‌ای و سرشناسی که هنوز خود را در میانه راه می‌بینند و رسیدن به قله کمال در عرصه مجری‌گری را در گرو آموختن از پیشکسوتان این حرفه می‌دانند. بنابراین تواضع و پایبندی به اخلاق، نخستین گام در حرفه مجری‌گری است.

تصویر ۹

تصویر ۸

چه ویژگی‌هایی را برای مجریان برنامه‌های تلویزیونی می‌شناسید؟ معمولاً مردم از مجریان برنامه‌های تلویزیونی چه انتظاراتی دارند؟ نتیجه پژوهش خود را در کلاس ارائه کنید.

ویژگی‌های ضروری حرفه مجری‌گری

۱- ارتباط با بیننده

تصویر ۱۰

ارتباط با مخاطب از ویژگی‌های الزامی برای یک مجری است. او باید بداند با توجه به گستردگی طیف مخاطبان و هدف تولید برنامه، از چه شیوه‌ای برای برقراری ارتباط استفاده کند. ارتباط به معنای ایجاد درک متقابل میان مجری و مردم است. این ارتباط علاوه بر این که نیازمند ظریف‌ترین و شفاف‌ترین شیوه‌های کلامی و غیرکلامی است، نیازمند سبک، شیوه یا گونه خاصی از ارتباط است که فرد مجری یا ارتباط‌گر را با دیگران متمایز سازد.

۲- صمیمیت

صمیمیت و انعطاف در نحوه اجرا، راحت بودن و استفاده از دایره‌المعارف خودمانی از دیگر ویژگی‌هایی است که نحوه اجرای مجریان را دیدنی‌تر می‌کند. طبیعتاً این گونه رفتارها نگاه سنتی به مجری را از ذهن مخاطب پاک می‌کند و او نزد بیننده بسیار مثبت ارزیابی می‌شود. باید توجه داشت که هرگونه حرکتی توسط مجری چه از قبل تعیین شده باشد یا خیر، باید طبیعی جلوه نماید و باعث خستگی بیننده نگردد.

«تاک شو» یا برنامه‌های گفتگو محور در تمام دنیا از دیدنی‌ترین برنامه‌های تلویزیونی به شمار می‌رود. «شومن» در تعریف جهانی به کسی گفته می‌شود که اجرای چنین برنامه‌هایی را به عهده می‌گیرد و بدون این که متنی از قبل آماده کند، فی‌البداهه و با توجه به موضوع و محتوای برنامه مدیریت گفت‌وگو و برنامه را به عهده می‌گیرد و کلامی را به زبان می‌آورد که به اصطلاح مال خودش است و کسی برای او ننوشته است.

۳- زبان بدن^۱

نکته مهمی که گاهی مجریان نباید فراموش کنند، توجه به ارتباطات غیر کلامی در کنار ارتباطات کلامی است. به طوری که بسیاری از مجریان سیما به صورت محدودی از زبان بدن در اجرای برنامه بهره می‌گیرند. حرکات دست و سر، طرز نگاه کردن، طرز نشستن، راه رفتن و ... در رفتار مجریان سیمای جمهوری اسلامی ایران کمتر قابل رؤیت است. این موضوع در بلندمدت یکنواختی برنامه را به همراه دارد و در بسیاری از موارد نیز به تاثیرگذاری کمتر برنامه منتهی می‌شود.

در بسیاری از اجراهای مطرح در جهان، زبان بدن یکی از عوامل مهم موفقیت مجری محسوب می‌شود. به این معنا که مجری موفق علاوه بر بیان خوب و شیوا باید بتواند به خوبی از زبان بدن خود نیز استفاده کند. او باید بداند که چه موقع و هنگام ادای کدام جمله باید بیشتر از دست خود استفاده کند یا چه

تصویر ۱۱

وقتی لازم است به بینندگان بخندد و چه موقع جدی باشد و یا اینکه چه موقع راه برود و چه هنگام شیوه نگاه کردنش عوض شود. در یک کلام میزان تسلط مجری بر زبان بدن و هماهنگی آن با بیان از ویژگی‌های مهم موفقیت وی به شمار می‌رود. این رفتار هم متأسفانه در میان مجریان ما دیده نمی‌شود. اغلب اجراها در تلویزیون صامت و ساکن است. بسیار از مجری‌ها اغلب نشسته‌اند و در موارد معدودی هم که ایستاده‌اند، تحرک زیادی ندارد. هنوز بسیاری از برنامه‌های تلویزیونی سیما محتاج حضور و اجرای تخصصی مجریانی است که با استفاده از تمام ظرفیت‌های ارتباطی، خلاقیت بیشتری در کار خود نشان بدهند.

۴- لباس مناسب

انتخاب درست لباس به این معنا است که مجری برای مخاطب احترام قائل است. او قبل از حضور در استودیو یا محل ضبط برنامه می‌تواند نظر دیگران را نسبت به نحوه انتخاب لباس و نیز تناسب آن با موضوع برنامه جویا شود. لباس مناسب نشانه‌ای از شخصیت مجری است.

۵- رسا بودن صدا

گاهی آهنگ و لحن کلام اثری به مراتب قوی‌تر از محتوای آن دارد. مجری با تمرین کردن، باید احساس و انرژی را به صدای خود بیفزاید.

۶- دانش ارتباطات

مجری تلویزیونی برای افزودن مهارت‌هایش لازم است با دانش ارتباطات آشنا شود، نظریه‌های ارتباطی را بیاموزد و مخاطب را به خوبی بشناسد تا در حین اجرا، به درک و شعور بیننده توهین نکند. اگر مجری یا گوینده، علم ارتباطات را نشناسد بی‌شک در جلوی دوربین، فردی مزاحم خواهد بود! قدرت جذب سریع مخاطب و شاد نگاه داشتن روحیه تماشاگر در عین جدی بودن، از ویژگی‌های یک مجری مسلط و با تجربه است.

۷- مطالعه

تصویر ۱۲

برای تقویت گفتار و تأمین پشتوانه سخن، لازم است مجری با برنامه‌ریزی منظم، ساعتی از شبانه‌روز را به مطالعه کاربردی اختصاص دهد و مطالب گزیده را ثبت نماید تا مجبور به تقلید از دیگران یا عاریت گرفتن از آنها نشود. از آنجاکه مجری و اداره کننده برنامه در برخی از اوقات ناچار به بداهه‌گویی در هنگام ضبط زنده تلویزیونی است بنابراین با مطالعه مستمر همواره اطلاعات عمومی خود را به روز کرده و آنها را افزایش دهد.

اگرچه بسیاری از ویژگی‌های بنیادی و اساسی مجری‌گری و اصول آن، بین گوینده رادیو و مجری تلویزیون مشترک است اما برخی از خصوصیات در این حرفه وجود دارد که فقط در انحصار مجریان تلویزیونی است.

یک برنامه تلویزیونی را بر اساس علاقه خود انتخاب کنید، (ورزشی، گفتوگو، مناظره و ...)

فعالیت
کارگاهی

مجری برنامه‌های سازمانی، مجلس گردانی^۱

همانطور که درباره تعریف مجری، اهمیت نقش او در برنامه‌های تلویزیونی و ویژگی‌های یک مجری حرفه‌ای سخن گفته شد، مجریان سرشناس تلویزیونی اگرچه نقش اول را در برنامه‌های گفت‌وگو محور و

1. MASTER OF CEREMONY (MC)

نظایر آن ایفا می‌کنند اما گستره فعالیت‌های این مجریان شناسنامه‌دار، فقط محدود به حضور آن‌ها در برابر دوربین‌های استودیویی نیست.

مجریانی که سال‌های طولانی با شبکه‌های مختلف «رسانه ملی» همکاری داشته‌اند و موفق به کسب تجربه‌های فراوان در زمینه اجرای برنامه‌های تلویزیونی شده‌اند، بعضاً از چنان شهرتی برخوردار می‌شوند که دامنه فعالیت‌های حرفه‌ایشان به خارج از سیمای جمهوری اسلامی ایران هم گسترش می‌یابد. از آنجا که چنین مجریانی غالباً در جامعه ما شناخته شده هستند و در میان مردم طرفداران فراوانی هم دارند لذا سازمان‌ها و نهادهای مختلف دولتی و خصوصی نیز ترجیح می‌دهند از وجود این مجریان سرشناس برای اداره و اجرای مراسم و مناسبت‌های مختلف استفاده کنند.

تصویر ۱۴

تصویر ۱۳

تصویر ۱۶

تصویر ۱۵

مدیران سازمان‌ها و نهادها با دعوت از مجری‌های مشهور تلویزیونی از یک‌سو جذابیت‌های میان‌برنامه‌ای را افزایش داده و از سوی دیگر اجرا و مدیریت مراسم را با خاطری آسوده به یک یا چند مجری حرفه‌ای و کار بلد می‌سپارند. چنین مجریانی را اصطلاحاً «مجری صحنه، مجری برنامه‌های سازمانی»

و یا مجلس گردان (MC) می نامند. وظیفه مجری صحنه، هدایت مراسم و تنظیم برنامه‌ها و گاهی نیز گفت و گو با میهمانان برنامه است.

مجری صحنه با پشتوانه‌های تجربی خود و البته به مدد چهره تلویزیونی شناخته شده‌اش مسئولیت اداره یک مراسم را در مکانی خارج از سازمان صدا و سیما به عهده می‌گیرد. طیف اینگونه مراسم بسیار متنوع است. به عنوان مثال می‌توان به نمونه‌هایی از چنین مراسمی اشاره کرد:

مراسم تقدیر از مدیران و کارکنان یک مجموعه دولتی، مراسم اهداء نشان، مراسم برگزاری جشنواره‌های مختلف (جشنواره فیلم فجر، جشنواره خوارزمی، جشنواره موسیقی، تئاتر، معلم، دانش‌آموز و ...)، مراسم سالروزها و یادبودها (دهه مبارک فجر، هفته دفاع مقدس، هفته زن و روز بزرگداشت مقام مادر و ...)، مراسم افتتاح مسابقات بین‌المللی (مسابقات بین‌المللی قرآن کریم، مسابقات بین‌المللی رباتیک، مسابقات بین‌المللی ورزشی و ...)

تنوع مراسم‌های یاد شده ایجاب می‌کند که انتخاب مجری نیز با توجه به نوع و محتوای آن صورت پذیرد. همانطور که مجری تلویزیون بر اساس پیشینه، تخصص، علاقه‌مندی و اطلاعاتش باید انجام وظیفه کند در برنامه‌ها و مراسم خارج از حوزه سیما هم ترجیحاً بر همین قاعده باید عمل کند.

تصویر ۱۷

فراتر از یک مجری

با توجه به مطالبی که به طور مشروح دربارهٔ حرفهٔ مجری‌گری تلویزیونی ذکر و به خصوصیات یک مجری خوب اشاره شد و نیز تمرین‌ها و راهکارهایی که برای افزایش مهارت‌های مجری ارائه شد، بنابراین داشتن سابقه مفید و طولانی و درخشان در اجرای برنامه‌های مختلف تلویزیونی، پیش‌نیاز ورود به عرصهٔ مجلس‌گردانی است اما دانستن این نکته ضروری است که «مجری‌گری برنامه‌های سازمانی / مجری صحنه» در حقیقت ورود به عرصه‌ای متفاوت‌تر از رسانه ملی است. اجرای سازمانی و موفقیت در آن، بستگی به داشتن تجربه و کسب مهارت‌ها و توانمندی‌هایی است که مجری به کمک آن‌ها می‌تواند بر روی صحنه اجرا در سازمان‌ها و همایش‌ها و مراسم‌ها خوش بدرخشد و بر شهرتش افزوده شود.

چگونه می‌توانیم یک مجلس‌گردان موفق باشیم؟

مجریان حرفه‌ای و سرشناس و آنان که صمیمانه در پی تعالی بخشیدن به این شغل هستند تجربیاتشان را در اختیار جوانان و نوآموزانی می‌گذارند که علاقه‌مند هستند در آینده مجری‌گری صحنه را به عنوان یک حرفه انتخاب کنند. در این بخش به مهم‌ترین توصیه‌ها و راهنمایی‌های آنان می‌پردازیم: مجریان صحنه یا برنامه‌های سازمانی غالباً عهده‌دار اجرای مراسمی هستند که به مناسبت‌های مختلف از سوی مؤسسات دولتی یا نهادهای وابسته به آن‌ها برگزار می‌شود. چنین مجالسی معمولاً در سالن‌های همایش، آمفی‌تئاترها، تالارها و نظایر آن برپا می‌گردد. علاوه بر مدیران و کارکنان آن نهاد برگزارکننده، مردم عادی و خانواده‌های وابسته به کارکنان نیز در این مراسم شرکت دارند. بنابراین فضای عمومی چنین مجالسی ایجاب می‌کند که برنامه‌های تدارک دیده شده دارای تنوع و جذابیت بیشتری باشد تا موجب کسالت مهمانان نگردد.

اجرا و اداره کردن چنین مراسمی طبیعتاً نوع خاصی از مجری‌گری را می‌طلبد که علاوه بر تأمین اهداف آن مؤسسه یا وزارتخانه باید حداقل به مدت دو ساعت شرکت‌کنندگان و میهمانان را همچنان مشتاقانه و بانشاط با خود همراه کند. برخی از تکنیک‌ها برای اجراهای صحنه‌ای و سازمانی عبارتند از:

■ اعتماد به نفس و خودباوری، اهمیت و افتخار
کردن به شغل مجری‌گری

تصویر ۱۸

تصویر ۱۹

■ در هنگام اجرا، به زمان حال بیندیشد و برای غالب شدن بر اضطراب نفس عمیق بکشد.

■ اجتماعی باشد و از گوشه‌گیری پرهیز کند.

تصویر ۲۰

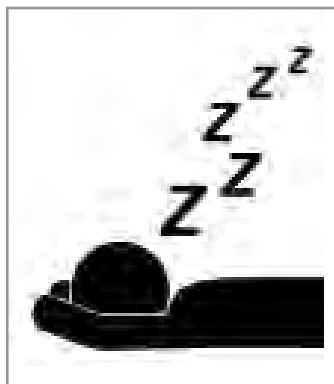
■ فعالیت بدنی داشته باشد. ورزش باعث بالا رفتن کارایی دستگاه تنفسی و گردش خون و شادابی می‌شود. ورزش‌های سبک مثل پیاده‌روی، نرمش و حرکات مربوط به تقویت صدا و دستگاه صوتی باعث کاهش استرس می‌گردد.

تصویر ۲۱

■ در هر فرصتی در طول برنامه نوشیدن جرعه‌ای آب کمک می‌کند تا در هنگام صحبت کردن مجبور نباشد با زبان، لب‌های خود را مرطوب نماید و از دهان و حنجره خشک رنج ببرد. البته با گذشت زمان و افزایش مهارت در طول اجرا سعی شود از دفعات نوشیدن آب در روی صحنه کاسته شود.

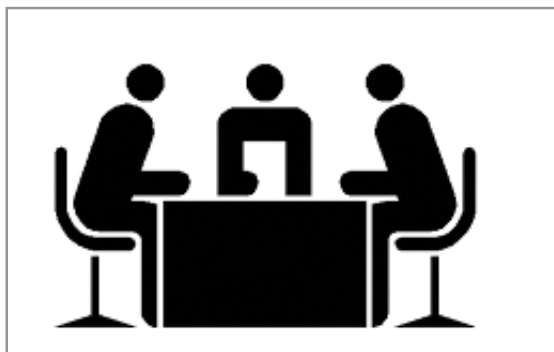
تصویر ۲۲

■ استراحت و خواب کافی داشته باشد.

تصویر ۲۳

■ پیش از حضور در محل اجرا حتماً فرصتی را برای بازدید از سالن همایش و محل برگزاری مراسم اختصاص دهد و با مسؤل مربوطه گفت‌وگو کند. مکان اجرا و امکانات فنی نظیر سیستم صدا و نور و ... را از نزدیک ببیند.

تصویر ۲۴

■ در مورد موضوع مراسم یا همایش حتماً مطالعه کرده و بر اطلاعات خود بیفزاید.

تصویر ۲۵

■ فی‌البداهه سخن گفتن را تمرین کند. از نظر ذهنی آماده باشد تا در همه شرایط بتواند فی‌البداهه حرف بزند. اگرچه موضوع مراسم و مناسبت آن معلوم است اما مجری حرفه‌ای و توانا کسی است که در موقعیت‌های خاص و پیش‌بینی نشده، سخنانی را به زبان بیاورد که مرتبط با موضوع مراسم باشد.

- از تجربیات قبلی خود در هنگام اجراهای تلویزیونی کمک بگیرد و سعی کند در همان شروع برنامه در روی صحنه فوراً توجه مخاطبین و شرکت‌کنندگان در مراسم را جلب کند.
- با تحرک و قدرت صحبت کند.
- با ظاهری کاملاً آراسته در صحنه اجرا حاضر شود. به آرایش ظاهری خود و نوع عطری که استفاده می‌کند توجه داشته باشد.

تصویر ۲۶

■ «زبان بدن» را کاملاً بیاموزد و تلاش کند که تکنیک‌های زبان بدن را به هنگام اجرای صحنه‌ای رعایت کند. این تکنیک‌ها کمک خواهند کرد که کنترل اعضاء بدن به ویژه دست و پا و سر و چشم کاملاً در اختیار مجری باشد و برای اثرگذاری بیشتر اجرا از آنها استفاده نماید.

- در پایان مراسم از همه تشکر و قدردانی نماید و بعضی از نکات و اهداف همایش را به طور برجسته یادآوری کند.
- کار اجرا را با پایانی شورانگیز تمام کند و تا انتها ادامه دهد و توجه داشته باشد که تمام دور بین‌ها برای تهیه قسمت پایانی همایش روی مجری متمرکز شده‌اند.
- فیلم مجری‌گری‌اش را بارها و به تکرار بازبینی نماید و نکات مثبت و منفی اجرایش را یادداشت کند و به تجربه‌های جدید بپردازد.

افزایش مهارت و توانمندی در حرفه «مجری‌گری صحنه یا مجلس‌گردانی» نیاز به مطالعه، کسب تجربه و آموختن از پیشکسوتان این رشته دارد. تمرین عملی این تکنیک‌ها سبب می‌شود تا بر مهارت‌هایشان افزوده گردد و موفقیت‌های روزافزونی را برای آنان به ارمغان بیاورد.

- برای یک مناسبت، در هنرستان برنامه‌ای را به صورت زنده اجرا کنید.
- برای یک مدرسه ابتدایی یا متوسطه اول به مناسبت دهه فجر و یا هفته معلم و یا روز دانش‌آموز و ... سفارش مجلس‌گردانی را هماهنگ کرده و برنامه زنده را اجرا کنید. پس از اجرا بازخوردهای آن را از معلمین مرکز آموزشی و هنرجویان دریافت کنید و به وسیله چک لیست نقاط قوت و ضعف خود را ارزیابی کنید.

فعالیت
کارگاهی

ارزشیابی شایستگی اجرای برنامه تلویزیونی

شرح کار:

مطالعه و پژوهش متن بر اساس محتوا و موضوع برنامه، اجرای برنامه زنده یا ضبط در استودیو و انتقال پیام برنامه

استاندارد عملکرد:

اجرای یک برنامه زنده با تسلط کامل به صورت پخش زنده، ضبط در استودیو یا اجرا در صحنه

شاخص ها:

- خوانش و تقسیم متن بر مبنای موضوع
- مدیریت صحیح اجرای برنامه بر اساس تم و محتوا و رسانه
- اجرای برنامه زنده یا پشتوانه گفتار و صدای رسا، ارتباط موثر با مخاطبین و انتقال پیام

شرایط انجام کار و ابزار و تجهیزات:

زمان: ۳۰ دقیقه

مکان: صحنه اجرا یا ضبط در استودیو

ابزار و تجهیزات: دکور مناسب صحنه، میکروفن ها، تجهیزات صدا و تصویر

معیار شایستگی:

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	تحقیق درباره نوع برنامه‌ای که اجرا می‌کند	۱	
۲	همه‌نگی با سایر عوامل برنامه	۱	
۳	اجرای یک برنامه تلویزیونی	۱	
شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: ارتباط موثر، کار تیمی، سواد اطلاعاتی، ویژگی شخصیتی و اخلاقی، کاربرد فناوری			
میانگین نمرات			*

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، ۲ می باشد.

پودمان ۳

صداپیشگی

هنر دوبلاژ یا صداپیشگی برای نمایش برنامه‌های تلویزیونی که از سایر کشورها خریداری و برای پخش آماده می‌شوند، شکل گرفت و امروزه به عنوان یکی از مهارت‌های مهم و هنری مستقل در تولیدات برنامه‌های تلویزیونی کاربردی ویژه دارد. صداپیشگی یک هنر مستقل بوده و افراد بسیاری تنها در این زمینه صاحب نام و مهارت‌های حرفه‌ای هستند. این هنر از تکنیک‌ها، شیوه‌ها و دانش و علوم ویژه خود نیز برخوردار است.

واحد یادگیری ۱

گویندگی شخصیت تصویر (دوبلاژ)

ویژگی‌های یک دوبله خوب و موفق چیست و هنرجویان در این مسیر چه خواهند آموخت؟

■ هنرجویان در این واحد یادگیری با فراگرفتن مهارت‌های پرورش صدا و کار بر روی بیان و روان خوانی، خواهند توانست بخش‌های کوتاهی از یک برنامه تلویزیونی را دوبله کرده و برای پخش آماده کنند.

استاندارد عملکرد

■ دوبله یک برنامه تلویزیونی متناسب با ماهیت آن برنامه و ویژگی‌های مورد نیاز برای انتقال پیام و پخش برنامه در تلویزیون.

تغییر دادن مکالمه یک فیلم از زبان اصلی به زبانی دیگر را دوبله یا دوبلاژ می‌گویند. دوبله فیلم (در تعریف مدرن آن) عبارت است از فرایندی شامل ضبط و جایگزینی صدای مکالمات هنرپیشگان در تولیدات هنری مانند فیلم سینمایی، فیلم تلویزیونی و مستندهای خارجی. عده‌ای بر این باورند که دوبله، موقعیتی است برای ارتقای یک اثر هنری و آخرین مرحله برای پوشاندن عیب‌های موجود در ساختار یک فیلم. دوبله فیلم در حقیقت ترجمه صوتی یک محصول سینمایی است برای تماشاگرانی که با زبان اصلی فیلم بیگانه هستند.

تاریخچه دوبلاژ یا صدایشگی

هنر دوبلاژ در ابتدا در فرانسه و سپس در ایتالیا و انگلستان برای ناطق کردن فیلم‌های صامت قدیمی و به عنوان اختراعی گران‌بها که صنعت سینما را زنده کرد، شکل گرفت. اما پیشینه دوبلاژ در ایران داستان متفاوت دیگری دارد. دوبلاژ یا صدایشگی در کشورمان کارش را با تولید «آنونس» آغاز کرد. آنونس به معنی آگهی تبلیغاتی است که ویژگی برنامه یا کالایی را به طور مختصر به نمایش می‌گذارد. این آگهی تبلیغاتی را «تریلر یا تریلر» هم می‌نامند. در گذشته زمانی که می‌خواستند در سینما فیلم دیگری (غیر از فیلمی که در حال نمایش بود) را تبلیغ کنند به انتهای فیلم در حال نمایش، یک حلقه فیلم کوتاه می‌چسباندند، که حاوی صحنه‌های تبلیغ برای آن فیلم بود. از آنجایی که تعویض حلقه فیلم مشکل بود بنابراین فیلم تبلیغاتی (آنونس) مورد نظر به آخرین حلقه فیلم اصلی متصل می‌شد تا توسط فیلم اصلی یدک‌کش شود. اصطلاح تریلر هم از همین نکته گرفته شده است (لغت تریلر به معنای پشت‌بند یا یدک‌کش است). هدف از پخش تریلرها ترغیب تماشاگران به دوباره سینما آمدن و دیدن فیلم بعدی است. بعدها کسانی که در امر بازاریابی و تبلیغات فیلم‌ها بودند متوجه شدند که اگر این تریلرها در اول فیلم‌ها نمایش داده شود هم اثر آن‌ها بیشتر است و هم تماشاگران بیشتری آن‌را می‌بینند. با وجود آن که مدتی بعد تریلرها به اول فیلم‌ها تغییر مکان پیدا کردند اما اسمشان همچنان تریلر باقی ماند.

طلوع آنونس در ایران

ساخت فیلم‌های آنونس که در کشورهای اروپایی آغاز شده بود از ابتدای دهه ۳۰ خورشیدی به شکل حرفه‌ای وارد ایران شد و مورد بهره‌برداری قرار گرفت. در آن زمان آنونس‌ها گویش داشتند

و یک راوی آن را به شکلی خاص و کوتاه روایت می‌کرد. طبیعی بود ایرانی‌ها که خود همواره استاد سخن بوده‌اند، در این حیطه توفیق داشته باشند و حتی خودشان برای فیلم‌های خارجی نیز آنونس بسازند. نخستین آنونس ساخته‌شده در ایران برای یک فیلم خارجی به نام «ارزش پول» محصول انگلستان بوده است.

دیلماج‌ها، پیشگام در دوبله فیلم

کلمه دیلماج، واژه‌ای ترکی و به معنی مترجم است. کلمه «دیل» در ترکی هم ردیف واژه «زبان» در فارسی است. دیلماج کسی است که زبان بیگانه را می‌شناسد و می‌تواند آن را برای مخاطب معنی کند. طی سال‌های نخست ورود سینما و فیلم‌های صامت به ایران، بازار دیلماج‌ها پررونق بود. چنان که اگر دیلماجی به دلیل کسالت در سالن نمایش حضور نمی‌یافت، سینمادار با اعتراض گسترده تماشاچیان (که فیلم را متوجه نمی‌شدند) و گاه با خروج آن‌ها از سینما مواجه می‌شدند. در بعضی اوقات که بیننده‌ای باسواد، می‌توانست آن را از روی میان‌نویس‌های فیلم برای بینندگان دیگر بخواند، با اعتراض دیلماج (که تاکید داشت آن چه خودش می‌گوید صحیح است و لا غیر) مواجه می‌شد.

بین سال‌های ۱۳۰۰ تا ۱۳۱۵ خورشیدی در کنار پخش فیلم‌های ایرانی (که اوایل صامت و بعدها ناطق شدند)، همچنین فیلم‌های خارجی اعم از روسی، انگلیسی، آمریکایی، فرانسوی، ایتالیایی وارد ایران می‌شد و در سینماهای آن روز تهران و برخی شهرستان‌ها به نمایش در می‌آمد. این فیلم‌ها نیز همچون فیلم‌های ایرانی در اوایل کار، صامت و بعدها ناطق شدند.

در زمانی که فیلم‌ها صامت بود، توضیحات فیلم به شکل زیرنویس یا میان‌نویس در میان خود تصاویر دیده می‌شد از آنجا که تماشاچیان، زبان و خط بیگانه را متوجه نمی‌شدند، عده‌ای که به دیلماج مشهور بودند این نوشته‌ها و یا هرگونه توضیح اضافه‌ای را که به فهم فیلم کمک می‌کرد را با صدای بلند می‌خواندند. دیلماج‌ها همیشه کنار پرده به شکل ثابت نمی‌ایستادند بلکه بعضاً در میان تماشاچیان و صدلی‌ها راه می‌رفتند یا روی چهارپایه می‌ایستادند. دیلماج‌ها گاه صدای خود را مطابق با احساسات یا رفتار بازیگر فیلم صامت از حنجره خارج می‌کردند و گاه به صحبت‌های خود چاشنی‌های طنز و لودگی اضافه می‌کردند.

از فیلم‌های صامت قطعه‌ای را انتخاب کرده و در کارگاه پخش فیلم به نمایش بگذارید و سعی کنید برای آن قطعه خودتان نقش دیلماج را ایفا کنید.

فعالیت
کلاسی

دوبله فیلم در ایران

دوبله فیلم در ایران با دکتر اسماعیل کوشان آغاز می‌شود. وی را پدر سینمای ایران هم نامیده‌اند. کسی که نه تنها سنگ زیرین دوبله فیلم را در ایران گذاشت، بلکه خود کارگردانی و نویسندگی را نیز در کارنامه حرفه‌ای خود دارد. صدای وی در مستندهای خبری آن دوران، که توسط شرکتی در آلمان تهیه و در سینماهای ایران پیش از نمایش فیلم‌ها پخش می‌شد وجود دارد.

بینندگان فیلم در ایران که از اواسط دهه ۱۳۲۰ خورشیدی شنونده دوبله به فارسی فیلم‌های فرنگی بودند همواره کیفیتی بهتر را طلب می‌کردند. انتقادات وارده به دوبله‌های اولیه در خصوص عدم هماهنگی لب‌ها و به خصوص عدم هماهنگی لحن گوینده با احساسات بازیگر، گویندگان نسل بعد را مجبور کرد که تلاشی مضاعف در تطبیق کامل هر آنچه که باید گوینده با بازیگر داشته باشد را به کار گیرند تا رضایت مردم بیشتر فراهم شود. امروزه برترین گوینده فیلم از نظر مردم کسی است که آثارش مملو از بازی‌های بزرگ با کلمات، در کنار بیان احساسات باشد. آن‌ها گوینده‌ای را می‌ستایند که کلامش در دهان، چون موم به هر شکلی درآمده باشد و بر دهان هر بازیگری خوش نشسته باشد. همین درخواست یا انتظار، موجب رشد و بالندگی و تعدد گویندگی بزرگ را در طول ۷۰ سال سابقه دوبله ایران شد و دوستداران حرفه دوبله محو هنرنمایی چنان گویندگانی شدند.

صداپیشگی یک هنر ذاتی است

پایه و اساس حرفه دوبلاژ (صداپیشگی) همان گویندگی است. دوبلور در حقیقت گوینده‌ای است که مسیر تخصصی گوینده شدن را طی کرده است و با فرا گرفتن تکنیک‌هایی ویژه توانسته است صدای خود را برای دوبلوری یا صدا پیشگی تربیت کند. علیرغم اشتراکات بنیادی میان دوبلور و گوینده، حرفه دوبلاژ ویژگی‌های خاصی دارد که یک گوینده و یک دوبلور را کاملاً از یکدیگر متمایز می‌سازد. به عبارت دیگر کسب مهارت‌ها و تکنیک‌های گویندگی به منزله پیش نیاز ورود به حرفه دوبلاژ است. پیشرفت و رسیدن به موفقیت در این حرفه مستلزم فراگرفتن هنرهای جنبی دیگری است که در ادامه این بخش به آن‌ها اشاره خواهد شد.

افرادی علاقمند به حرفه گویندگی با فراگیری آموزش‌های تخصصی، لحن و صوت خود را تقویت کرده و اشکالات و ضعف‌های موجود در صدای خود را به کمک تکنیک‌های خاص برطرف کنند. اما ماهیت حرفه دوبلاژ ایجاب می‌کند که یک دوبلور علاوه بر برخورداری ذاتی از صدا و لحن زیبا، از همان دوران آماتوری و مقدماتی‌اش با هنرهایی مثل سینما، نمایش، بازیگری و مستند به طور کامل و از نزدیک آشنا شود.

در طول زندگی به طور مکرر به افرادی برخوردیم که صاحب حرفه و مشاغل مختلفی بوده‌اند و حتی ارتباطی با دنیای هنر و سینما و رادیو نداشته‌اند اما هنگامی که لب به سخن گشوده‌اند ناخودآگاه احساس کرده‌اند که چه صدای قدرتمند، گوش‌نواز و هنرمندانه‌ای دارند. این افراد بی‌آنکه در جایی آموزش فن بیان و یا تحت تعلیم اساتید گویندگی قرار گرفته باشند، ذاتاً دارای صدایی پخته و گرم و جذاب هستند. چنین افرادی در صورت ورود به حرفه دوبلاژ مطمئناً می‌توانند به موفقیت‌های درخشانی نائل شوند.

فراتر از یک صدای خوب

برای اینکه دوبلور یا صداپیشه موفق‌تری شود داشتن صدای خوب و جذاب به تنهایی کافی نیست، بلکه آموختن تکنیک‌های دیگر هم لازم است، و از آنجا که دوبلاژ مستقیماً با سینما و نمایش و بازیگری ارتباط دارد بنابراین یک دوبلور الزاماً بایستی سینما را بشناسد، فیلم‌های خارجی و ایرانی زیادی را ببیند. بازیگری و هنرهای نمایشی را بشناسد و حتی با احساساتی که یک بازیگر به هنگام نمایش و ایفای نقش از خود بروز می‌دهد بتواند کاملاً ارتباط برقرار کند.

دوبلور باید عمیقاً با زبان و ادبیات فارسی آشنا باشد و فرهنگ ایرانی را بشناسد. تسلط دوبلور بر زبان‌های خارجی رایج در عالم هنر و سینما امکان موفقیت او را در این حرفه دوچندان می‌کند. برای یک گوینده در مقام دوبلور تنها روان صحبت کردن کافی نیست، بلکه باید بتواند مهارت کافی در همانند کردن آهنگ صدا، لب همگامی (Lip Sync)، تُن صدا و مکث‌ها را داشته، و با ایما و اشاره‌ها و ارتباط غیر کلامی شخصیت یا صداها هماهنگی ایجاد کند. وضوح صدا، فصاحت، طرز بیان دیالوگ‌ها و احساسات موجود در صدا نکاتی هستند که یک دوبلور یا صداپیشه را از یک فرد عادی متمایز می‌کند.

تصویر ۱

یک قسمت کوتاه از یک برنامه تلویزیونی (فیلم، گزارش خبری و ...) را انتخاب کرده و آن را بدون صدا در کارگاه پخش کنید. همزمان با پخش روی تصاویر از روی متنی که تهیه کرده‌اید بخوانید. نظر هنرجویان را درباره‌ی ارائه‌ی خود جویا شوید و نکات قوت و ضعف خود را یادداشت کنید. از هنرآموز خود برای رفع نواقص راهنمایی بگیرید.

فعالیت
کارگاهی

با هنر دوبلاژ آشنا شویم

گویندگی، پایه و اساس دوبلاژ است، دوبلوری که با پشتوانه هنر گویندگی وارد عرصه صدایپیشگی شود علاوه بر آموختن تکنیک‌ها و مهارت‌های مربوطه به تنهایی نمی‌تواند فرآیند دوبله یک فیلم را انجام دهد. او به ابزارها، مقدمات و همکاری متخصصان دیگری هم نیازمند است. برخی از این نکات عبارتند از:

ترجمه مکالمات (دیالوگ‌ها) فیلم توسط یک مترجم

تصور کنید برای انجام یک کار پژوهشی کتابی را به زبان غیرفارسی به شما معرفی کرده‌اند. برای بهره‌برداری کامل از آن کتاب و فهم مطالب آن، شما نیاز به ترجمه متن کتاب، به زبان فارسی دارید. در این جا است که یک مترجم خوب می‌تواند کلید حل مشکل باشد. کتاب ترجمه می‌شود و شما موفق می‌شوید به محتوای آن پی ببرید و کار پژوهشی‌تان را انجام دهید.

فرایند دوبله نیز دقیقاً مبتنی بر ترجمه است. اما در اینجا به جای متن یک کتاب خارجی متن دیالوگ‌ها یا گفت‌وگوهای یک فیلم خارجی ترجمه می‌شود. بنابراین نخستین گام برای دوبله یک فیلم به زبان فارسی ترجمه متن آن است. دوبلور یا صدایپیشگی به کمک متن‌های ترجمه‌شده می‌تواند وارد استودیو دوبلاژ شده و کار دوبله را آغاز کند. بهترین ترجمه، ترجمه‌ای است که بتواند منظور فیلم را دقیقاً برساند. هر جمله و یا کلمه در زبان‌های دیگر معانی مختلفی دارد بنابراین مترجم نزدیک‌ترین معادل و مفهوم در فارسی را متن ترجمه‌شده مورد استفاده قرار می‌دهد.

در کار دوبلاژ رعایت طول جمله و تعداد بخش‌ها یا سیلاب‌های کلمات و جملات اهمیت فراوانی دارد لذا یک مترجم به هنگام ترجمه دیالوگ‌ها بایستی این نکته را مدنظر قرار دهد. چنانچه طول زمان ادای جمله به هنگام ترجمه رعایت نشود، دوبلور قادر نخواهد بود صدای خود را با حرکات لب بازیگر منطبق کند و چه‌بسا گفتار بازیگر به اتمام برسد اما صدای گوینده (دوبلور) هنوز ادامه داشته باشد.

مدیر دوبلاژ

مدیر دوبلاژ کیست؟ مدیر دوبلاژ یا سرپرست گویندگان به کسی گفته می‌شود که مهم‌ترین بخش دوبله فیلم را بر عهده دارد. یک مدیر دوبلاژ موفق، کنترل کامل و دقیقی بر گویندگان یا دوبلورها دارد و پس از دریافت متن ترجمه، آن را ویراستاری و به گویندگان تحویل می‌دهد. مدیر دوبلاژ موظف است فن بیان کاراکتر مورد نظر را قبل و در حین کار به گوینده القا کند و اشکالات و ایرادات وی را با آموزش برطرف کند.

مدیر دوبلاژ پس از چند بار بازبینی چندباره فیلم و شناخت کامل از فضای و داستان، تک‌تک جملاتی را که از دهان بازیگران فیلم خارج می‌شود؛ را با متن ترجمه‌شده منطبق و هماهنگ می‌کند سپس در اختیار گویندگان (دوبلورها) قرار می‌دهد. تطبیق دادن جملات ترجمه شده با لب‌های بازیگران را اصطلاحاً «سینک زدن» می‌گویند. مدیر دوبلاژ به نحوی که به اصل مفاهیم فیلم و ترجمه آن لطمه نخورد، برخی از واژه‌ها را به هنگام سینک زدن تغییر داده یا کم و زیاد می‌کند.

از دیگر وظایف مهم مدیر دوبلاژ، انتخاب گویندگان برای دوبله فیلم است. این انتخاب براساس تجربیات وی در تطبیق صدای بازیگر با صدای گوینده یا تطبیق چهره یک بازیگر با صدایی خاص و گاه براساس

هماهنگی قدرت یک بازیگر در بازی با «قدرت گویندگی یک گوینده» انجام می‌گیرد. مدیر دوبلاژ در حقیقت نقش یک کارگردان حرفه‌ای را بازی می‌کند. او گویندگانی را انتخاب می‌کند که متناسب با شخصیت بازیگران آن فیلم باشند. برای شخصیت‌های احساساتی و رمانتیک گوینده‌ای با صدای لطیف و ظریف و برای شخصیت‌های مقتدر گوینده‌ای با صدای خشن و قوی انتخاب می‌کند. آخرین مرحله، مدیر دوبلاژ در بخش صدا گذاری و میکس فیلم دوبله شده، نظارت می‌کند. به عمل تلفیق و آمیختن موسیقی و افکت‌های صوتی با فیلم، میکس گفته می‌شود.

نمایش فیلم از پشت صحنه دوبلاژ یک برنامه تلویزیونی

خلاقیت دوبلور

موفقیت و ماندگاری بسیاری از فیلم‌های خارجی تاریخ سینما و سریال‌هایی را که در ایران به نمایش درآمده‌اند ارتباط بسیار زیادی با صداپیشگان یا دوبلورهای آنان دارد. این صداها ماندگار که تعدادشان در تاریخ دوبلاژ ایران فراوان است؛ کند با مهارت‌ها و خلاقیت‌هایی که داشته‌اند؛ فیلم‌های مشهور جهان را در ذهن و خاطره ایرانیان ثبت کند. می‌توان گفت اگر توانمندی‌های اساتید هنر دوبلاژ کشورمان نبود اکنون هیچ نشانی از فیلم‌های مطرح جهان در ایران وجود نداشت.

دوبلور در مقام عمل از یک بازیگر هم حرفه‌ای‌تر است، چرا که هنرپیشه می‌تواند با تصویر و بازیگری خود، احساسش را به تماشاگر انتقال دهد اما یک دوبلور این انتقال احساس را فقط با «صدا»ی خود منتقل کرده و همین امر کار او را بسیار دشوار کند. یک بازیگر به مدد کارگردانی، نورپردازی، موسیقی، جلوه‌های تصویری و ... در فضای فیلم قرار می‌گیرد و ایفای نقش می‌کند، اما یک دوبلور فقط در کنار میکروفن و ابزار صدابرداری استودیویی «فضا»ی فیلم و احساس بازیگر را در ذهن خودش مجسم و به بیننده و شنونده منتقل می‌کند. این فرایند در محل دوبلاژ چنان هنرمندانه صورت می‌گیرد که اثر فیلم مورد نظر تا سالیان سال در ذهن و حافظه ایرانیان سینما دوست باقی مانده است؛ به طوری که مردم ما هنوز برخی از دیالوگ‌های آن فیلم‌های دوبله شده را به خاطر دارند.

دوبلاژ یکی از پیچیده‌ترین شکل‌های زبان است که در آن گوینده (دوبلور) باید با صدایی واضح و رسا و طبیعی و با رعایت اصول زبان فارسی، مفاهیم را واضح و روشن بیان کند و حس فیلم و بازیگر را انتقال دهد. گوینده در دوبله یک فیلم به طور همزمان پنج کار انجام می‌دهد: او می‌خواند، می‌بیند، می‌شنود، حس می‌گیرد و در نهایت با باز و بسته شدن لب شخصیت مورد نظر، جمله را بیان می‌کند. بنابراین می‌توان گفت؛ گویندگی دوبلاژ سخت‌تر از بازیگری است، زیرا دوبلور مجبور است با شخصیت یکی شود و برای این کار تنها یک ابزار در اختیار دارد و آن صدا است.

سختی و البته هنرمندانه بودن این حرفه زمانی درک می‌شود، که یک دوبلور الزاماً به جای یکی از شخصیت‌های فیلم صحبت نمی‌کند بلکه در پاره‌ای از فیلم‌ها، که ضرورت ایجاب می‌کند یک دوبلور با تغییر دادن صدای خود (تیپ گرفتن) به جای چند شخصیت در یک فیلم صحبت کند. این اتفاق عموماً در فیلم‌های داستانی انیمیشن رخ می‌دهد.

کسانی که تمایل ورود به حرفه دوبلاژ را دارند به این نکته مهم توجه داشته باشند که موفقیت در این شغل پیش از آنکه در گرو فراگرفتن آموزش‌های علمی و تخصصی این رشته و کسب مهارت‌ها و

تکنیک‌های دوبلاژ باشد، بیشتر مرهون شاگردی کردن در نزد اساتید مشهور و شناخته‌شده حرفه دوبلاژ است. صدایپیشگان نامدار امروز ایران همان کسانی هستند که از نوجوانی و بی‌آنکه در پی کسب پول و شهرت باشند وارد عرصه گویندگی شده و سالیان سال در محضر اساتید دوبله ایران با تواضع بسیار درس آموختند و خود به مرحله استادی رسیدند. این افراد هنوز هم به دوران شاگردی خود در کنار بزرگان دوبلاژ افتخار می‌کنند.

استودیو دوبلاژ

تصویر ۲

اصطلاحات مورد استفاده در دوبله

حرفه صدایپیشگی یا دوبلاژ هم مانند بسیاری از حرفه‌های دیگر دارای اصطلاحات خاصی است. برخی از این اصطلاحات ریشه آکادمیک و ثبت شده در کتاب‌های تخصصی رشته دوبلاژ را دارد و برخی دیگر به مرور زمان وارد گنجینه واژگان این حرفه گردیده‌اند. در فهرست اصطلاحات مربوط به دوبلاژ با عنوان‌هایی روبه‌رو می‌شویم که آشکارا نشان از عامیانه بودن آن‌ها دارد. بدیهی است که این اصطلاحات عامیانه توسط دوبلورهای ایرانی وارد فرهنگ دوبلاژ کشورمان شده و حکایت از نوعی محاوره و در بین گویندگان است. در اینجا به برخی از اصطلاحات رایج در دوبلاژ فیلم اشاره می‌شود:

رو لب گفتن

هماهنگی ابتدا و انتهای لب زدن بازیگر با گوینده را «رو لب» گفتن می‌گویند. در رولب گفتن نیازی به تطبیق تک تک حروف یا کلمات با دهان بازیگر (لیپ سینک) نیست و صرفاً هماهنگی ابتدا و انتهای آن گویش کفایت می‌کند.

رُل اول

گوینده نقش اول یا نقش‌های اول فیلم را رُل اول می‌گویند.

رُل دوم

گوینده نقش‌های دوم و سوم فیلم را رُل دوم می‌گویند. در اصطلاح متداول، به گوینده نقش‌های مکمل فیلم، رُل دوم می‌گویند. رُل دوم گویی هرگز در مفهوم ضعف کار یک گوینده نیست. بسیاری از رُل اول گوه‌های دوبله ایران در بسیاری از فیلم‌ها بعضاً رُل‌های دوم را هم اجرا کرده‌اند. به عنوان مثال ایرج نظریان که همواره از گویندگان رُل اول بود، در فیلم قیصر به جای ناصر ملک مطیعی که نقشی مکمل را اجرا می‌کند به عنوان رُل دوم ظاهر می‌شود. در فیلم‌هایی (مانند دوبله فیلم مادر اثر علی حاتمی) که همه نقش‌ها در یک سطح قرار دارند و رُل اول و دوم مفهوم خاصی ندارد همه گویندگان به نوعی رُل دوم محسوب می‌شوند.

مردی گو

در کنار رُل‌های اول و دوم یک فیلم، بسیاری از نقش‌ها، گویندگی‌هایی بسیار کوتاه در حد یک یا چند جمله و یا حتی یک کلمه و آوا و بسیار گذرا دارند. به گویندگانی که به جای این رُل‌ها ایفای نقش می‌کنند «مردی گو» گفته می‌شود. چنین نقش‌هایی در اصطلاح عامیانه، نقش‌های سیاهی لشکر فیلم، می‌گویند در تاریخ دوبلاژ ایران معمولاً به گویندگانی که برای اولین بار وارد کار دوبله شده‌اند و یا از لحاظ فنی فاقد مهارت کافی هستند و یا اینکه خود ترجیح می‌دهند به شکل جزئی صدای آن‌ها در فیلم به گوش برسد سپرده می‌شود. بسیاری از مدیران دوبلاژ تراز اول که دوست ندارند به شکل حرفه‌ای گویندگی کنند، بعضاً مردی گویی هم می‌کنند. مانند علی کسمائی و یا سعید شرافت.

بچه گو

گوینده‌ای را که معمولاً به جای بچه‌ها (دختر یا پسر) گویندگی می‌کند، «بچه گو» می‌گویند. از آنجا که صدای پسر بچه با بچه دختر چندان فرقی ندارد از صدای خانم‌ها با کمی تغییر می‌توان به جای هردو استفاده کرد. بنابراین عمده بچه‌گوه‌های حرفه‌ای دوبلاژ ایران خانم هستند. به طور مثال خانم ناهید امیریان که از بچه‌گوه‌های متبحر دوبله است، توانایی صحبت به جای پسر بچه و دختر بچه را به شکلی ماهرانه دارد.

زنی گو

گوینده‌ای که به جای زنان صحبت می‌کند. طبیعی است که «زنی گو» باید زن باشد، اما بوده‌اند گویندگان مردی که در برخی فیلم‌ها به جای زنها صحبت کرده‌اند. به طور مثال اصغر افضلی در سریال دایی جان ناپلئون به جای پروین سلیمانی و محمدعلی زرندی در سری فیلم‌های ننه زی زی به جای یک پیرزن (با الهام از تیپ شاباجی خانمی که خود ابداع کرده بود) گویندگی کرده‌اند. عمدتاً وقتی گفته می‌شود به زنی گو نیاز است یعنی در این فیلم برای هنرپیشه زن، و به گوینده زن نیاز خواهد بود.

رُل گو

«رُل گو یا رُل گویی» در واقع به گویندگی در نقش‌های اصلی و طولانی فیلم اشاره دارد. وقتی به گوینده‌ای گفته می‌شود در این فیلم رُل گویی داری یعنی مسئولیت زیاد و سنگینی بر عهده خواهی داشت.

خبری گو

گویندگانی که در گفتار نریشن (یا روایت) یا گویندگی فیلم‌های خبری و یا مستند تبحر خاصی دارند «خبری گو» می‌گویند. این گویندگان، عمدتاً قادر به تیپ‌سازی نیستند؛ اما صدای آن‌ها با توجه به جنبه‌های مختلف زیبایی‌شناسی در ادای یکنواخت و گویش با ریتم ثابت ارزشمند و قابل توجه است.

پس گردنی

«پس گردنی یا پس کله‌ای» به دیالوگ‌های اضافه‌ای گفته می‌شود که گوینده موقع پشت به دوربین بودن بازیگر یا دیده نشدن لب‌های وی ادا می‌کند بدون آنکه این دیالوگ‌ها بخشی از فیلم بوده باشد. این دیالوگ‌های اضافه گاه جنبه شوخی و طنز و مزه‌پرانی دارد و گاه جدی و در جهت روشن‌تر کردن تماشای و شنونده است. از مشهورترین پس گردنی گویان دوبله ایران، می‌توان به ایرج دوستدار به جای جان وین و حمید قنبری به جای جری لوئیس اشاره کرد.

پُر کردن لب

وقتی یک گوینده با کم و زیاد یا تند و کند کردن (کش دادن) در حین ادای حروف و کلمات و یا حتی استفاده از کلمات اضافه، لب زدن اضافه‌ای از طرف بازیگر باقی نگذارد و تمامی لب زدن‌های وی را به نوعی با گفتار خود پوشش دهد؛ اصطلاحاً گفته می‌شود این گوینده لب بازیگر را پر کرده است.

پُر کردن نقش

گاهی صدای گوینده (به لحاظ فیزیکی) با چهره بازیگر مطابقت ندارد. مثلاً یک گوینده جوان سعی می‌کند به جای یک بازیگر پیر صحبت کند و یا یک گوینده با صدای زیر و نازک تر سعی می‌کند به جای یک فرد تنومند و قوی هیكل در فیلم صحبت کند و یا اینکه یک گوینده با سن بالا سعی می‌کند به جای یک کودک صحبت کند. در چنین مواقعی گوینده مجبور است به تناسب ظاهر و شخصیت نقشی که بازیگر ایفا می‌کند صدای خود را تنظیم یا تغییر دهد تا صدای وی به جای آن نقش از نظر بیننده

باورپذیر باشد. در این حالت گفته می‌شود این گوینده نقش را پُر کرده است.

شلوغ کاری

القای شلوغی در یک صحنه توسط بازیگران با استفاده از گویندگان مرد و زن به نحوی که صدای گویندگان مردی گو و زنی گو بالا رود را شلوغ کاری می‌گویند. اصطلاح «شلوغی دادن» هم به همین معناست. وقتی از طرف مدیر دوبلاژ گفته می‌شود «شلوغی بدهید» یعنی اینکه گویندگان باید با توجه به شدت و ضعف صحنه، سروصدا و شلوغ کاری کنند تا صدای آن‌ها با صدای شلوغی فیلم منطبق شود.

همهمه کردن

القای صدای همهمه (که به لحاظ شدت و تعداد کمتر از شلوغ کاری است) توسط گویندگان به نحوی که گفتار تک‌تک صداها قابل تشخیص نباشد (با توجه به خود صحنه ممکن است چند صدا و چند گفتار قابل تشخیص باشد) را «همهمه کردن» می‌گویند.

لوپ رفتن (لوپ کردن)

تکرار بخشی از یک فیلم برای آشنایی بیشتر گویندگان با گویش‌های فیلم و تمرین و ممارست بیشتر را لوپ کردن می‌گویند. این صحنه‌ها بعضاً صحنه‌های سخت دوبله محسوب می‌شود. در گذشته، این بخش به شکل حلقه فیلم و به شکل جداگانه در دستگاه آپارات قرار داده می‌شد اما امروزه عقب جلو کردن تصاویر دیجیتال به مراتب راحت‌تر است.

سینمایی کار

گویندگانی را که کاملاً یا عمدتاً در گویندگی فیلم‌های سینمایی شرکت می‌کنند «سینمایی کار» می‌گویند.

تلویزیونی کار

گویندگانی که عمده فعالیت آن‌ها در تلویزیون، دوبله فیلم‌ها و سریال‌های تلویزیونی متمرکز است را «تلویزیونی کار» می‌نامند.

فرنگی کار

گویندگانی که ترجیح می‌دهند در دوبله فیلم‌های خارجی شرکت کنند و صدای آن‌ها در فیلم‌های خارجی بیشتر شنیده می‌شود را «فرنگی کار» می‌گویند.

کمدی کار

گویندگانی را که تخصص آن‌ها گویندگی در فیلم‌های کمدی است «کمدی کار» می‌گویند. این گویندگان مهارت خاصی در تیپ‌سازی و طنزازی دارند.

صدای مثبت صدای منفی

صدای برخی از گویندگان به خاطر شکل آوایی و تناژ و یا استمرار کار بر روی شخصیت‌هایی خاص و عادت شنوندگان برای شخصیت‌های مثبت و برخی دیگر برای شخصیت‌های منفی مناسب هستند. منظور از صدای مثبت صدای بازیگری است که در نقش مثبت و انسان‌های خوب ظاهر می‌شود. اینگونه صداها عمدتاً آرامش‌بخش، آسمانی، زیبا، آرام و باطمأنینه و گوش‌نواز هستند. صدای برخی دیگر از گویندگان که مناسب نقش‌های منفی است. صدهای خشن، خش‌دار، بم، بدون ریتم و بدون توازن هستند. برخی از گویندگان به دلیل مهارت در کار، قادرند با تغییر صدا یا مهارت در تغییر ریتم و تنالیته صدا هم در نقش منفی و هم مثبت ظاهر شوند.

زیاد آوردن و کم آوردن

عدم تنظیم طول کلامی که گوینده می‌گوید با آنی که بازیگر ادا می‌کند به نحوی که گویش گوینده طولانی‌تر از بازیگر باشد و کلام گوینده جلوتر بیفتد را «زیاد آوردن» می‌گویند. در چنین وضعیتی گویش بازیگر و باز و بسته شدن لب‌هایش به اتمام رسیده، اما گوینده همچنان در حال گویش آن بخش است. از نظر فنی، این یک نقص بزرگ در دوبله است که باید با تکرار گویندگی آن بخش، مجدداً اصلاح و مدیران دوبلاژ در این خصوص چشم‌پوشی نمی‌کنند. اگر در برخی فیلم‌ها چنین مواردی در دوبله فیلم ثبت و ضبط می‌شود کیفیت دوبله فیلم را می‌تواند تحت تاثیر قرار می‌دهد. در حالت دیگر گوینده از بازیگر عقب می‌افتد و به اصطلاح (در کلام) کم می‌آورد. علت زیاد آوردن یا کم آوردن مستقیماً متوجه مدیر دوبلاژ و عدم ارائه سینک همزمانی مناسب از طرف و یا عدم تبحر گوینده در گویش تند یا کند و ناهماهنگ با نقش است.

دوبلاژ یک نمایش عروسکی و یا قسمتی از یک انیمیشن را پس از مطالعه و ترجمه متن، با راهنمایی هنرآموز خود، به صورت گروهی انجام دهید.

فعالیت
کلاسی

ارزشیابی شایستگی گویندگی شخصیت تصویر (دوبلاژ)

شرح کار:

دوبلهٔ یک برنامهٔ تلویزیونی مانند فیلم سینمایی و یا انیمیشن و یا یک گزارش خبری برای پخش در تلویزیون

استاندارد عملکرد:

دوبلهٔ بخشی از یک برنامه (فیلم، انیمیشن، گزارش و ...) با رعایت تکنیک‌های لب‌خوانی و مطابق با احساسات یا رفتار فرد

شاخص‌ها:

- مطالعهٔ متن و محتوا
- تقویت صدا و تناسب آن با شخصیت مورد نظر (پرسوناژ)
- هماهنگی با سایر عوامل و عناصر برنامه (صدا، موسیقی و ...)
- رعایت تکنیک‌ها و به کارگیری واژگان تخصصی دوبله

شرایط انجام کار و ابزار و تجهیزات:

زمان: ۳۰ دقیقه

مکان: استودیو دوبله

ابزار و تجهیزات: تجهیزات فنی ضبط صدا

معیار شایستگی:

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	خوانش متن و محتوا	۱	
۲	تقویت صدا و تناسب آن با شخصیت مورد نظر (پرسوناژ)	۲	
۳	هماهنگی با سایر عوامل و عناصر برنامه (صدا، موسیقی و ...)	۱	
۴	رعایت تکنیک‌ها و به کارگیری واژگان تخصصی دوبله	۲	
شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: ارتباط موثر، کار تیمی، سواد اطلاعاتی، ویژگی شخصیتی و اخلاقی، کاربرد فناوری			
میانگین نمرات			*

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، ۲ می باشد.

پودمان ۴

گزارشگری

گونه ای از خبرنگاری که به تحقیق، پژوهش و نهایتاً گزارش یک موضوع می‌پردازد را گزارشگری می‌نامند. محصول کار گزارش‌گر می‌تواند یک مقالهٔ مکتوب، فایل صوتی و یا یک برنامهٔ تصویری باشد. گزارشگران مهم‌ترین منابع تامین کننده اخبار جذاب و دست اول بوده و حرفه گزارشگری یکی از مهم‌ترین فعالیت‌ها در تولید برنامه‌های تلویزیونی است.

واحد یادگیری ۱

گزارشگری (اجرای گزارش)

یک گزارشگر برنامه‌های تلویزیونی چه مهارت‌هایی دارد؟

■ هنرجویان در این واحد یادگیری با مهارت‌های تهیه یک گزارش، نگارش و تنظیم متن گزارش، آماده‌سازی متن برای ارائه در گزارش و ... آشنا شده و در پایان می‌توانند از یک سوژه گزارشی تهیه کرده و آماده پخش کنند.

استاندارد عملکرد

■ تهیه گزارش خبری، ورزشی، فرهنگی، هنری و ... بر اساس سفارش شبکه تلویزیونی و برابر مقررات ساخت برنامه تلویزیونی

رسانه یعنی گزارش

موفقیت رسانه‌ها در سراسر جهان مرهون تلاش گزارشگران است. امروزه بخش عمده و مهمی از برنامه‌های در حال پخش رسانه‌ها به گزارشات متنوع و مختلف اختصاص دارد. مخاطبین و علاقمندان رسانه‌ها عمدتاً از طریق دریافت گزارشات تصویری و صوتی در جریان آخرین اخبار و اطلاعات قرار می‌گیرند. منظور ما در اینجا از عبارت «اخبار و اطلاعات» فقط اشاره به برنامه‌های خبری (news) و سیاسی شبکه‌ها نیست بلکه شامل برنامه‌های تولیدی در حوزه‌های فرهنگی، هنری، دینی، تاریخی و ... هم می‌شود. منظور ما از «رسانه» در این نوشتار، شامل رسانه‌های دیداری، شنیداری و مکتوب است. این رسانه‌ها بدون بهره‌جستن از حرفه گزارشگری موضوعیت و فلسفه وجودی خود را از دست می‌دهد و دیری نمی‌پاید که محکوم به فنا و خارج شدن از چرخه رسانه‌ای جامعه می‌شود.

گزارشگری در رسانه‌های دیداری، شنیداری و مکتوب اگرچه در برخی موارد با یکدیگر شباهت دارند اما در عمل و اجرا متفاوت هستند. همان‌گونه که مجریان تلویزیون و رادیو برای ارتقاء کیفیت حرفه خود و افزودن به مهارت‌هایشان اصول واحد و مشترکی را آموزش می‌بینند، اما هنگامی که قرار باشد در پشت میکروفن استودیو بنشینند و یا در مقابل دوربین تلویزیون قرار بگیرند. باید قواعد خاص و اصول متمایز اجرا در رادیو و تلویزیون را حتماً رعایت کنند.

بنابراین متن یک گزارش تلویزیونی با متن یک گزارش رادیویی اگرچه در شیوه و سبک نگارش تفاوت چندانی با هم ندارد و حتی از قواعد واحدی هم پیروی می‌کند؛ اما اجرای صوتی و یا تصویری آن گزارش کاملاً با یکدیگر متفاوت است.

تصویر ۱

گزارش چیست؟

گزارش به مطلبی گفته می‌شود؛ که از شرح، تفسیر، بیان و تحلیل یک موضوع گفت‌وگو می‌کند. گزارش، بیان تشریحی یک خبر، رویداد یا موضوع اجتماعی است که چون با تصویر و توصیف درآمیزد جذاب‌تر و خواندنی‌تر و چون با تحقیق همراه شود، مستندتر و پذیرفتنی‌تر می‌شود. به بیان دیگر، گزارش تلفیق «خبر» و «تحقیق» است که به مدد بازسازی هنرمندانه صحنه‌ها و موضوع‌ها، و حوادث و واقعیت‌های مهم زندگی اجتماعی حاصل می‌شود. یک گزارش خوب آینه‌ای است از تمامی مهارت‌ها، هنرها، آمادگی‌ها و پیش‌شرط‌هایی که در طبیعت هر فعالیت رسانه‌ای وجود دارد.

تصویر ۲

گزارش عبارتست از انتقال صحیح و بی‌طرفانه و واقعی از یک رخداد یا فعالیت. بنابراین تعریف، «گزارشگر» در هنگام انجام وظیفه، مانند آینه‌ای می‌شود که مخاطبان انتظار دارند، انعکاس یک واقعه یا فعالیت را در صدا و یا سیمای او ببینند.

گزارش از جمله قالب‌های برنامه‌سازی است که دارای جایگاه و نقش پراهمیتی در رسانه‌های جمعی است. گزارش؛ چه در شکل حضور گزارشگر در محل حادثه و رخداد و بیانی توصیف‌گونه از آن و چه در شکل بررسی و پیگیری حادثه و رخدادی خاص در مطبوعات، رادیو، کانال‌های تلویزیونی، پایگاه‌های

اطلاع‌رسانی و حتی به صورت تلفنی و یا چهره به چهره از سوی گزارشگر می‌تواند یکی از عوامل مهم و تعیین‌کننده در موفقیت و اعتلای آن رسانه به شمار بیاید. همانطور که تهیه‌کنندگان و کارگردانان و مجریان موفق در رادیو و تلویزیون از سرمایه‌های ارزشمند و گرانبه‌ای یک رسانه محسوب می‌شوند، گزارشگران حرفه‌ای و سرشناس نیز دارای اعتبار ویژه‌ای هستند.

تصویر ۴

تصویر ۳

امروزه رسانه‌ها برای ارتقای سطح حرفه‌ای خود، خبرنگاران و گزارشگران با استعداد را برای حوزه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، ورزشی و ... تربیت می‌کنند تا آن‌ها بتوانند خبرها و سوژه‌های حوزه خود را به طور تخصصی پوشش دهند.

نکته

از برنامه‌های گزارشی تلویزیون و رادیو، نمونه‌هایی را انتخاب کنید و درباره آن‌ها در کلاس گفت‌وگو کنید.

فعالیت
کارگاهی

گزارشگر کیست؟

یکی از گونه‌های خبرنگاری، گزارشگری (reporter) است. گزارشگر بر حسب حرفه‌ای که دارد به تحقیق درباره موضوعات گوناگون می‌پردازد و سپس اطلاعات به دست آمده را پردازش و تدوین می‌کند و در اختیار رسانه‌های جمعی قرار می‌دهد. محصول کار گزارشگر می‌تواند یک مقاله مکتوب، یک فایل صوتی و یا یک برنامه تصویری باشد.

گزارشگران کار خود را برای جمع‌آوری اطلاعات، از راه‌های گوناگونی مانند اطلاعات منتشر شده در روزنامه‌ها، حضور به عنوان شاهد در حوادث گوناگون، تحقیق از راه مصاحبه با افراد، رجوع به پرونده‌های عمومی و ... انجام می‌دهند. جمع‌آوری اطلاعات به شکل گزارش در اختیار رسانه‌های عمومی قرار می‌گیرد. یک گزارشگر، بیشتر وقت خود را در اتاق خبر و واحد تولید برنامه و یا به عنوان شاهد و ناظر حوادث در محل رخداد سوژه و یا در حال مصاحبه با افراد می‌گذراند.

خبرنگاران و گزارشگران، مهم‌ترین منابع تأمین‌کننده اخبار جذاب و دست اول هستند. دستیابی به خبر، کاری آسان نیست، بنابراین گزارشگر که وظیفه گردآوری اطلاعات و تهیه گزارش از رویدادها را به عهده دارد، باید از سه ویژگی استعداد و خصوصیات ذاتی، مهارت‌های حرفه‌ای و مهارت‌های اخلاقی برخوردار باشد.

تصویر ۵

دربارهٔ یک گزارشگر موفق رادیویی و موضوع برنامهٔ گزارشی آنها تحقیق کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

ویژگی‌های یک گزارشگر حرفه‌ای

گزارشگران حرفه‌ای در تولید برنامه‌های گزارشی تلویزیونی مهارت‌ها و ویژگی‌های گوناگونی دارند که برخی از آنها عبارتند از:

۱- داشتن شَمّ خبری:

کسی که در حرفهٔ گزارشگری فعالیت دارد باید «شَمّ خبری» داشته باشد و درک کند که چه موضوع یا رویدادی دارای ارزش خبری است. او باید حتی به رویدادهای ظریف و کوچکی که در بخش‌های مختلف جامعه اتفاق می‌افتد و برای دیگران مهم نیست توجه کند. نگاه حرفه‌ای خبرنگاران و گزارشگران به رویدادهای روزمره و عادی می‌تواند سوژه‌های بکر و تازه برای رسانه‌ها و همچنین اخبار جذاب برای مخاطبان فراهم کند.

برای یک موضوع اجتماعی یا هنری متنی را تهیه و به صورت یک گزارش آن را در کلاس ارائه کنید.

۲- آشنایی با نگارش و تنظیم متن گزارش:

گزارش‌نویسی مهارت خاصی نیاز دارد که منحصر به جمع‌آوری مطلب نمی‌شود، بلکه هنر نگارش و تنظیم مطلب، می‌تواند گزارش را جذاب و خواندنی کند و تأثیر آن را دوچندان نماید. توانایی کاربرد صحیح کلمات و عبارات و رعایت ترتیب و تقدم آنها و نیز آشنایی لازم با نوشتن گزارش، گزارش‌گر را در انجام کار کمک می‌کند. نگارش درست و بدون غلط، رعایت زبان معیار^۱ و ایجاز در جمله‌بندی‌ها، مهارتی مهم برای خبرنگاران و گزارشگران موفق است.

۱. به تعریف زبان معیار رجوع شود.

متن یک گزارش تلویزیونی را از نظر نوع نگارش و رعایت زبان معیار بررسی کنید.

۲- داشتن اطلاعات عمومی:

گزارشگر حرفه‌ای علاوه بر توانایی تهیه و نگارش متن گزارش، باید سطح اطلاعات عمومی خود را افزایش دهد به اندازه‌ای که بتواند در فرآیند تهیه گزارش از سوژه‌های مختلف، مطالب را درک و به خوبی به مخاطب ارائه کند. مطالعه مستمر در زمینه‌های مختلف و پشتوانه علمی، قدرت گزارشگران را در تولید گزارش‌های جذاب بیشتر می‌کند.

به نظر شما اگر یک گزارشگر ورزشی، اطلاعات عمومی مفیدی از یک برنامه ورزشی مانند والیبال نداشته باشد می‌تواند مسابقه والیبال را گزارش دهد؟ در این باره در کلاس گفت‌وگو کنید.

۴- ساده‌نویسی:

یکی دیگر از ویژگی‌های مهم گزارشگر موفق، نگارش ساده و ارائه یک گزارش صوتی، مکتوب و یا تصویری روان و شفاف است. گزارشگری برای رسانه‌های تخصصی حقوقی، پزشکی، مهندسی که مخاطب خاص دارد، ایجاب می‌کند که واژه‌ها و عبارات تخصصی همان رشته را به کار برد، اما برای تهیه گزارش در رسانه‌های همگانی که مخاطب آن، اقشار مختلف جامعه هستند، گزارشگر باید محصول کارش را به گونه‌ای تنظیم و ارائه کند که برای عامه مردم اعم از باسواد و کم سواد قابل درک باشد.

در بخش گزارش‌های پزشکی برنامه‌های تلویزیونی مانند: «خبر پزشکی» یک قسمت را انتخاب کنید و آن را در کلاس نمایش دهید و سپس درباره جزئیات حرفه‌ای گزارش‌گر خبر پزشکی گفت‌وگو کنید.

۵- ارتباط با مردم:

اساس کار خبرنگاری و گزارشگری مردم هستند. بنابراین آنان باید پیوسته با مردم در ارتباط باشند تا با آگاهی از نیازها بتوانند دیدگاه‌ها و خواسته‌های واقعی عموم افراد جامعه را به طور مطلوب در رسانه‌ها بازتاب دهند. همچنین مردم می‌توانند به منبعی برای گزارشگران و سوژه‌یابی خبر تبدیل شوند. به همین علت لازم است خبرنگاران و گزارشگران رسانه‌ها همواره ارتباط خود را با همه اقشار مردم حفظ کند.

برای یکی از شبکه‌های صدا و سیما یک گزارش آموزشی تهیه کنید. برای این کار به اداره آموزش و پرورش محل خود مراجعه و یک گزارش آموزشی تهیه کنید و با گوشی موبایل یا دوربین فیلمبرداری کرده و نتیجه را در کلاس ارائه کنید. (گزارش شما به یک موضوع خاص مثلاً برنامه درسی پایه اول ابتدایی اختصاص داشته باشد).

پژوهش

۶- مهارت ارتباطی:

گزارشگرانی که راحت‌تر بتوانند با گروه‌های اجتماعی ارتباط برقرار کنند معمولاً شانس بیشتری برای کشف حقایق دارند. گزارشگر باید بتواند خود را با صحنه‌هایی همچون تصادف، زلزله، سیل، آتش‌سوزی، جشن‌های ملی و مذهبی، مراسم ویژه، جنگ و دفاع مقدس، راهپیمایی‌ها و ... هماهنگ و مرتبط کند. همچنین بتواند با افراد مختلف اعم از کودک، نوجوان، جوان، پیر، کارگر و کارمند، هنرمند، قهرمان، دانشمند و یا اشخاصی با ویژگی‌های مثبت و منفی ارتباط برقرار کند. او باید بتواند با کودک خردسالی که تازه به مدرسه وارد شده است، گفت‌وگو کند و هم با پیرزن ۹۰ ساله‌ای که در خانه سالمندان دوران سخت زندگی خود را سپری می‌کند هم‌کلام شود. بنابراین مهارت‌های ارتباطی شرط لازم و اساسی برای تهیه گزارش است.

ارتباط موثر

درباره مهارت‌های کلامی گزارش تهیه کنید و در کلاس ارائه کنید.

فعالیت کارگاهی

یک برنامه تلویزیونی از نوع گزارش‌های اجتماعی را انتخاب، بخشی از آن را در کلاس نمایش دهید و با راهنمایی هنرآموز خود درباره آن گفت‌وگو کنید.

مقدمات تهیه گزارش

قبلاً به این نکته اشاره کردیم که گزارش از جمله قالب‌های برنامه‌سازی است. همچنان که تهیه‌کننده برای تولید یک برنامه رادیویی یا تلویزیونی باید مقدمات آن برنامه اعم از ارائه طرح، تصویب، پژوهش، تعیین بودجه، مشخص کردن عوامل انسانی، تدارک وسایل فنی و ... را فراهم آورد، یک گزارشگر حرفه‌ای نیز پیش از حضور در صحنه گزارشگری و محل رخداد سوژه باید مقدمات لازم را مهیا نماید. مقدمات تهیه گزارش عبارتند از:

سوژه‌یابی یا تعیین موضوع گزارش

موضوع گزارش معمولاً با پیشنهاد مدیر برنامه، سردبیر، همکاران حوزه برنامه‌سازی و یا حتی بر اساس پیشنهاد مخاطبین تعیین می‌گردد. در موضوعات حادثه‌ای، دیدارهای رسمی، مسابقات ورزشی، مراسم افتتاحیه و اختتامیه و نظایر آن ماهیت گزارش معلوم و روشن است، اما در سایر موارد، جزئیات به درستی مشخص نیست و گزارشگر با حضور در صحنه رویداد با ابعاد گسترده موضوع آشنا می‌شود. گزارشگرانی که خودشان اقدام به انتخاب و تعیین موضوع می‌کنند معمولاً در تهیه و تولید گزارش نیز موفق‌تر هستند چرا که انتخاب سوژه به آنها تحمیل نشده است.

لیستی از سوژه‌های مناسب آموزشی تهیه کنید که درباره برخی از آنها تاکنون پژوهش و گزارشی تهیه نشده است. برای این بخش چه پیشنهادهاتی دارید. می‌توانید برای یکی از این سوژه‌ها گزارش مکتوب تهیه و در کلاس ارائه کنید.

فعالیت
کارگاهی

مطالعه اولیه بر روی سوژه

گزارشگر پس از تعیین موضوع، باید ابعاد مختلف آن را مطالعه کند تا اطلاعات اولیه و لازم در خصوص آن گزارش را به دست آورد. مطالعه موضوع سبب می‌شود که گزارشگر یا خبرنگار بدون آگاهی وارد میدان کار نشود و خود را گرفتار حوادث نکند. گزارشگر چنانچه بدون مطالعه قبلی به سوژه مورد نظر نزدیک شود ممکن است به خاطر آشنا نبودن با موضوع و اطلاعات کافی نداشتن در مورد آن، مسیر نادرستی را طی کند و قضاوت‌های غلطی صورت دهد. جذاب نبودن بسیاری از گزارش‌ها و مصاحبه‌ها به این دلیل است که گزارشگر اطلاعات ضروری اولیه را در مورد آن اشخاص و آن حوادث به دست نیاورده است.

آمادگی برخورد با هرگونه احتمال در جریان تهیه گزارش

نکات ایمنی

گزارشگران و خبرنگاران باید خود را برای مواجه شدن با هرگونه احتمال در صحنه گزارش آماده کنند. آنان همچنین باید پرسش‌ها و احتمالات ممکن را قبلاً در ذهن خود مرور کنند و به اصطلاح سناریوهای مختلف را برای موقعیت‌های پیش بینی نشده طراحی کنند.

تدارک ابزارهای لازم برای تهیه گزارش

گزارشگر بر اساس اطلاعات اولیه ای که پیرامون سوژه مورد نظر کسب کرده است باید امکانات لازم را مهیا سازد. اگر قرار است از آن رخداد تصویر تهیه کنید، دوربین و تصویربردار از کار اوست. اگر قرار است فقط به مصاحبه صوتی اکتفا شود بنابراین عوامل صدا بردار و وسیله ضبط صدا را باید در برنامه‌ریزی خود قرار دهد. اگر فاصله او تا محل رخداد و تهیه گزارش طولانی است باید راننده و اتومبیل را در نظر داشته باشند. اگر تهیه و ضبط گزارش در شهرستان‌ها و خارج از محل زندگی او (گزارشگر) است پس تأمین بودجه کافی برای مخارج ضروری از اولویت‌های او خواهد بود.

تصویر ۷

تصویر ۶

گزارشگر حرفه‌ای این نکته را همواره باید به خاطر داشته باشد که کمبود حتی یک وسیله و ابزار فنی در صحنه گزارش و فراموش کردن آن می‌تواند تلاش او و سایر همکارانش را بی‌نتیجه بگذارد. بسیاری از سوژه‌ها و رخدادها تنها یک بار اتفاق می‌افتد و قابل تکرار نخواهد بود.

نکته

به حسب نوع رسانه‌ای که می‌شناسیم، گزارش‌ها هم متفاوت خواهد بود. مطبوعات، پایگاه‌های اطلاع‌رسانی، شبکه‌های مجازی، تلویزیون و رادیو هر کدام شیوه خاص خودشان را در تهیه و تولید گزارش می‌کنند. همچنانکه قبلاً گفتیم اگرچه اصول اولیه تنظیم و تهیه و تدوین و ارائه گزارش‌ها معمولاً از قواعد واحدی پیروی می‌کنند اما شیوه گزارشگری در هر یک از رسانه‌هایی که نام بردیم متفاوت است. گزارشگر در درون این رسانه‌ها با طیف متنوع و وسیعی از گزارش روبه‌رو می‌شود. در اینجا منظور ما از گزارش در حقیقت تنوع سوژه و رخدادهایی است که از سوی مدیر واحد یا سردبیر برنامه یا مسئول مربوطه به گزارشگر پیشنهاد یا سفارش داده می‌شود. به عنوان مثال تلویزیون یکی از پرنفوذترین رسانه‌ها در میان مردم است. امروز حتی در دورافتاده‌ترین نقاط کشور، تلویزیون حضور دارد و بینندگان نیز مشتاقانه برنامه‌ها و گزارش‌های تصویری آن را تماشا می‌کنند. گزارشگری که در سیمای جمهوری اسلامی ایران به کار مشغول است حقیقتاً رنگین‌کمانی از سوژه‌های قابل گزارش کردن را در مقابل خود دارد. از گزارشات ساده خبری گرفته است تا موضوعات هنری، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، مذهبی، ورزشی، سیاسی، تاریخی و ...

تصویر ۸

تصویر ۱۰

تصویر ۹

تصویر ۱۲

تصویر ۱۱

شاید شما تصور کنید که امر گزارش و گزارشگری فقط در بخش اخبار و حوزه سیاسی قابل پیگیری است اما چنین نیست. بسیاری از برنامه‌های تولیدی سیمای جمهوری اسلامی ایران که در گروه‌های مختلف، برنامه‌سازی، طراحی و تولید می‌شوند بخش‌هایی از برنامه را به «گزارش» اختصاص می‌دهند. مثلاً برنامه‌هایی با موضوع خانه و خانواده و زندگی ایرانی و حقوق شهروندی و سیر و سفر و نظایر آن، در کنار آیتم اصلی برنامه‌هایشان غالباً بینندگانشان را به تماشای «گزارش» دعوت می‌کنند. چنین گزارش‌هایی که در حقیقت در ارتباط با موضوع برنامه هستند تمامی مراحل حرفه‌ای و فنی یک گزارش را در روند تولیدشان طی می‌شوند و به لحاظ جذابیت‌های بصری و محتوایی از خود برنامه اصلی هم دیدنی‌تر است.

برنامه‌هایی که به لحاظ قراردادن آیتم «گزارش» در درون برنامه بیشترین سهم را در جدول برنامه‌های تولیدی تلویزیون به خود اختصاص داده‌اند برنامه‌هایی با موضوع «ورزش» هستند. برنامه‌های ورزشی در بین تماشاگران ایرانی طرفداران زیادی دارد و به همین سبب گزارش‌های ورزشی بسیاری در سیمای تهیه و تولید می‌شود. برخی از برنامه‌های مطرح ورزشی در رسانه ملی عبارتند از: فوتبال ۱۲۰، لیگ یک، نود، ورزش و مردم روح پهلوانی، شب‌های فوتبالی، ورزش و سلامتی.

یکی از برنامه‌های ورزشی رسانه ملی را انتخاب کنید و نوع گزارشگری آن را بررسی در کلاس درباره آن گفت‌وگو کنید.

گزارش‌های رادیویی

درباره جایگاه رادیو و روند برنامه‌سازی در آن و همچنین نقش مجریان و گویندگان در جذاب‌تر کردن برنامه‌های در فصل‌های گذشته، آموزش داده شد؛ اکنون ببینیم عناصر و اصول اصلی گزارشگری برای رادیو به طور خلاصه شامل چه مواردی می‌شوند:

منطق روایتی - در رادیو ما با تخیل و تصویرسازی ذهنی سروکار داریم. بنابراین بیان گزارشگر رادیو باید تابع منطق روایی و جذابیت‌های لازم برای این کار باشد. رادیو بر خلاف تلویزیون با «صوت» سروکار دارد و بنابراین برخلاف آنچه که تصور می‌کنیم، تولید برنامه در رادیو به مراتب سخت‌تر و پیچیده‌تر است. تلویزیون یا همان «جعبه جادو» با تصاویر رنگارنگ و متحرک و اندکی خلاقیت می‌تواند بیننده را مجذوب خود کند و این در حالی است که رادیو فقط با مدد بهره‌گیری روشمند و هوشمندانه از صدا و موسیقی باید بتواند برای مخاطبین مفید باشد و گوینده باید مخاطبینش را جذب کرده و پیامش را به آنان منتقل کند. به همین ترتیب، گزارشگر رادیو باید به گونه‌ای گزارش خود را روایت کند که شنونده یا مخاطب رادیو احساس کند، هم‌اکنون در کنار گزارشگر ایستاده است و صحنه گزارش و آن رخداد را شخصاً مشاهده می‌کند.

هر یک از شما یک گزارش صوتی از یک موضوع مناسب با فصل مثلاً بارش باران، یا آلودگی هوا تهیه کنید و صدای ضبط شده را در کلاس پخش کنید سپس از هنرجویان بپرسید آیا می‌توانند بگویند گزارش در چه مکانی و در چه مواقعی از روز بوده است؟ چه صداهایی برای تهیه پاسخ دادن به این پرسش کمک می‌کند.

ضرب‌آهنگ مناسب - گزارشگر باید ضرب‌آهنگ و ریتم مناسبی برای گزارش خود انتخاب کند و در این زمینه علاوه بر موضوع، محدودیت‌ها و مخاطب را هم در نظر بگیرد. اگر ضرب‌آهنگ کند و یا انتخاب مناسب با موضوع نباشد موجب کم شدن مخاطبان می‌شود. مثلاً اگر شما گزارشی از موفقیت اجرای

یک ارکستر سمفونیک تهیه کنید و ضرب‌آهنگ آن را چنان بالا ببرید که با موضوع تناسبی نداشته باشد، معمولاً با واکنش نامساعد مخاطب هدف روبه‌رو می‌شوید. به عنوان مثال اگر دربارهٔ پیروزی یک تیم فوتبال که دارای پیچیدگی‌های خاصی هم نیست، گزارش تهیه کنید که طولانی و بلند باشد، به دلیل اینکه مخاطبان مسابقات فوتبال با گزارش‌هایی با ضرب‌آهنگ تند عادت کرده‌اند، گزارش شما با روحیه مخاطب هماهنگ نبوده و موفقیتی کسب نخواهد کرد.

تصویر ۱۴

تصویر ۱۳

تصویر ۱۵

استفاده درست از مصاحبه‌ها - مصاحبه یکی از اجزاء اصلی و البته جذاب گزارش‌ها است. یک مصاحبه خوب و کارشناسی شده همراه با پرسش‌های دقیق می‌تواند اطلاعات لازم و مفیدی را به مخاطب (شنونده) انتقال دهد. بنابراین گزارشگر باید در انتخاب فرد مصاحبه شونده و نیز سؤالاتی که باید از او بپرسد نهایت دقت و حساسیت را داشته باشد. هرچه تعداد مصاحبه‌ها بیشتر باشد دست گزارشگر برای تنظیم و تدوین نهایی گزارش بازتر است، اما وقتی فقط یک مصاحبه در اختیار داشته باشد، بهتر است آن را به دو یا سه قسمت تقسیم کرده و در میان گزارش خود از آن‌ها استفاده کند.

دقت در اجزاء فنی گزارش - انتخاب صدای مصاحبه شونده، صدای طبیعی محیط (آمبیانس)، صداهای ترکیبی و افزوده شده، موسیقی، گفتار متن، افکت‌ها (آواها) و ... تماماً باید با دقت صورت بگیرد، تا اثربخشی گزارش را تضمین نماید.

اجرا یا ارائه گزارش - بخش مهمی از بار گزارش برعهده گزارشگر است. در واقع اوست که باید مخاطب را ترغیب به گوش دادن همه گزارش کند. او حتی اگر یک متن و سناریو عالی نوشته باشد ولی اجرایی نامناسب داشته باشد، سبب تعجب و یا عدم رضایت مخاطب خواهد شد. فرض کنید در جایی از گزارش که بار عاطفی منفی دارد اگر صدای گزارشگر، شاد و شوخ باشد امکان دارد پیامی اشتباه به مخاطب منتقل کند. مکث‌ها، شیوه ادای کلمات و به ویژه لحن مجری نقش مؤثری در جذابیت گزارش دارد. گزارشگری با لحن یکنواخت اغلب حوصله مخاطب را سر می‌برد. گزارشگری برای رادیو دقیقاً مانند قصه‌گویی برای یک کودک بازگویشی است که قصه گو باید دارای مهارت لازم برای جذب او باشد. مواردی دیگر چون جذابیت، نوآوری، عینی‌گرایی، چندجانبه‌نگری، توازن و تعادل که اصل کلی برنامه‌سازی رادیو است. باید در کار گزارش رادیویی نیز لحاظ شود.

فعالیت
کارگاهی

بخشی از یک کتاب صوتی ویژه کودکان را در اختیار گروه سنی ۸-۶ ساله قرار دهید، واکنش آن‌ها را در شنیدن قصه بررسی کنید. آیا از شنیدن داستان خسته می‌شوند؟ آیا با دقت گوش می‌کنند؟ آیا در حین شنیدن داستان سوال می‌کنند؟ گزارش کوتاهی از مشاهدات خود در کلاس ارائه دهید.

گزارشگر تلویزیونی کیست؟

گزارشگر تلویزیونی به منظور ایجاد ارتباطی قوی با مخاطبان باید دارای ویژگی‌هایی باشد که برخی از آن‌ها ذاتی و برخی هم اکتسابی است. بدیهی است گزارشگرانی که دارای استعداد و علاقمندی ذاتی باشند در حرفه خود موفق‌تر هستند و مراتب ترقی شغلی خود را هم زودتر طی می‌کنند اما گزارشگرانی که استعداد ذاتی ندارند طبیعتاً برای موفقیت در حرفه گزارشگری باید تلاش بیشتری کنند و سالیان سال در کنار اساتید و همکاران حرفه‌ای به کسب تجربه بپردازند.

به طور کلی برخی از مهم‌ترین ویژگی‌های یک گزارشگر تلویزیونی عبارتند از:

- داشتن ظاهر و چهره مناسب که در بسیاری مواقع، آراستگی سر و صورت و لباس به آن کمک می‌کند.
- بیان بدون لکنت
- هوش و نکته‌سنجی و قدرت انتقال سریع
- اطلاعات عمومی گسترده و آشنایی کلی با موضوعات مربوط به حوزه کاری او
- مسلط به ادبیات فارسی و زبان معیار در حدی که بتواند یک گزارش کامل خبری، فرهنگی، اجتماعی و ... را به درستی تنظیم نماید.
- آشنا به تجهیزات فنی نظیر دوربین تصویربرداری، ضبط صوت صدابرداری، انواع میکروفن و ...
- ظرفیت همکاری با گروهی که او را در تهیه و اجرای گزارش همراهی می‌کنند.
- غلبه بر اضطراب
- داشتن شجاعت و جسارت کافی برای حضور در محل‌های مختلفی که سوژه مورد گزارش اتفاق افتاده است.
- این محل‌ها می‌تواند مکان آتش‌سوزی‌ها، جبهه‌های جنگ، مناطق زلزله‌زده، مناطق اجرای مانورهای نظامی، بیمارستان‌ها، صحنه‌هایی هوایی نظیر گزارش از داخل هلی‌کوپتر و یا بالون‌های ویژه و نظایر این‌ها باشد.
- روابط عمومی عالی و مناسب به منظور ایجاد ارتباط با مردم و مسئولین در خصوص موضوع مورد گزارش
- داشتن قدرت تجزیه و تحلیل موضوع‌ها
- آشنایی با سخنوری و فن بیان
- دور بودن از هرگونه گرایش سیاسی، اجتماعی و فرهنگی تأثیرگذار در روند تهیه گزارش‌ها

- درباره موضوع «آموزش هنر در مدارس» گزارشی تهیه کنید. ابتدا پژوهش کنید (مطالعه کتاب‌های تألیف شده در آموزش و پرورش در دوره ابتدایی و متوسطه اول، تهیه پرسش‌نامه و گفت‌وگو با مؤلفین و یا معلمین هنر و ...). گزارش خود را نهایی کنید.

- به یکی از مدارس رفته و فیلم کوتاه ۳ تا ۵ دقیقه‌ای تهیه کنید. گزارش نهایی را در کارگاه ارائه کنید.

فعالیت
کارگاهی

نکته

- در تهیه گزارش و ارسال پرسش‌نامه‌ها حتماً از هنرستان و اداره منطقه خود مجوز تهیه کنید.

- هنگام تهیه فیلم گزارشی با دانش‌آموزان و یا معلمین هنر، اخلاق حرفه‌ای را رعایت کنید.

آنچه گزارشگر باید بداند

حرفه گزارشگری علی‌رغم چهره جذاب و پرهیجانی که دارد، شغل سخت و مخاطره‌آمیزی بوده و حرفه‌ای است که به اصطلاح ریسک‌پذیری (یا خطر کردن) آن بسیار بالایی دارد. یک گزارشگر حرفه‌ای صرفاً یک اجراکننده گزارش نیست بلکه دستی هم در کار تهیه‌کنندگی رادیویی و تلویزیونی دارد. گزارشگر باید اصول کلی تهیه‌کنندگی را بشناسد و با مقدمات آن حرفه‌آشنایی داشته باشد چرا که امروزه با توسعه رسانه‌های شنیداری و دیداری و سرعت گرفتن مسیر اطلاع‌رسانی، شرایط حرفه‌ای اقتضاء می‌کند فردی که به عنوان «گزارشگر» در یک سازمان رسانه‌ای به کار گرفته می‌شود به کمک آموزش‌هایی که به او داده می‌شود بتواند به تنهایی مسیر تهیه یک گزارش خوب و قابل قبول را از ابتدا تا انتها مدیریت کند. در این فرایند پیچیده، اجرا و ارائه (presentation) با وجود مهم بودن آن فقط یکی از وظایف گزارشگر است.

برای یک برنامه تلویزیونی مانند: برنامه فرهنگی هنری یک گزارش میدانی (مصاحبه با افراد در هنرستان و ...) تهیه کنید.

فعالیت
کارگاهی

توصیه‌هایی برای تهیه یک گزارش

- 1- تلاش کنید به عنوان داور بی‌طرف وارد کار تهیه گزارش شوید.
- 2- در حالی که داور می‌کنید به ویژه در گزارش‌های سیاسی و اقتصادی مصالح و منافع ملی را در نظر بگیرید.
- 3- سازمانی را که برای آن کار می‌کنید، سیاست‌های دارد که مجبورید در تهیه گزارش، آن‌ها را مد نظر قرار دهید.
- 4- گزارش‌های خبری را انعکاس واقعیت‌ها بدانید، نه قصه‌گویی و دوری از واقعیت.
- 5- به عنوان گزارشگر متعهد از بیان حقایق در طول گزارش نترسید.
- 6- در پایان گزارش تا حد امکان از نتیجه‌گیری قطعی خودداری کنید.
- 7- گزارش تلفیقی از خبر، تحقیق و بیان هنرمندانه است، بدون تحقیق - حتی جزئی - وارد تهیه گزارش نشوید و هر سه مورد را دقیقاً مد نظر داشته باشید.
- 8- اگر گزارشگر حرفه‌ای هستید نسبت به موضوعات پیرامون خود بی‌تفاوت نباشید چه بسا روزی مجبور شوید درباره یک از آن‌ها گزارش تهیه کنید.
- 9- اگر می‌خواهید گزارش موفق و تأثیرگذاری تهیه کنید، همیشه تفاهم و همکاری اعضای گروه تولید گزارش را مد نظر قرار دهید.

- ۱۰- انتقاد را بر گزارستان بپذیرید و درباره آن فکر کنید.
- ۱۱- با کار تصویربرداری، صدابرداری و تدوین در حد لازم آشنا شوید.
- ۱۲- نگارش و گویندگی را در اولویت آموختنی‌های خود قرار دهید.
- ۱۳- ضمن حفظ آرامش فعال، همه چیز را در صحنه تهیه گزارش زیر نظر داشته باشید.

ارزشیابی شایستگی تهیه و تنظیم گزارش

شرح کار:

مطالعه یک موضوع، تهیه گزارش، حضور در صحنه و ضبط برنامه گزارشی

استاندارد عملکرد:

تهیه گزارش خبری، ورزشی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و ... بر اساس سفارش و انجام تحقیق اولیه و جمع آوری اطلاعات با رعایت مقررات و ضوابط پخش در صدا و سیما

شاخص ها:

- مطالعه موضوع سفارش و جمع آوری اطلاعات
- تبدیل متن به شکل گزارش متناسب با رسانه صدا و سیما
- حضور در مکان گزارش و تهیه و ضبط برنامه برای پخش با رعایت استانداردهای ارتباط با مردم و انتقال پیام

شرایط انجام کار و ابزار و تجهیزات:

زمان: ۴۵ دقیقه

مکان: استودیو ضبط برنامه یا صحنه گزارش

ابزار و تجهیزات: تجهیزات صدا و تصویر

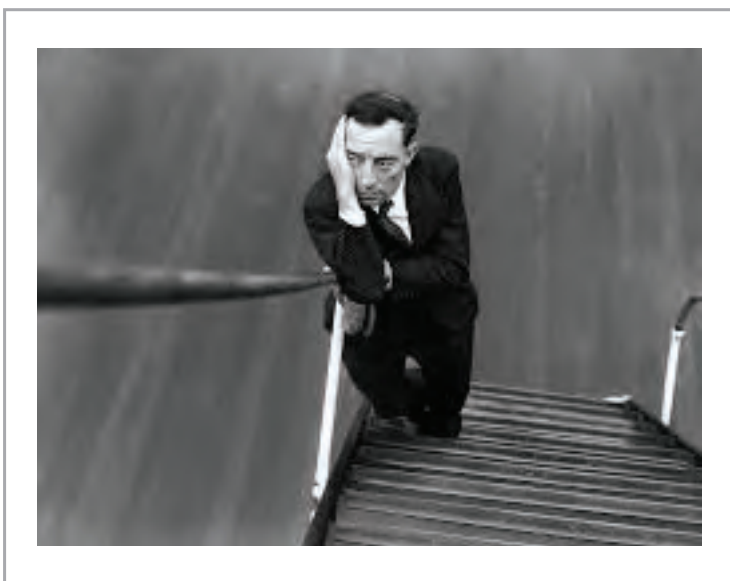
معیار شایستگی:

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	مطالعه موضوع سفارش و جمع آوری اطلاعات	۱	
۲	تبدیل متن به شکل گزارش متناسب با رسانه صدا و سیما	۲	
۳	حضور در مکان گزارش و تهیه و ضبط برنامه برای پخش با رعایت استانداردهای ارتباط با مردم و انتقال پیام	۲	
شایستگی های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: ارتباط موثر، کار تیمی، سواد اطلاعاتی، ویژگی شخصیتی و اخلاقی، کاربرد فناوری			
میانگین نمرات			*

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، ۲ می باشد.

پودمان ۵

بازیگر

بازیگری در صدا و سیما (رادیو و تلویزیون) نیازمند کسب دانش و تجربه‌هایی است که ویژه این رسانه ملی است. بنابراین تکنیک‌های بازی در نمایش‌های رادیویی و یا تله‌فیلم‌ها ویژگی‌های خاصی دارند که آموزش آن‌ها برای هنرجویان این رشته ضروری است.

واحد یادگیری ۱

بازیگری

برای بازی در برنامه‌های تلویزیونی هنرجویان چه مهارت‌هایی را تجربه می‌کنند؟

■ هنرجویان در این واحد یادگیری با مفهوم بازیگری آشنا شده و با راهنمایی هنرآموز خود و مشاهده فیلم‌ها و برنامه‌های تلویزیونی و نیز گوش دادن مستمر به نمایش‌نامه‌های رادیویی مهارت بازیگری در این دو رسانه را تمرین و تجربه خواهند کرد.

استاندارد عملکرد

■ اجرای یک تک‌گویی (مونولوگ) به صورت خلاق با بیان و کنش نمایشی

هنر بازیگری یکی از قدیمی‌ترین هنرها است. بشر اولیه داستان خویش را گاه در قالب شکار و گاه در قالب شکارچی برای سایرین به نمایش می‌گذاشت؛ انسان امروزی نیز بازیگری را به نوعی از بدو کودکی با وانمود کردن خود در نقش دیگری تجربه کرده با این تفاوت که کودک نیازی به تماشاچی ندارد. سابقه بازیگری به شکل امروزی و در قالب تئاتر به ۵۴۰ سال پیش از میلاد مسیح باز می‌گردد و خاستگاه آن را یونان باستان می‌دانند.

نمایش در یونان برای بزرگداشت برخی عناصر طبیعی شکل گرفت و به آئین تبدیل شد اما به تدریج در مسیر تکاملی خود به حوادث و داستان‌های دیگری از زندگی و روابط انسانی پرداخت و سبک‌ها و شیوه‌های گوناگونی در متن و اجرای نمایشی بوجود آمد. با پیشرفت تکنولوژی، ابزارهای جدیدی در اختیار نمایش گذاشته شد و به مرور، تئاتر به عنوان مادر هنرهای نمایشی شاهد رشد و بالندگی رسانه‌های نوپایی بود که هر یک ریشه در هنر کهن نمایش داشتند.

تصویر ۱
تصویر یک آمفی تئاتر در رم باستان

بازیگران تئاتر با کوله‌باری از دانش و تجربه در نمایش صحنه با پدیده نو ظهوری به نام رادیو و نمایش رادیویی روبه‌رو شدند، رسانه‌ای که به جای چشم‌های شنونده از راه گوش و

تصویر ۲

تنها به کمک تخیلشان پرده‌های یک نمایش را پی‌درپی می‌گشود. پس از رادیو نوبت به جعبه جادویی به نام تلویزیون رسید، اینک بازیگران در مواجهه با لنزی تک چشمی و برای دوربین بازی می‌کردند. هر کدام از این مدیوم‌ها (رسانه‌ها) گذشته از دارا بودن نقاط اشتراک در اصول نمایش و بازیگری تفاوت‌های خاص خود را داشته و دارند. بازیگر باید اصول و قواعد هر رسانه‌ای را بداند و متناسب با آن عمل کند. یادگیری تکنیک‌های بازیگری در مدیوم‌های متفاوت لازمه بازیگری است.

ابزار بازیگری

۱- قدرت تخیل:

بازیگر باید بتواند خود را فراموش کند تا نقش دیگری را بازی کند و این جز به مدد قدرت تخیل ممکن نیست. قبل از تخیل، شناخت شخصیت نمایش و تحقیق پیرامون آن برای بازیگر کمک مهمی است. استانیسلاوسکی استاد بازیگری برای کمک به بازیگر یک «اگر جادویی» را پیشنهاد می‌کند، «اگر من در این موقعیت بخصوص بودم چگونه عمل می‌کردم؟» با تمرین زیر تخیل خود را فعال تر کنید.

تصویر ۳

زمان: هزاران سال پیش دوران غارنشینی

مکان: یک غار

موقعیت: انسان‌های نخستین گرد آتش حلقه زده‌اند یک نفر داستان شکار آن روز را برای دیگران تعریف می‌کند بدون استفاده از زبان تنها به کمک آوا و زبان بدن این موقعیت را تخیل و اجرا کند.
از اجرای خود فیلم یا عکس بگیرید.

فعالیت
کارگاهی

۲- زبان بدن:

همه ما در زندگی روزمره از زبان بدن^۱ به صورت ناخودآگاه بهره می‌بریم اما روی صحنه یا در برابر دوربین باید توانایی استفاده آگاهانه از زبان غیرکلامی را در جهت برجسته کردن شخصیت یا پرسوناژ داشته باشیم و این ممکن نیست مگر با مطالعه زبان بدن، مراجعه به آرشیو ذهنی یا مطالعه افرادی که به پرسوناژ مورد نظر، نزدیک تر هستند، طرز راه رفتن، نشستن، غذا خوردن و سایر رفتارهای شخصیت که می‌تواند منحصر به فرد باشد مفید خواهد بود.

فعالیت
کارگاهی

الف: یک شخصیت خاص را در بین اطرافیان‌تان در نظر بگیرید.

ب: او را در یک موقعیت تصور کنید.

ج: با در نظر گرفتن خصوصیات اخلاقی و رفتاری او موقعیت مورد نظر را نمایش دهید.

تصویر ۴- الف

تصویر ۴- ج

تصویر ۴- ب

- در تصاویر زبان بدن اشخاص چه چیزی را بیان می‌کند؟

الف: ...

ب: ...

ج: ...

- پرنده یا حیوانی را تصور کنید و بوسیلهٔ فرم بدن خود آن را نمایش دهید از دوستان خود بخواهید نام آن را حدس بزنند.

می‌توانید از حرکات خود فیلم یا عکس متوالی بگیرید، پس از بازبینی اشکالات احتمالی را بررسی کنید.

یکی از وظایف بازیگر انجام هرروزهٔ نرمش به منظور حفظ فرم بدنی مناسب و انعطاف آن است. در صورت تمرین مداوم نرمشی و مشاهدهٔ دقیق حرکات پرندگان یا حیوانات در انجام اتود شماره ۳ موفق‌تر خواهید بود.

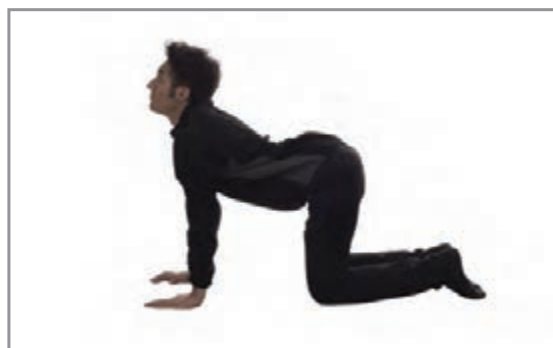
عکس‌هایی در ارتباط با تمرینات بدن:

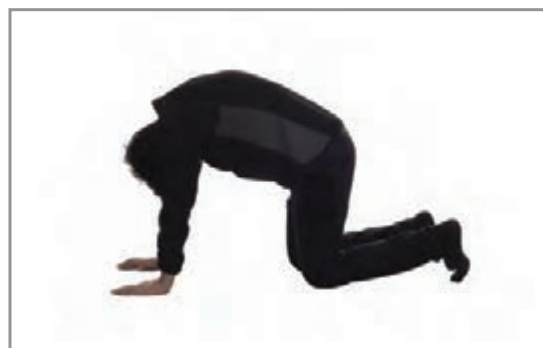
تصویر ۱-۵

تصویر ۵

تصویر ۳-۵

تصویر ۲-۵

تصویر ۵-۶

تصویر ۵-۵

تصویر ۵-۴

تصویر ۵-۸

تصویر ۵-۷

تصویر ۵-۱۱

تصویر ۵-۱۰

تصویر ۵-۹

۱. مانند شخصی که یک زانویش خم نمی‌شود راه بروید، بنشینید، بدوید و لباس بپوشید.
۲. مانند شخصی که یک پایش از دیگری کوتاهتر است راه بروید.
۳. برشی از زندگی روزمره شخصی که دچار اختلال حرکتی در اندام‌هاست را بازی کنید.

افراد به وسیلهٔ زبان بدن خود به صورت ناخودآگاه پیام‌های غیرکلامی مبنی بر هیجان، شخصیت، هدف و موقعیت اجتماعی خود را به دیگران منتقل می‌کنند. شاید این جمله اغراق نباشد که ۶۰ تا ۸۰ درصد تأثیر افراد غیرکلامی است. بازیگران سینمای صامت بیشترین بهره را از زبان بدن و حرکات می‌بردند و بدین وسیله منظور خود را به تماشاگر انتقال می‌دادند.

تصویر ۸

تصویر ۷

تصویر ۶

۳- فن بیان:

یکی از مهم‌ترین ابزارهای بازیگری برخوردار از فن بیان درست است. بازیگران طراز اول تئاتر همواره در طول تاریخ هنر نمایش به سبب داشتن فن بیان قوی شهره بوده‌اند. البته در نمایش پانتومیم و دورهٔ سینمای صامت، صدا و بیان کاربردی نداشته و به جای آن حرکت و بدن حرف اول را می‌زده است. برخی از افراد از صحبت کردن در جمع واهمه دارند، زمینه‌ساز این ترس، عدم خودباوری به واسطهٔ مسائل خانوادگی، محیطی و اجتماعی است. هنرجویی که دچار چنین ترسی باشد، شبیه دانشجوی جراحی است که از چاقو می‌ترسد. او برای فائق آمدن بر این مشکل چاره‌ای جز قرار دادن خود در موقعیت ندارد.

در برابر آینه بایستید و در خیال خود چند تماشاگر را ببینید که به شما نگاه می‌کنند. اکنون خود را معرفی کرده درباره موضوعی، صحبت کنید. در نوبت بعدی تصور کنید برای جمع بزرگتری به طور مثال همکلاسی‌های خود صحبت می‌کنید. در پایان این جمع را افزایش داده به یک سالن اجتماعات فکر کرده و به عنوان سخنران یا نماینده دانش‌آموزان برای آن‌ها صحبت کنید. احساس خود را در این موقعیت بنویسید.

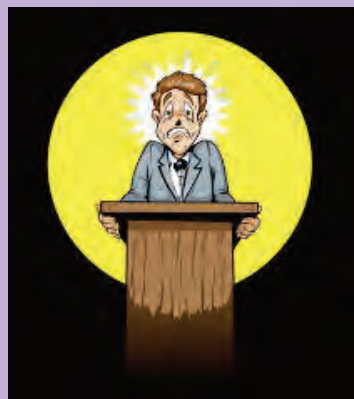
هنرآموز نتایج این تمرینات را از هنرجویان بخواهد.

تصویر ۹

تصویر ۱۱

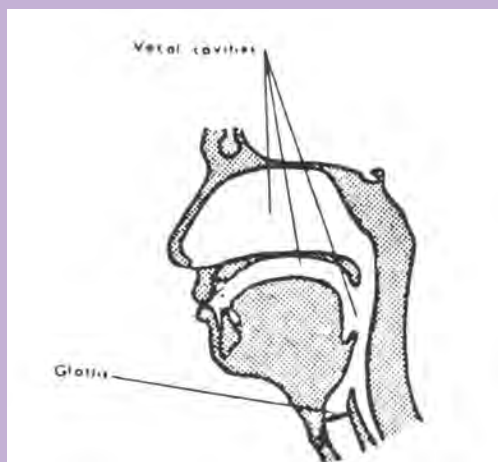

تصویر ۱۰

- درباره دستگاه آوایی انسان و چگونگی تولید صوت تحقیق کنید.

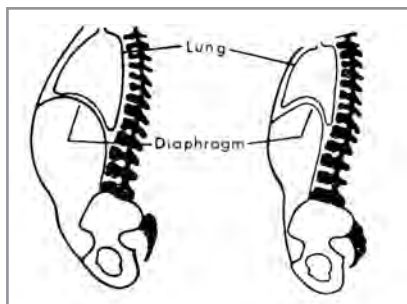
- بین دستگاه آوایی انسان و سازهای زهی چه شباهتهایی وجود دارد؟ چه قسمت‌هایی در ایجاد طنین صدا مؤثرند؟ نتایج پژوهش خود را در کلاس بیان کنید.

تصویر ۱۲

اگر در دستگاه آوایی مشکلی فیزیولوژی مانند پولیپ یا انحراف بینی وجود داشته باشد، سبب عدم وضوح صدا و تودماغی شدن آن می‌شود. این مشکل بوسیله یک جراحی کوچک قابل اصلاح است. برخی به دلیل تنبلی اندام گفتاری در ادای صحیح حروف دچار مشکل می‌شوند. برای رفع این اشکال و رسیدن به صدایی واضح و رسا انجام یک سلسله تمرین‌های بیانی پیشنهاد می‌شود. قبل از انجام این تمرینات باید تنفس صحیح را آموخت.

تنفس شکمی یا دیافراگمی

تصویر ۱۳
دیافراگم و شش‌ها

در هنگام تمرینات ورزشی از هوای ذخیره شده در بالای سینه (شش‌ها) استفاده می‌شود. چون ورزشکاران نیازمند تنفس سریع و کوتاه هستند ولی بازیگران به طور کلی و برای اجرای یک تک‌گویی (مونولوگ monologue)^۱ طولانی، در حین بازی از تنفس دیافراگمی یا شکمی استفاده می‌کنند؛ در این نوع از تنفس:

- ۱- هوای بیشتری در هنگام دم، بلعیده می‌شود.
- ۲- در خروج هوای ذخیره شده کنترل بیشتری وجود دارد.

۱. تک‌گویی در تئاتر

پرسش
کلاسی

- ۱- دیافراگم چیست و به چه دلیل باعث افزایش حجم هوای درون شش‌ها می‌شود؟
- ۲- چرا صدای افراد متفاوت است؟
- ۳- چرا صدای زنان ظریف‌تر و صدای آقایان بم‌تر است؟

فعالیت
کارگاهی

حروف الفبا را یکی، یکی تلفظ کنید و به نحوه‌ی ادای هر حرف به صورت جداگانه توجه کنید. صدای خود را ضبط کنید و به آن گوش دهید.

- ۱- آرواره
  - ۲- نوک زبان
  - ۳- قسمت پسین زبان
  - ۴- لب‌ها
- به نظر شما این اندام‌ها در ادای کدام یک از حروف نقش دارند؟ (مقابل هر یک چند حرف را بنویسید).

نکته

دندان‌ها در تلفظ بیشتر این حروف نقش داشته‌اند. مرتب بودن شکل دندانها و فک در ادای صحیح حروف تاثیر زیادی دارند.

تصویر ۱۴

فعالیت
کارگاهی

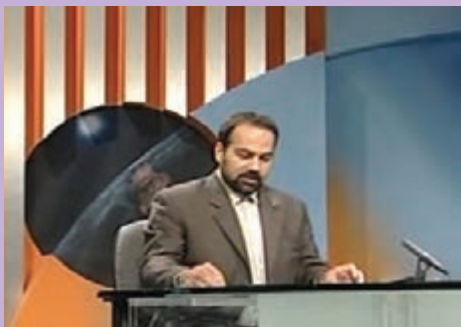

۱. قبل از انجام تمرینات بیان، صدای خود را ضبط کنید و در هنگام انجام تمرین‌ها به صورت دوره‌ای صدای خود را ضبط کنید. سپس به ترتیب تاریخ ضبط صداها را گوش کنید. آیا تفاوتی در بیان خود احساس می‌کنید؟

تصویر ۱۵

۲. صدای اخبار تلویزیون را قطع کنید و سعی کنید به وسیله لبخوانی کلمات گوینده را تشخیص دهید.

تصویر ۱۶

۳. متنی را با اغراق در حرکات لبها و دهان با صدای بلند برای خود بخوانید جمله‌ای را به همان صورت اما بدون صدا بخوانید. از هنرجویان دیگر بپرسید آیا متوجه مفهوم جمله شده‌اند؟

۴. هر یک از حرف الفبا را به این صورت و با اغراق در حالت لبها تکرار کنید مثال: ا ا ا ا ا / ب ب ب ب ب / بو ... کم کم از اغراق فرم لبها کاسته و به سرعت تکرار بپزایید. سطح صدا را به تدریج بالا برده و سپس دوباره پایین بیاورید تا به حد فوسه (صدای زمزمه‌وار) برسد.

امکان دارد حروفی که مخرج صدای نزدیک به هم دارند، در هنگام ادا، جابه‌جا تلفظ شوند. بازیگر برای اجتناب از تلفظ اشتباه، باید تمرین‌های بیانی زیر را انجام دهد.

- ۱- رُل لُر - لات لَار
- ۲- در لرستان نُه لَرندُ هر لُری نُه نَره لِر، نَره لُر چه نَره لِر، هر نَره لِر نُه نَره لِر
- ۳- نیری ببر به بر بیر تیز گر گو تیز کن تیر تیز تر
- ۳- ابتدا شمرده و با اغراق تلفظ کنید به تدریج سرعت را اضافه کرده و صدا را از سطح پایین به بالا و برعکس برسانید.

نکته

مواجهه با متن نمایشی یا فیلم‌نامه

بهتر است بازیگر قبل از روبه‌رو شدن با متن نمایشی یا گفت و گوهای فیلم (دیالوگ) از سطح دانش ادبی خوبی برخوردار باشد. افرادی که در هنگام روخوانی متن ساده دچار مشکل می‌شوند، تصویر شایسته‌ای از خود به جا نمی‌گذارند. در مواردی که متن نمایشی یا فیلم‌نامه تاریخی یا ادبی است، در صورت شناخت متون قدیمی و سنگین، بازیگر در ادای دیالوگ کمتر دچار مشکل می‌شود و به جای تمرکز روی دیالوگ‌ها، انرژی خود را بر روی بازیگری، متمرکز می‌کند و بدین ترتیب دیالوگ‌ها را از آن خود کرده، در بیان و بازی موفق‌تر خواهد بود.

تصویر ۱۷

تنوع بیانی

با تسلط بر زیر و بمی، سرعت (ریتم) و تأکید (آکسان گذاری) ^۱ تنوع بیانی ایجاد می‌شود و کلام بازیگر از حالت مونوتون (Monotone) ^۲ نجات می‌یابد.

۱- با تسلط بر عضلات گفتاری و تمرین‌های بدنی زیر و بمی در صدا شکل می‌گیرد.

۲- با درک بازیگر از کلام و موقعیت، سرعت گفتار و ریتم شکل می‌گیرد.

۳- با برجسته‌تر کردن واژه‌ای خاص در میان جمله، آکسان گذاری صورت می‌گیرد.

مراحل کار بازیگری برای تلویزیون

دریافت فیلم‌نامه و عقد قرارداد

نکته

۱. تأکید و تکیه بر یک واژه در جمله
۲. یکنواختی در کلام، بیان خسته‌کننده با آهنگی یکسان

هنگامی که به بازیگر، یک تله فیلم یا سریال تلویزیونی پیشنهاد می‌شود، اولین کار مذاکره مالی و بستن قرارداد درباره طول مدت فیلم‌برداری و دستمزد است، پس از امضای قرارداد، بازیگر و مدیر مالی پروژه موظف به اجرای مفاد قرارداد خواهند بود. در هنگام عقد قرارداد باید مفاد آن را به دقت بخوانید چون در صورت امضای آن و قبول تعهدات هیچ عذری از دو طرف پذیرفته نیست. در صورت بروز اختلاف علاوه بر این که حُسن شهرت طرفین، در محیط کاری ضربه می‌خورد حتی ممکن است کار به مراجع قانونی نیز برسد، پس تا جایی که امکان دارد؛ باید از بروز اختلاف خودداری کرد و در قرار داد تمامی موارد کلی و جزئی را در نظر گرفت.

۱- روخوانی و تحلیل متن:

روخوانی متن در تئاتر اهمیت و ضرورت ویژه‌ای دارد و با حضور کارگردان و همه بازیگران نمایش انجام می‌شود. در تله تئاتر (تئاتر تلویزیونی) نیز به همین شیوه اجرا می‌شود. اما در روند تولید تله فیلم و یا سریال تلویزیونی، به دلیل کثرت بازیگران روخوانی معمولاً به صورت جلسه انفرادی یا شرکت چند بازیگر اصلی در حضور کارگردان صورت می‌گیرد. در این جلسات، هر شخص دیالوگ‌های مربوط به خود را در حد آشنایی با نقش می‌خواند و سپس به تبادل نظر با کارگردان در ارتباط با شخصیت (پرسوناژ) و برداشت کارگردان از متن می‌پردازد. بازیگر در نهایت موظف به ارائه بازی مورد نظر کارگردان و در راستای هدف اوست.

تصویر ۱۹

تصویر ۱۸

اغلب بازیگران شاخص، گونه‌های نمایشی را می‌شناسند و از دانش سبک‌های نمایشی آگاه هستند؛ این موضوع به افزایش توانایی آنان در ارتباط با تحلیل متن و رسیدن به شخصیت مورد نظر کمک می‌کند.

تصویر ۲۱

تصویر ۲۰

۲- تمرینات بدنی و بیان:

توجه به تمرینات بدنی در تمام مدت فیلم‌برداری برای بازیگر ضروریست. این تمرینات در تئاتر به شکل گروهی و در تلویزیون اغلب به شکل شخصی انجام می‌شود و اهمیت بسیاری دارد. برخی افراد تازه‌کار (مبتدی) در برابر دوربین تکلیف خود را با دست‌هایشان را نمی‌دانند. این به دلیل نداشتن آگاهی از شخصیت نمایشی (پرسوناژ) و نقطه‌ی ثقل بدن است. نقطه‌ی ثقل ثابت نیست و در هر قاب و نما می‌تواند تغییر کند. نقطه‌ی ثقل قسمتی از بدن بازیگر است که نظر بیننده به آن جلب می‌شود؛ چشم‌ها، دست‌ها، فک، لب‌ها و سایر اندام‌ها می‌توانند نقطه‌ی ثقل بدن بازیگر محسوب شوند. پیدا کردن این نقطه بستگی زیادی به تمرکز بازیگر دارد.

تصویر ۲۲
مجسمه‌ی متفکر اثر رودن

- نقطه ثقل این مجسمه را تعیین کنید.

فعالیت
کارگاهی

- نقطه ثقل این چهره را تعیین کنید.

تصویر ۲۳

نکته مهم دیگر، حرکت در برابر دوربین است. شما باید به عنوان بازیگر بتوانید به زیباترین شکل مانند یک طاووس حرکت کنید و یا به شکسته‌ترین حالت مثل "کازیمودو" در فیلم "گوژپشت نتردام کج و معوج شده و راه بروید یا مانند "جیم کری" در فیلم "ماسک" عمل کنید. برای رسیدن به چنین نقطه‌ای تمرین‌های نمایش حرکتی (فیزیکال) مفید خواهد بود.

تصویر ۲۵

تصویر ۲۴

- همراه هنرآموز خود یک فیلم را ببینید سپس یک نقش را انتخاب کرده آن را تحلیل کنید، برای رسیدن به نقش مورد نظر، باید به شخصیت آنقدر نزدیک شد که راه رفتن، نشستن، غذا خوردن و نگاه کردن خاص همان شخصیت را کشف کرد. گاه لازم است صدا و لحن خاصی برای کاراکتر ساخته شود که این موضوع به مدد تمرین‌های بیان و مهارت در صداسازی انجام می‌شود. تمام این تلاش‌ها باید به گونه‌ای انجام شود که در پایان، نقش باورپذیر شده و حالت تصنعی نداشته باشد.

- در گروه‌های ۵ نفره با راهنمایی هنرآموز خود صحنه‌ای از یک نمایش را تمرین کنید. هر گروه تمرین‌های خود را در حضور سایر هنرجویان اجرا کرده و هنرجویان نظر خود را بیان کنند.

۳- لزوم آشنایی با قاب‌ها و انواع نما در تصویر

یکی از امکانات مهم فیلم، که به بازیگر امکان نمایش جزئیات را می‌دهد، قابلیت تقسیم کردن بازی و نمایش آن در قاب‌های متنوع و متعدد است. چرا که در فیلم می‌توان یک صحنه را به قاب‌ها و کادرهای متفاوت تقسیم کرد. به طور مثال یک پرش کوچک پلک یا لرزش لب‌ها در تصویر می‌تواند به صورت مشخصی دیده شود. اگرچه کادربندی تصویر در حیطة اختیارات کارگردان و مدیر فیلم‌برداری است اما آگاهی بازیگر از آن به ایفای بهتر نقش کمک می‌کند.

تصویر ۲۷

تصویر ۲۶

انواع قاب‌بندی

الف - متقارن:

تصویر ۲۸

این قاب به دو قسمت قرینه (سمت راست و چپ) تقسیم می‌شود یعنی دو نفر یا یک نفر و یک جسم، در این قاب باشند تغییر وضعیت هر یک می‌تواند نقطهٔ ثقل تصویر را تغییر دهد و نگاه تماشاگر را به سمت خود بکشاند. در این قاب‌بندی تلاش می‌شود تقارن حفظ شود و نقطه ثقل در دو طرف به یک اندازه باشد.

ب - قاب جهت‌دار:

تصویر به سه قسمت تقسیم شده نقطهٔ ثقل، روی یکی از دو قسمت سمت راست یا چپ قرار می‌گیرد، برای مؤثرتر شدن حضور بازیگر در صحنه، کارگردان از او می‌خواهد در نقطه‌ای بایستد که در یکی از طرفین راست یا چپ دیده شود. بی‌قراری در ایستادن یا جابه‌جایی بازیگر باعث خراب شدن قاب و برداشت دادن‌های متعدد توسط کارگردان می‌شود.

تصویر ۲۹

- یک فیلم را انتخاب کرده از یک قاب جهت‌دار و یک قاب متقارن آن عکس بگیرید و در کلاس ارائه کنید.

فعالیت
کارگاهی

الف- نمای اصلی یا نمای مادر (master shot)

مثال: در صحنه‌ای دو بازیگر حضور دارند و دیده می‌شوند. این نما معمولاً به دو برداشت دیگر، برای دیدن واکنش هر دو بازیگر در مقابل یکدیگر می‌انجامد. صحنه اول فقط با حضور بازیگر اول و صحنه دوم فقط با حضور بازیگر دو تکرار می‌شود. نمای واکنش معمولاً در نمای بسته یا از روی شانه بازیگر مقابل گرفته می‌شود که به آن اور شولدر (over sholder) می‌گویند.

تصویر ۳۱

تصویر ۳۰

تصویر ۳۳
نمای اورشولدر

تصویر ۳۲
نمای اورشولدر

۱. از یک نمای اصلی عکس بگیرید.
  ۲. از یک نمای اورشولدر عکس بگیرید.
- راهنمایی: برای این کار از دوستان خود کمک بگیرید.

ب- نمای دور (long shot لانگ شات):

در نمای دور برای بازیگر، امکان بازی چندانی وجود ندارد و بازیگر صرفاً به ترکیب‌بندی قاب کمک می‌کند و تنها در صورتی می‌تواند از سایر عناصر موجود در محیط برجسته‌تر شود، که دارای حرکت باشد. مثال: کارکتر در نمای دور ایستاده، منظره فاجعه باری را می‌نگرد، ناگاه روی زانوهای می‌افتد یا به ساحل نگاه می‌کند و با دیدن یک کشتی از دور، به سمت دریا می‌دود.

تصویر ۳۴

- عکسی از نمای دور (لانگ شات) بدون حضور انسان و یک عکس از نمای دور (لانگ شات) با حضور یکی از دوستان خود بگیرید. آن را در کلاس به نمایش بگذارید. در مورد عکس و نمای آن با یکدیگر گفت‌وگو کنید.

فعالیت
کارگاهی

ج- نمای متوسط (مدیوم شات Medium shot):

در نمای متوسط دوربین به بازیگر نزدیک می‌شود. بنابراین امکان بازی حسی از طریق بدن و حالت چهره (میمیک) ^۱ بیشتر می‌شود. مطالبی که درباره زبان بدن به آن اشاره شد در این نما کاربرد ویژه‌ای دارند. بخصوص حرکات و حالات دست‌ها و شانه‌ها.

1. Mimic

تصویر ۳۶

تصویر ۳۵

تصویر ۳۷

- از یک صحنه با نمای متوسط (مدیوم شات) فیلم یا عکس بگیرید به طوری که دست‌ها،
شانه‌ها و سر سوژه‌ها در هر فیلم یا عکس این احساسات را القا کند.

- کلافگی
- تسلیم
- تهدید
- قدرت
- پیروزی

فعالیت
کارگاهی

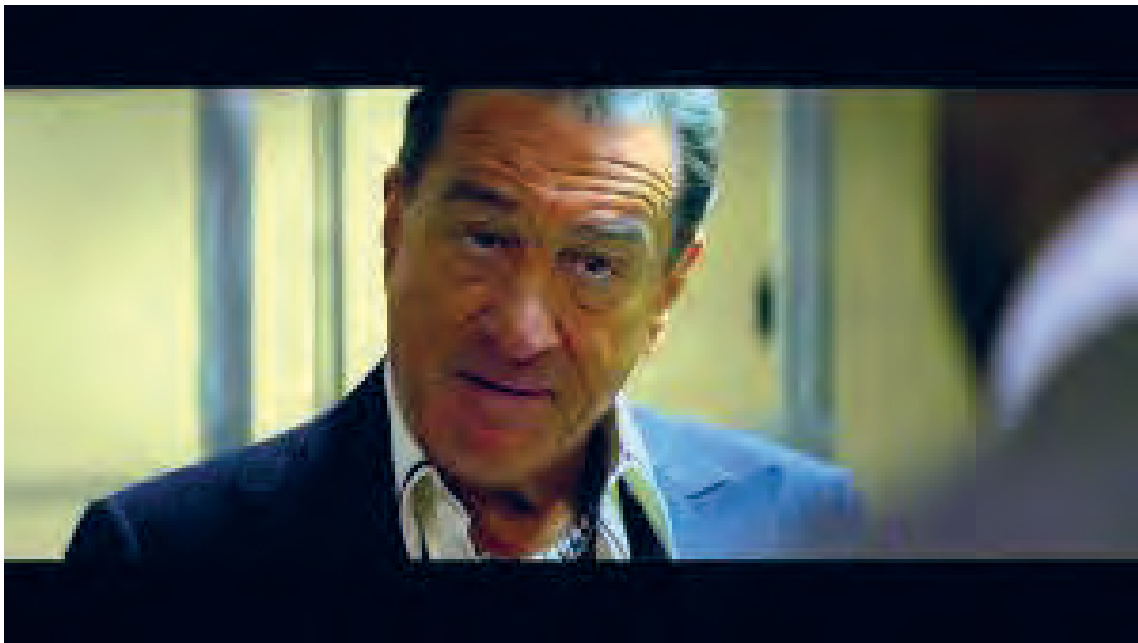
تمرین معروف به مجسمه‌بازی برای خلق این صحنه‌ها به شما کمک می‌کند.

نکته

د- نمای نزدیک (close up)

در نمای نزدیک، دوربین در کمترین فاصله از بازیگر قرار دارد. بنابراین بیشترین امکان بازی حسی را ایجاد می‌کند. در دوران سینمای صامت این نما، بیشترین کاربرد را داشت. بیان احساس از طریق چشم‌ها و قدرت نگاه در این نما اهمیت زیادی دارد، مخصوصاً هنگامی که قرار است بازی در سکوت انجام شود. اصطلاحی در دنیای فیلم و سینما برای بازیگران شاخص به کار می‌رود که تنها در این نما قابل مشاهده است، حتماً شنیده‌اید که: چشمان فلان بازیگر حرف می‌زند. برای تقویت و تربیت نگاه می‌توانید در برابر آینه تمرین کنید.

تصویر ۳۸

با راهنمای هنرآموز تمرین‌های زیر را انجام دهید:

۱. با تمرکز بر احساسات مختلف خواسته شده و بدون به کار بردن کلام، با چشمان خود خشم، ترس و اندوه را نمایش دهید.
۲. حرکت یک پشه فرضی را با نگاه تان دنبال کنید و در نهایت مشاهده کنید که روی نوک بینیتان نشسته است.
۳. از خودتان یا یک سوژه دیگر با احساسات مختلف چون خشم، ترس، پشیمانی و اندوه، عکس یا فیلم بگیرید. تأکیدتان بر نشان دادن این حالت‌ها فقط در چشم‌ها باشد.

فعالیت
کارگاهی

بازیگری که در مقابل دوربین بازی می‌کند با آگاهی از نماها می‌تواند بازی شاخص‌تری را در معرض نمایش بگذارد، علاوه بر مطالب مطرح شده، موارد دیگری نیز وجود دارد که با شناخت آن‌ها بازیگر ایفای نقش بهتری خواهد داشت که به ترتیب به آن‌ها می‌پردازیم:

زاویه دید

زاویه دید پایین (Low angle):

موقعیت دوربین در زاویه‌های پایین‌تر از چهره و چشم بازیگر است و کاراکتر بر قاب دوربین مسلط است. در چنین زاویه‌ای قسمت پایینی صورت بازیگر بیشتر به چشم می‌آید و در واقع نقطه ثقل بیشتر بر روی لب‌ها و فک است.

تصویر ۴۰

تصویر ۳۹

در نمای کامل وقتی همه اندام بازیگر در قاب تصویر دیده می‌شود، ممکن است کارگردان از زاویه پایین فیلم بگیرد، در این صورت پاها بیشتر به چشم می‌آیند. در این حالت اراده، قدرت، ویرانگری و صفاتی مانند آن را می‌توان به تماشاگر القا کرد.

- از خود یا دوستانتان در موقعیت زاویه پایین عکس یا فیلم بگیرید.

زاویه بالا (High angle):

در این زاویه دوربین از بالا به سوژه مسلط است، بنابراین طبیعی است که بالاترین قسمت اندام بیشتر دیده می‌شود و بازیگر باید تمرکز خود را برای بازی در قسمت‌های سر، شانه و بالاتنه قرار دهد. در این موقعیت چنانچه سر بازیگر پایین است بهتر است به بهانه‌ای سر را بالا بیاورد تا بازی او حسی و بهتر دیده شود. زاویه بالا گاهی قدرتی ماورائی را تداعی می‌کند.

زمانی زاویه بالا در نمای لانگ شات استفاده می‌شود که سرگستگی، کوچکی یا ضعف سوژه را نشان می‌دهد، این زاویه در نمای دور (لانگ شات) گاه برای مشخص کردن موقعیت مکانی سوژه به کار می‌رود.

تصویر ۴۲

تصویر ۴۱

سوژه زنده‌ای را از زاویه بالا و نمای نزدیک (کلوزآپ) عکاسی کنید، همان سوژه را از زاویه بالا در نمای دور (لانگ شات) قرار داده و از آن عکس یا فیلم بگیرید.

فعالیت
کارگاهی

بازیگری برای رادیو

نوع بازیگری در تئاتر و تلویزیون شباهت‌ها و تفاوت‌هایی دارد؛ گاهی بازیگر از همان تکنیک‌های بازیگری تئاتر در کار تلویزیونی بهره می‌برد و گاه باید در کار خود تغییراتی را ایجاد کند. اما بازیگری برای رادیو کاملاً متفاوت بوده و ویژگی‌های خود را دارد.

تصویر ۴۳

- به این پرسش‌ها توجه کرده و دربارهٔ پاسخ آنها با یکدیگر گفت‌وگو کنید.
- ۱- چرا بازیگری را در رادیو با بازی در تلویزیون و نمایش متفاوت است؟
  - ۲- چه عواملی این تفاوت‌ها را بیشتر می‌کند؟
  - ۳- به نظر شما نقطه اشتراک بازی در هر سه رسانه (تلویزیون، تئاتر و رادیو) چیست؟

تصویر ۴۴

هنگام شنیدن یک نمایش رادیویی نه بازیگران دیده می‌شوند و نه صحنه، اما پس از اتمام نمایش اگر در مورد مکان وقوع نمایش و جزئیات آن از شنونده رادیو سوال شود و یا شکل، شمایل و ویژگی‌های ظاهری و رفتاری کاراکترها پرسیده شوند، می‌تواند به تمام پرسش‌ها پاسخ دهد آنچنان که گویی تئاتر یا نمایش را به چشم دیده و به صورت واقعی در صحنهٔ نمایش حاضر بوده است. آنچه

کار بازیگران رادیو را برای شنوندگان جذاب می‌سازد، تخیل قوی است.

یک بازیگر حرفه‌ای رادیو بدون امکان نمایش حرکت بدن و چهره تنها به مدد صدا، شنونده رادیو را به دنیای جذاب نمایش می‌برد و او را در روایت داستان شریک می‌کند. برای بازیگری در رادیو علاوه بر فراگیری مهارت‌های کلی بازیگری به صورت پایه، فراگیری برخی مهارت‌های دیگر نیز ضروری خواهد بود که در این بخش به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

- شناخت استودیو
- روش کار با میکروفون (مالکیت میکروفون)
- صداسازی
- شناخت پرسپکتیو صدا (عمق صدا)
- تجسم‌بخشی

شناخت استودیو

استودیوهای ضبط صدا به طور کلی یک ویژگی مشترک دارند. دیوارها و سقف از سطوح گوناگون پوشیده شده‌اند مانند پارچه‌های ضخیم یا مخمل، کف استودیو نیز با پوششی ضخیم فرش شده همه این تمهیدات به منظور جلوگیری از پژواک صدا انجام می‌شود. (آکوستیک)

تصویر ۴۶

تصویر ۴۵

تصویر ۴۷

- ۱- در یک اتاق خالی، متنی را بخوانید و ضبط کنید، چه برداشتی از صدای خود در اتاق خالی دارید؟ در باره آن بنویسید.
- ۲- در یک اتاق پر از ائاثیه همان متن را بخوانید و ضبط کنید، سپس به آن گوش کنید. اکنون درباره تأثیر فضا بر خواندن متن در کلاس گفت و گو کنید.
- ۳- در صورت امکان در یک فضای استودیویی، متن را بازخوانی کنید، نتیجه چیست؟ و اکنون با شنیدن صدای ضبط شده خود، تفاوت و تشابه آن را با دو مکان قبل بنویسید.

استودیوی مخصوص ضبط نمایش رادیویی، دارای فضای بزرگی به منظور سهولت جابه‌جایی بازیگران است. برای ضبط یک نمایش رادیویی، گاه چندین بازیگر در استودیو حضور دارند. هنگامی که نیاز به القای یک فضای شلوغ و پر همهمه مثل بازار، مرکز خرید یا میدان شهر باشد، تنها چند بازیگر در برابر میکروفون‌های اصلی قرار می‌گیرند و افراد زیادی در استودیو تنها برای ایجاد سر و صدای لازم و فضا سازی رفت و آمد می‌کنند.

تصویر ۴۹

تصویر ۴۸

اتاقک افکت

در بخش دیگری از فضای داخلی استودیوی ضبط نمایش، اتاقکی وجود دارد که دارای دو در آهنی، چوبی و پنجره‌هایی از این دو جنس است. همزمان با بازی بازیگران، افکتور(متصدی جلوه‌های صوتی) در این بخش به تولید صداهای مورد نیاز برای فضا سازی می‌پردازد، میکروفون مخصوص افکتور معمولاً در سطحی پایین قرار می‌گیرد تا صداهای لازم به خوبی ضبط شوند.

تصویر ۵۰

تصویر ۵۱

با توجه به اینکه کاراکتری که بازیگر در حال ایفای نقش اوست، در چه فضایی قرار دارد؟ و کجا راه می‌رود؟ افکتور نیز صدای قدم‌های او را بر روی ماسه، خاک، چمن یا پارکت و ... ایجاد می‌کند. بنابراین افکتور علاوه بر ابزار دیگر به همهٔ این مواد که در جعبه چوبی تقریباً بزرگی در استودیو قرار دارند، برای تولید صدا نیاز دارد.

تماشای کار افکتور در حین ضبط برای افراد علاقه‌مند به رادیو بسیار جالب است. گاه افکتور با وسایلی عجیب و شاید دور از ذهن

اصواتی را تولید می‌کند، که اگر شنوندهٔ نمایش رادیویی نباشید محال است متوجه شوید چگونه این اصوات تولید شده‌اند؛ مثلاً میله‌ای را روی میلهٔ دیگری می‌کشد که خروجی آن در اتاق فرمان صدای خارج شدن شمشیر از غلاف خواهد بود.

- با ضبط صداهاى افکتیو مثل راه رفتن، باز و بسته کردن در، کشیده شدن پایه‌های میز و صندلی بر روی زمین و مانند آن، به شنونده فضایی را القا کنید. سپس از آنها بخواهید دربارهٔ صداها صحبت کنند.

افکتور متنی از نمایش را در دست دارد و طبق متن، صداها را تولید می‌کند، به جای بازیگر راه می‌رود، می‌نشیند نوشیدنی می‌ریزد، در را باز می‌کند و ... کار افکتور همچون کار دیگر عوامل سازنده نمایش رادیویی بسیار تخصصی است.

شکل ظاهری استودیو: بین اتاق فرمان و محل حضور و بازی بازیگر یک شیشهٔ دو جداره با ابعاد بزرگ قرار دارد، که ارتباط بین بازیگران و کارگردان از طریق ایما و اشارهٔ دست یا گرفتن دکمهٔ تاک بک (talk back) ^۱ برقرار می‌شود؛ در داخل استودیو و دو طرف شیشهٔ حایل، معمولاً باندهای صدا قرار گرفته تا در صورت لزوم قسمتی از نمایش ضبط شده یا آهنگ خاصی را برای بازیگران پخش کند به این کار «سونو کردن (foldback)» ^۲ می‌گویند.

در اطراف استودیو صندلی‌هایی است که بازیگرانی که نوبت بازیشان نشده روی آنها می‌نشینند و متن نمایش را تعقیب کرده بلافاصله در نوبت خود پشت میکروفون حاضر می‌شوند. تعدادی میز مخصوص که پوشش پارچه‌ای دارند در محیط میانی استودیوست که بازیگران متن خود را روی آنها قرار داده و در برابر میکروفون به ایفای نقش می‌پردازند. برخی نیز میکروفون ایستاده را ترجیح می‌دهند. وقتی تعداد بازیگران در یک صحنه زیاد است به ترتیب پشت میکروفون قرار می‌گیرند و نقش خود را می‌خوانند.

تصویر ۵۲

۱. دکمه ای است که با فشردن آن صدای کارگردان و اتاق فرمان در داخل استودیو شنیده می‌شود.
۲. بازگشت صدا، پخش قسمتی از نمایش، موسیقی یا سایر مواد صوتی از طریق باندهای صوتی موجود در استودیو از اتاق فرمان

از کف استودیو سیم‌های مختلفی به سمت میکروفون‌ها کشیده شده است. بازیگران معمولاً از پشت میزها عبور می‌کنند و در صورت عبور از بین میزها خطر کشیده شدن سیم‌ها و آسیب به میکروفون‌ها وجود دارد. بنابراین بازیگران رادیو علاوه بر تمرکز بر متن نمایشی باید مراقب اینگونه موارد در استودیو باشند. استودیوهای کوچک فاقد اتاقک افکت هستند و همانطور که گفته شد برای ضبط گفتگو و برنامه‌هایی غیر از نمایش رادیویی به کار می‌روند.

تجهیزات اتاق فرمان

میکسر^۱ یا میز ترکیب صدا

در این اتاق صدابردار، کارگردان و تهیه‌کننده در پشت میز میکسر می‌نشینند. صدابردار به هر میکروفون یک کانال صوتی را اختصاص می‌دهد و به وسیله محوکننده یا کلیدهای فیدر صدای هر بازیگر را کنترل می‌کند.

او به وسیله فیدر عمل بالا رفتن تدریجی (Fade in)، محو شدن تدریجی صدا، (Fade out) و قطع یک باره صدا (Fade down) را انجام می‌دهد. در ابتدای نمایش نیز سطح صدای بازیگر (going for level)^۲ را مشخص می‌کند.

تصویر ۵۳

1. Mixer

۲. تعیین سطح صدای بازیگر، صدابردار پیش از ضبط نمایش سطح صدای بازیگر را در برابر میکروفون اندازه‌گیری می‌کند.

در هنگام تعیین سطح صدا، بازیگر به صورت آزمایشی چند سطر از نقش خود را می‌خواند و با تأیید صدابردار و اشاره دست کارگردان، ضبط شروع می‌شود. تهیه‌کننده نیز متن نمایش را دنبال کرده و تیپ‌های بازیگران را علامت‌گذاری می‌کند. گاه به صورت همزمان صداهایی مانند صدای محیط (ambiance)^۱ عبور مرور و اتومبیل‌ها، صدای روشن شدن موتور و ... را با متن نمایش در هم می‌آمیزد. به این صداها ساوند افکت (Sound Effect) می‌گویند. کار اصلی تهیه‌کننده پس از ضبط نمایش شروع می‌شود و محصول نهایی نمایش از زیر دست تهیه‌کننده خارج می‌شود. از دیگر کارهای تهیه‌کننده انتخاب موسیقی است.

تصویر ۵۴

کارگردان

کارگردان نمایش رادیویی، پس از مطالعه متن نمایش، انتخاب و دعوت بازیگران بر اساس تناسب صدایشان با کاراکتر، وظیفه هدایت بازیگران به سوی نقش را بر عهده می‌گیرد. انتخاب بازیگر در رادیو بر خلاف تلویزیون و سینما بر اساس چهره و فیزیک جسمانی نیست، بلکه بر اساس نوع صدا انجام می‌شود.

۱. صدای زمینه ای که مکان مورد نظر نمایش رادیویی را القاء می‌کند.

تصویر ۵۵

گاه بازیگر متناسب با نقشی که به او محول شده است، مجبور به صداسازی یا گرفتن تیپ می‌شود. بازیگر صداهای مختلفی را تمرین کرده و در نهایت این کارگردان است که صدای مورد نظر را تأیید می‌کند. پس از دورخوانی^۱ و تمرین، در تمام طول ضبط، کارگردان در اتاق فرمان متن را دنبال کرده، نکات لازم را در مورد دوری و نزدیکی بازیگران به میکروفون (پرسپکتیو صدا) به بازیگران گوشزد می‌کند. معمولاً بازیگران حرفه‌ای در موارد اندکی نیاز به تذکر دارند.

یک نمایش ساده برای رادیو بنویسید، آن را بخوانید (بازی کنید) و ضبط کنید. به وسیله گوشی همراه خود یک نمایش ساده و کوتاه رادیویی را که خود نوشته‌اید، ضبط کنید.

فعالیت
گروهی

صداسازی

پس از شناخت دستگاه آوایی و تولید صوت، انجام تمرین‌های بیانی برای تسلط بر حنجره و تارهای صوتی ضروری است. صداسازی از ضروریات و مهارت‌های یک بازیگر رادیوست، پس از اینکه شما بعنوان بازیگر نمایش‌های رادیویی بر دستگاه‌های آوایی خود مسلط شدید، نوبت به تمرین، برای ایجاد انعطاف صدا می‌رسد، یک نوازنده سازهای سیمی برای نواختن آهنگ جدید، کوک ساز خود را تغییر می‌دهد، یعنی میزان کشیدگی سیم‌ها را کم و زیاد می‌کند. شما نیز باید توانایی چنین انعطافی را در دستگاه آوایی خود داشته باشید و این کار تنها با تمرین مداوم و دقت در صداها بوجود می‌آید، به صداهای انسانی یا صداهای موجود در طبیعت توجه کنید. این امکان وجود دارد که کارگردان به شما نقشی جوان‌تر یا مسن‌تر از خودتان بدهد و یا نقشی که کاملاً با فیزیک بدنی شما متفاوت است. به طور مثال: یک فرد خیلی چاق یا خیلی خشن یا حتی نقش یک کودک. بازیگرانی که بتوانند این نقش‌های متنوع را بازی کنند به تخیل شنونده کمک می‌کنند.

۱. دورخوانی اصطلاحاً به موقعیتی گفته می‌شود که بازیگران تئاتر یا رادیو در جلسات ابتدایی تمرین‌ها گرد هم می‌نشینند و زیر نظر کارگردان متن نمایشی را مرور کرده، نکات مورد نظر کارگردان را شنیده و بکار می‌برند.

۱. پس از انجام مداوم وهر روزه بیان، به صدای یک پیرمرد، پیرزن و یا کودک گوش دهید و تلاش کنید صدایی بسیار مسن‌تر از سن خود تولید و ضبط کنید یا مونولوگی با این صدا را سر کلاس بخوانید.
۲. صداهای پیشنهادی خود را برای دوستان و هنرآموز خود اجرا کنید. (اعم از صدای موجودات در طبیعت یا صدای انسان با خصوصیات سنی و شخصیتی متفاوت)

تصویر ۵۷

تصویر ۵۶

میکروفون

تصویر ۵۸

میکروفون‌های ضبط نمایش بسیار حساس و گرانبه هستند، و هرگز نباید به آنها ضربه وارد کرد یا به سمت آنها فوت کرد. معمولاً صدابردار قبل از ضبط، محدوده دریافت صدای میکروفون مورد استفاده در استودیو را به بازیگران یادآوری می‌کند. خروج از محدوده مورد اشاره، سبب ضعیف شدن صدا و نزدیک شدن بیش از حد به آن، سبب گوش‌خراش شدن صدا خواهد شد.

محدوده دریافت صدا در برخی میکروفون‌ها در یک جهت مشخص است، و تنها در راستای میکروفون به صورت مستقیم باید از آن دور یا نزدیک شد. اما نوع دیگری از میکروفون‌ها نیز دو جهتی هستند و به شکل هشت انگلیسی (8) عمل می‌کنند. میکروفون به منزله گوش مخاطب است، هنگام زمزمه کردن باید نزدیک‌تر شوید. اما هنگامی که مالک

میکروفون هستید، موقع فریاد زدن تنها اندکی فاصله بگیرید، اما زیاد دور نشوید. زیرا مالک میکروفون هرگز نباید از آن دور شود، در چنین مواردی صدابردار فنی و هنرمند بوسیله فیدر (محوکننده صدا) قدرت صدا را کاهش می‌دهد تا به عمق صدا (پرسپکتیو) خدشه‌ای وارد نشود.

مالکیت میکروفون

از آنجایی که نمایش رادیویی در ذهن شنونده و با تصویر سازی تخیلی شکل می‌گیرد. برای کمک به تجسم بهتر او در دریافت نقش، قوانینی وضع شده است. بازیگری که اولین دیالوگ را ادا می‌کند مالک میکروفون محسوب می‌شود. یعنی به هیچ وجه از میکروفون فاصله نمی‌گیرد بلکه دیگران به او دور یا نزدیک می‌شوند. مگر اینکه به دلایلی مالکیت میکروفون به دیگری واگذار شود. نویسنده نمایش رادیویی، باید این دوری و نزدیکی به میکروفون را در نگارش متن نمایش در نظر گرفته باشد.

پرسپکتیو صدا

رعایت پرسپکتیو صدا به تخیل شنونده برای درک فضای نمایش و موقعیت کاراکترها کمک می‌کند. به طور مثال هنگامی که بازیگر، رازگویی می‌کند یا به اصطلاح درگوشی صحبت می‌کند، دهانش نزدیک به میکروفون قرار می‌گیرد. البته میزان این نزدیکی را صدابردار تعیین می‌کند. معمولاً بازیگران حرفه‌ای به مرور زمان و کسب تجربه حدود نزدیک شدن به میکروفون را رعایت می‌کنند. بنابراین پرسپکتیو صدا در ارتباط با میکروفون شکل می‌گیرد. یعنی دوری یا نزدیکی بازیگر به میکروفون در این ارتباط بسیار مهم است.

در مواردی که در متن نمایش به افکار ذهنی پرسوناژ اشاره شده است، بازیگر برای ادای این نقش بیش از موارد دیگر به میکروفون نزدیک می‌شود.

نکته

در هنگام بیان افکار ذهنی، بازیگر از موقعیت قبل نیز به میکروفون نزدیک‌تر می‌شود. در این مواقع باید مراقب ادای برخی از کلمات و حروف مانند "پ" و "ت" بود. زیرا پرتاب این حروف در میکروفون سبب دمیدن هوای اضافی در میکروفون و افت کیفیت صوتی نمایش می‌شود. در چنین مواقعی صدابردار درخواست تکرار جمله را خواهد کرد.

تصویر ۶۰

تصویر ۵۹

تصویر ۶۱

در هنگام گفتگوی عادی با بازیگر مقابل، میزان نزدیکی به میکروفن معمولاً به اندازه انگشتان باز یک دست، یعنی فاصله شصت تا انگشت کوچک خواهد بود.

وقتی کاراکتر، قصد ترک مکان انجام نمایش را دارد، بازیگر از موقعیت قبلی نسبت به میکروفون به تدریج دور می‌شود معمولاً میزان دوری از میکروفون را در نقش‌هایی که از دورتر بازی می‌شوند مثل فریاد یک سرباز که فرمانده خود را صدا می‌زند، کارگردان از اتاق فرمان تعیین می‌کند. مانند: فریاد سربازی که از دور فرمانده خود را صدا می‌زند.

ناگفته نماند متصدی جلوه‌های صوتی یا افکتور، نیز به منزله بدن بازیگر عمل کرده و به همان میزان از میکروفون مخصوص خود دور یا به آن نزدیک می‌شود.

مانند: بازیگر کاملاً نزدیک به میکروفون صحبت می کند و به اصطلاح "مالک میکروفون" است پس منطقی آن است که صدای ریختن آب در لیوان از همان فاصله شنیده شود نه دورتر.

گفتگوی نمایشی زیرا را با کمک دوستانتان ضبط و اجرا کنید. برای ضبط بهتر می توانید از یک وویسر (voicer) استفاده کنید.

فعالیت
گروهی

وویسر (voicer) وسیله‌ای برای ضبط صداست، در اندازه یک تلفن همراه با کیفیت ضبط قابل قبول صدا

نکته

{صدای قدم‌های نزدیک به میکروفون صدای چند ضربه به در چوبی از نزدیک - صدای باز شدن در}
پسر: (از نزدیک) آقا اجازه
معلم: (از دور) دیر کردی
پسر: آقا اجازه سرویس مدرسه پنجر شد ما هم صبر کردیم تا زاپاس بندازه
معلم: بیا اینجا ببینم
{صدای بسته شدن در و قدم‌های پسر نزدیک به میکروفون - پس از چند قدم متوقف می‌شود.}
معلم: (نزدیک به میکروفون) این یادداشت رو می‌بری دفتر میدی به آقای مدیر
{صدای نوشتن با انتهای خودکار برای تولید واضح‌تر صدا و صدای خش خش کاغذ}
پسر: آقا این دفعه رو ببخشید دیگه تکرار نمی‌شه
معلم: این دفعه اولت نیست، بگیر
{صدای کاغذ که تا می‌خورد دقیقاً جلوی میکروفون}
پسر: (متأثر) چشم آقا
{صدای قدم‌های پسر نزدیک میکروفون صدای باز شدن در همزمان یک قدم و بسته شدن در}
پسر: (نزدیک تر به میکروفون گفت وگو با خود) بخشی شانس {صدای قدم‌های نزدیک میکروفون که ضعیف و نهایتاً محو (فید) می‌شود.}

فعالیت
گروهی

تجسم بخشی

از آنجایی که در نمایشنامه‌های رادیویی فیزیک بدنی بازیگر، مکان و ابعاد فضای اجرای نمایش، دیده نمی‌شود. برای روشن شدن ذهن مخاطب، از عواملی کمک گرفته می‌شود مانند: نوع صدا، لحن یا لهجه و حس بازیگر، آمبیانس^۱ صدای محیط، جلوه‌های صوتی (ساندافکت)^۲ که توسط تهیه‌کننده انتخاب می‌شود و صداهایی که در داخل استودیو به وسیله متصدی جلوه‌های صوتی (افکتور) تولید می‌شود که هر یک با توجه به جایگاهشان دارای اهمیت هستند.

در هنگام تمرین، همه عوامل نمایش رادیویی شامل، بازیگران، افکتور، تهیه‌کننده حضور دارند و برای اجرای (موارد مورد نظر کارگردان) تلاش می‌کنند، حاصل این کار تیمی، به همراه صدابرداری حرفه‌ای و دقیق، فضای ذهنی مناسبی برای ایجاد تخیل بهتر شنونده ایجاد می‌کند. بدیهی است هیچکس با خواندن اصول بازیگری، بازیگر نخواهد شد اما تمرین، تجربه و مطالعه مرتبط اهمیت ویژه‌ای دارد.

برای آشنایی بیشتر با نمایش رادیویی با توجه به مواردی که در این بخش گفته شد، چند نمایش رادیویی را به دقت بشنوید. در صورت امکان هنرجویان در تمرین یا ضبط یک نمایش رادیویی شرکت کنند.

فعالیت
گروهی

بدیهی است پیش از حضور هنرجویان در استودیوی رادیو، باید هماهنگی بین مدیر مدرسه و استودیو انجام شود.

نکته

1. Ambience
2. Sound effect

ارزشیابی شایستگی بازیگری

شرح کار:

مطالعه متن نمایش تلویزیونی یا رادیویی و انتخاب تکنیک‌های متناسب با آن در صدا (اجرای رادیویی) و در بازی (اجرای تلویزیونی)

استاندارد عملکرد:

اجرای یک مونولوگ به صورت خلاق با بیان و کنش نمایشی

شاخص‌ها:

- مطالعه و روخوانی متن و ترکیب آن با تکنیک‌های بازیگری
- دورخوانی و تحلیل متن
- تمرینات متناسب با زبان بدن، تصویرسازی خیالی برای رسیدن به نقش
- قرارگیری در لوکیشن و اجرای نهایی

شرایط انجام کار و ابزار و تجهیزات:

زمان: ۴۵ دقیقه

مکان: استودیوی نمایش (رادیو و تلویزیون)

ابزار و تجهیزات: تجهیزات صحنه، صدا، تصویر، لباس

معیار شایستگی:

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	خوانش انفرادی متن و ترکیب آن با تکنیک‌های بازیگری	۱	
۲	دورخوانی و تحلیل متن	۲	
۳	تمرینات بدن بیان، تصویرسازی و رسیدن به نقش	۲	
۴	قرارگیری در لوکیشن	۱	
۵	اجرای نهایی	۲	
<p>شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: مراقبت از خود، بهداشت صدا و بدن، خود باوری، اعتماد به نفس، صداقت، فروتنی، توجه به محیط زیست در حین انجام کار، اجتماعی بودن، مردمی بودن (15N) سطح ۱ مهارت گوش کردن (25N) سطح ۱ خود مدیریت (16N) سطح ۱</p>			
میانگین نمرات			*

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، ۲ می باشد.

- ارجمند، مهدی، درس‌های بازیگری (بازی برای دوربین)، نشر سوره مهر چاپ دوم ۱۳۹۴
- برنارد، یان، بازیگری در سینما و تلویزیون، ترجمه: محمد گذرآبادی، انتشارات هرمس چاپ دوم ۱۳۹۴
- هولتن، اورلی، مقدمه بر تئاتر، ترجمه محبوبه مهاجر، انتشارات کروش، چاپ سوم، ۱۳۸۴
- آدلر، استلا، تکنیک بازیگری، ترجمه احمد داوود، نشر مرکز، چاپ نهم، ۱۳۸۵
- روز-اونز، جیمز، تئاتر تجربی، ترجمه مصطفی اسلامی، نشر سروش تهران، ۱۳۶۹
- پیترز، آلن و باربارا، زبان بدن، ترجمه سیمین موحد، نشر قاصدک صبا، ۱۳۹۰
- بک، آلن، بازیگری در رادیو، ترجمه معصومه امین، نشر دفتر پژوهش‌های رادیو، تهران، دی ۱۳۸۴
- برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱.
- استاندارد شایستگی حرفه تولید برنامه تلویزیونی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی دفترتألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش ۱۳۹۳.
- استاندارد ارزشیابی حرفه تولید برنامه تلویزیونی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی دفترتألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش ۱۳۹۴.
- برنامه درسی رشته تولید برنامه تلویزیونی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی دفترتألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش ۱۳۹۴.
- سند برنامه درس گویندگی، اجرا و بازیگری سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی دفترتألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش.

